

פניני רבינו
האור החיים הקדוש

פסח

עשר מכות - גאולת מצרים - קריעת ים סוף

מדור בירור הניצוצות
לשון קדשו של האור החיים הק'

עם מפתח ענינים מפורט

ובו מבואר דבריו הנפלאים של האו"ח הק' בסגנון יפה
וברור ובתוספת כמה הארות והערות לכל הרוצה להעמיק
בדבריו ולטעום מגופת צוף אמריו הקדושים

מכון פניני אור החיים
פסח תשע"ז

נא לא לעיין בזה בשעת התפלה

להאיר את עיני הלומדים הדגשנו את כל הלשונות של
האור החיים הקדוש וכמו כן כדי להקל על הלומד
הכנסנו לסוגריים את הדברים שהם עמוקים יותר וכתבנו
אותם באותיות קטנות

הגליון הזה מוקדש לרפו"ש של האה"ח
מרת בריינא זלאטא בת דינה תחי'

הגליון הזה נתנדב לעילוי נשמת
לע"נ מאיר ראובן בן טוביה הלוי ז"ל
ולע"נ ניסן בן זכריה חיים ז"ל
ולע"נ צורטל בת שמעון ז"ל
ולע"נ יעקב בן יצחק ז"ל
ולע"נ מרים בת יצחק ז"ל
ולע"נ רפאל יונה בן יעקב ז"ל

לתיקונים והערות או לקנות את זכות
הפצת תורת רבינו האור החיים הקדוש

נא לפנות למייל

peninei.ohrhachaim@gmail.com

ולשלוח פקס המספר הוא 208-379-2768

טל' 845-300-0360

תוכן הענינים

גלות מצרים

אופן ההשתלשלות של התחלת השיעבוד- ז ♦ האם ירדו השבעים נפש למצרים
מרצונם הטוב או שהם הוכרחו לירד בעל כרחם- ז ♦ האם ירדה השכינה למצרים
או לא- ח ♦ "עמו אנכי בצרה" - עמו ממש או לא- ט

עשר מכות

התורה קוראת לעשר מכות בשם "יציאת מצרים"- יא ♦ האם החרטומים שינו את
מהות המים לדם או שזה רק הי' דומה לדם- יב ♦ מתי ביקש פרעה ממשה שהוא
יתפלל בעדו- יב ♦ העשר מכות מעוררים אותנו ליראת העונש והרוממות ולאהבת
ד'- יג ♦ סיבת הנחת תפילין ביד שמאל הוא כדי שנזכור את העשר מכות- יד ♦ "אני
ד" - מהוה הכל- טו

מכת בכורות

מכת בכורות - ביטול קליפת בכור דטומאה- טז ♦ איך מתו הבכורים במכת בכורות- טז

קרבן פסח

דם הפסח שעל הפתח - שמירה מכח שם הוי'- יז

גאולת מצרים

ד' לשונות של גאולה - סדר הטובות שהיטיב ד' עם ישראל- יח ♦ למה לא
נתקיימה השבועה שנשבע ד' להביא את דור יוצאי מצרים לארץ
ישראל- יט ♦ למה הוציא ד' את ישראל ממצרים ולא השליט אותם על המצריים
במצרים- כ ♦ הטעם שבנ"י הם עבדים לד' "אינו" משום שד' הוציא אותנו
ממצרים- כא ♦ בחינת הזכר שבקליפה הוכנעה ביציאת מצרים אבל בחינת הנקיבה
שבקליפה תוכנע רק בגאולה העתידה- כב

קריעת ים סוף

מהו התנאי שהתנה הקב"ה עם הים-**כד** ♦ ד' הבטיח לישראל שהוא יצילם מהמצריים שרודפים אחריהם וא"כ למה פחדו ישראל מהם-**כה** ♦ הקב"ה בכבודו ובעצמו הכה את המצריים על הים-**כה** ♦ בקרי"ס רק המים העליונים שבים נבקעו-**כו**

ביאורים בהגדה של פסח

"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו"-**כו** ♦ אכילת מצה "בימי" הפסח אינו לזכרון היציאה בחפזון-**כז** ♦ 'והגדת לבנך' שלילה כיום יאיר-**כח** ♦ סגולת קיום מצות 'והגדת' - שיזכה לבן זכר-**כח** ♦ פירוש מחודש על הפסוק של "וגם אם הגוי אשר יעבודו דן אנכי"-**כט** ♦ "למוליך עמו במדבר כי לעולם חסדו"-**ל**

שונות

במצות "אנכי ד' אלוקיך" נכלל החיוב לצפות לישועה-**לא** ♦ מה היתה סברת פרעה שבגללה הוא סירב לשלח את ישראל-**לא**

מדור בירור הניצוצות

מה היתה התכלית של גלות מצרים-**לג** ♦ ד' תלה את כל נפשות הנבראים בב' אילנות-**לד** ♦ איפה נמצאות הנשמות הקדושות שנשבו ונפלו לחלק הרע-**לה** ♦ סוד נשמת הגרים - ובירור נשמת ר' חנינא בן תרדיון-**לו** ♦ אופן יציאת נשמת רות לעולם הזה-**לז** ♦ ביאור מעשה יודא ותמר-**לח** ♦ ס' רבוא נפשות היו שבויים בתוך קליפת מצרים-**לט** ♦ הס' רבוא נשמות קדושות חזרו ונתלו באילן הטוב-**מ** ♦ ניצוצות קטנים נשארו שבויים בקליפת מצרים-**מא** ♦ ע"י השיעבוד במצרים נפרד הרע מס' רבוא נשמות ישראל-**מב** ♦ מכת בכורות - ביטול קליפת בכור דטומאה-**מג** ♦ אילו לא הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים במהירות הם היו נשקעים בשער נ'-**מד** ♦ פסח מצה ומרור כולם מורים על ענין אחד - בירור הניצוצות-**מה** ♦ איך רומזים פסח מצה ומרור לענין בירור הניצוצות-**מה** ♦ אם לא הי' יעקב נותן את הכתונת פסים ליוסף לא היו ישראל יורדים למצרים-**מו** ♦ מהאזה"ח מבואר שאין סתירה מדברי התוס' להיסודות של האזה"ח-**מו** ♦ אם היו ישראל זוכים אז הם לא היו משתעבדים במצרים יותר מיום אחד-**מז** ♦ מה הי' הכח של יעקב אבינו - איזה תנאי נוסף נצרך כדי לברר את

נשמות הס' רבוא-**מז** ♦ כח התורה הוא הכח הכי עצום לענין בירורי הניצוצות-**מח** ♦ ע"י כח התורה יכולים לברר את הניצוצות מד' כנפות הארץ אפילו בלי גלות-**מח** ♦ יעקב הוא עמוד התורה שבו היו דבוקים הס' רבוא נשמות של יוצאי מצרים-**מט** ♦ אחדות - התנאי לבירור הניצוצות משום שע"ז נתרבה כח הקדושה-**נ** ♦ התחלת הביאור בדברי תוס'-**נא** ♦ הכתונת פסים גרמה לפירוד באחווה ולמיעוט כח התורה וכח הקדושה-**נא** ♦ יוסף נטל כתר תורה (של"ה הקדוש)-**נב** ♦ "בכל דור ודור חייב האדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"-**נג**

לשון קדשו של האור החיים הק' בענין בירור הניצוצות

כוונת הגלות - הטעם שאסור לחזור למצרים-**נד** ♦ נשמות יקרות השבויים בתוך הקליפה-**נד** ♦ ניצוץ שאינו מתברר אלא באמצעות היסורים-**נד** ♦ הטעם שבגלות האחרון צריך לברר את הניצוצות באמצעות היסורים-**נה** ♦ מצד גזירת ברית בין הבתרים לא נתחייבו ישראל לירד למצרים-**נה** ♦ התכלית של גלות מצרים-**נה** ♦ העם שעמד על הר סיני הי' שבו תחת קליפת מצרים-**נו** ♦ רק מכוחו של יעקב אבינו נבררו כל הס' רבוא נשמות של כלל ישראל-**נו** ♦ לא מת יעקב עד שראה ס' רבוא יוצאי חלציו-**נו** ♦ יעקב ובניו שאבו את כל נשמות ישראל אל ארץ גושן-**נו** ♦ רק באמצעות האחדות הצליחו יעקב ובניו לברר את ניצוצי הקדושה שבמצרים-**נז** ♦ אברהם ויצחק הפרידו את בחינת הרע שהי' דבוק בהם-**נז** ♦ אדם הראשון הי' האילן שבו היו תלויים כל הנשמות הקדושות-**נז** ♦ באמצעות התורה והמצוות אנו מבררים את ניצוצי הקדושה-**נח** ♦ אופן בירור נשמת ר' חנינא בן תרדיון-**נח** ♦ ביאור סוד נשמת הגרים-**נח** ♦ לפעמים יתן הס"מ איזה נשמה קדושה במקום מסויים בכדי שהיא תיעשה "יותר מגונה"-**נט** ♦ לוט הי' גדול בבחינת הרע-**נט** ♦ בזמנינו לא נשארו נשמות גדולות תחת יד הקליפה והטעם לזה-**נט** ♦ הסבר האופן שבו הוציא יודא את שלשלת מלכות בית דוד מתחת יד הקליפה-**ס** ♦ בגלל שיודא הוא בחינת המלוכה לכן הוא הצליח לברר את שלשלת מלכות בית דוד-**ס** ♦ הסבר אופן הבירור שנעשה ע"י היסורים-**ס** ♦ ביאור ענין הצירוף שנצרפו ישראל בכור הברזל של מצרים-**סא** ♦ ד' ראה את קושי השיעבוד שבמצרים-**סא** ♦ בגלל שיעקב אבינו נתן ליוסף את הכתונת פסים, נגזר על אבותינו לירד למצרים-**סא** ♦ אם ד' לא הי' מוציא את ישראל ממצרים תיכף ומיד אז הם היו משתקעים ב"מ בנ' שערי טומאה-**סא** ♦ כלל ישראל ביררו את כל הניצוצות שבמצרים-**סב** ♦ "עיקר הגלות הוא לברר הניצוצות שנטמאו בנ' שערי טומאה"-**סב** ♦ אי אפשר להשיג את שער החמישים של צד הקדושה אלא ע"י בירור הניצוצות שבשער החמישים של צד הטומאה-**סב** ♦ במצרים הם לא היו יכולים לברר את שער הנ' לצד שהם לא היו בני תורה-**סג** ♦ לפי שד' רצה שכלל ישראל יבררו את כל המ"ט שערי טומאה

לפיכך המתין ד' עד הרגע האחרון לפני שהוא הוציאם ממצרים- **סג** ♦ ענין "היב ביה עיניה וקטליה"- **סג** ♦ "חלק הרע שם מיתה יש לו"- **סד** ♦ ביאור ענין השחיטה של הס"מ לעתיד לבוא- **סד** ♦ "זה הוא סוד בחינת בירורי ניצוצי הקדושה"- **סד** ♦ האופן שבו מתו כל בכורי מצרים במכת בכורות- **סד** ♦ במכת בכורות אבד קליפת הבכור של מצרים- **סה** ♦ הטעם שד' לא הוציא את ישראל ממצרים אלא במכת בכורות- **סה** ♦ בחינת בכור שבקליפה היתה אוחזת בבחינת בכור דקדושה- **סה** ♦ ביאור הענין של "על מצות ומרורים יאכלוהו" על דרך הפשט- **סו** ♦ שלשת הדברים שאליהם מרמז פסח מצה ומרור- **סו** ♦ פסח מצה מרור - בירורי הניצוצות- **סו** ♦ אם ד' לא ה' מוציאם במהירות "היו חוזרים ומשתקעים בוררים ומתבררים"- **סו** ♦ "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים כו"- **סז** ♦ ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ (שמות יט ה)- **סז** ♦ בירור הניצוצות נעשה רק באמצעות כלל ישראל- **סז** ♦ הניצוצות מפוזרים בכל ד' כנפות הארץ- **סח** ♦ לולא החטאים ה' שייך לברר את הניצוצות שבכל העולם, גם מבלי לצאת מארץ ישראל- **סח** ♦ אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים (שמות כ ב)- **סח** ♦ "כי נשמות ישראל שיצאו ממצרים הן הנה שהיו טבועים בטומאת מצרים"- **סח** ♦ כוונת הכתוב באומרו (דברים ד ז) "כי מי גוי גדול"- **סח** ♦ ביאור הכפילות של "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"- **סט** ♦ "נשמות ישראל הם שורש הקדושה"- **סט** ♦ "נשמות ישראל עצמם היו טבועות בקליפה"- **סט** ♦ "תכלית עסק התורה הוא לברר ניצוצי הקדושה"- **ע** ♦ ב' בחינות של ניצוצי הקדושה- **ע** ♦ אין דבר שמברר את ניצוצי הקדושה כמו העסק בתורה הקדושה- **ע** ♦ התורה תברר את כל סוגי הניצוצות שנפלו לקליפה- **ע** ♦ ביאור ענין זביחת היצר- **ע** ♦ רק ע"י לימוד התורה שייך לזבוח את היצר- **ער** ♦ ע"י אכילת מאכלות אסורים רחמ"ל האדם נופל לתוך טומאת הקליפה (של מצרים)- **עא** ♦ הטעם שד' לא ייחד את שמו על ישראל עד שהם יצאו ממצרים- **עא** ♦ הדמיון שיש בין הגרים לכלל ישראל- **עא** ♦ "המעשה הטוב הוא כאבן השואבת להוציא ניצוץ טוב"- **עב** ♦ "והוא סוד הגלות"- **עב** ♦ בירור הניצוצות נעשה באמצעות "היסורין והתורה והמצוות"- **עב** ♦ אם כלל ישראל לא היו חוטאים ויורדים לגלות מי ה' מברר את הניצוצות שמפוזרים בד' כנפות הארץ- **עג** ♦ לולא החטאים לא ה' שום צורך להתפזר לד' כנפות הארץ בכדי לברר את ניצוצי הקדושה- **עג** ♦ "דע כי התעצמות עסק התורה ומעשה המצוות הוא לברר ניצוצי הקדושה"- **עג** ♦ במצרים היתה כללות הקדושה טבועה בטומאת מצרים - ענין נשמת הגרים- **עג** ♦ נשמת אברהם אבינו נתלבנה ע"י העשר נסיונות - שופריה דיעקב ה' מעין שופריה דאדם הראשון- **עד** ♦ "לעולם אל ישנה האדם את בנו בין הבנים"- **עד** ♦ כלל ישראל גלה למצרים רק בגלל שיעקב אבינו נתן את הכתונת פסים ליוסף הצדיק- **עה** ♦ "כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה"- **עה** ♦ ביאור הענין של "כתועפת ראם לו - כי לא נחש

ביעקב" - **עה** ♦ לעתיד לבוא תהא מעלת ישראל גדולה מן המלאכים - **עו** ♦ הסבר ענין בירור הניצוצות שבגלות - **עו** ♦ הליכת ישראל במדבר ה' בכדי לברר את ניצוצי הקדושה שהיו שם - **עו** ♦ הטעם שנשתנה אורך זמן החנייה של כלל ישראל במשך מסעיהם במדבר - **עו** ♦ הסבר אופן הבירור שנעשה במדבר - **עז** ♦ לא ה' שום מסע אחר בעולם שכלל בתוכו כ"כ הרבה כוחות דקדושה כמו שנמצא בשעת מסעי ישראל במדבר בצאתם ממצרים - **עז** ♦ גם האבות ביררו את ניצוצי הקדושה שבמדבר אבל לא באופן מופלא כזה שבני ישראל ביררו - **עז** ♦ בחטאו של אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות בידי הקליפות - **עז** ♦ נשמת ר' חנינא בן תרדיון - **עח** ♦ אופן התדבקות נשמת רות המואבי' אל צד הקדושה - **עח** ♦ יעקב הוא האילן הטוב שבו כלולות כל הנשמות הקדושות - **עח** ♦ יש שבעים ענפים להאילן הטוב - **עט** ♦ אם בני ישראל היו מתעכבים במצרים, אז הם היו נכנסים לנ' שערי טומאה - **עט**

גלות מצרים

הדור ההוא, ובגלל שהמצריים ראו שבנ"י פרו וישרצו עי"ז הם נתקנאו בבני ישראל ונתעוררו להשתעבד בבני ישראל.

**האם ירדו השבעים נפש
למצרים מרצונם הטוב או שהם
הוכרחו לירד בעל כרחם**

במדרש (שמו"ר פר' א) אמרו שכל זמן שאחד מיורדי מצרים הי' קיים לא התחיל השיעבוד במצרים ודבר זה נלמד ממה שכתוב (שמות א' ו) "וימת יוסף כו' וכל הדור ההוא" דהיינו שרק לאחר שמתו כל הנפשות שירדו למצרים אז הוא שהתחיל השיעבוד. וצריך להבין את הביאור במדרש הזה - איזה ענין מיוחד נמצא אצל היורדי מצרים שבגללו לא התחילה השיעבוד בימיהם.

ובאמת יש להקשות על המדרש, דהרי מבואר (ב"ר פר' צד) שיוכבד וסרח בת אשר היו מיורדי מצרים, ואעפ"כ מבואר שהשיעבוד התחיל בימיהם וא"כ איך נסביר את ענין זה לפי המדרש הנ"ל.

ומבאר האוה"ח (ויגש מו ז) שכל הנפשות שירדו למצרים ידעו שהם נכנסים לתוך "גלות מצרים" ושאינן הם יורדים למצרים רק לתקופה קצרה למשך שנות הרעב בכדי לקבל אוכל מיוסף הצדיק. אולם לא כולם ירדו עם כוונה אחת, אלא חלק מהם ירדו מרצונם

אופן ההשתלשלות של התחלת השיעבוד

"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא,
ובנ"י פרו וישרצו כו' ותמלא הארץ אותם" (שמות א' ו-ז). ומסביר האוה"ח (שם) שלפי פשטות הפסוקים מבואר, שכל זמן שאחד מ"הדור ההוא" הי' קיים לא התחיל השיעבוד.

ומקשה האוה"ח א"כ לא הי' לפסוק לומר "וימת יוסף וכל אחיו", מכיון שכל זמן שאפילו אחד מבני הדור ההוא הי' קיים עדיין לא התחילה השיעבוד, א"כ ק"ו הדבר שבימיהם של יוסף והשבטים לא הי' שום שיעבוד. וא"כ לא הי' לפסוק לפרט את מיתת יוסף והשבטים אלא הי' לו לומר רק וימת כל הדור ההוא.

ומבאר האוה"ח שהפסוק מחדש לנו את סדר ההשתלשלות של השיעבוד במצרים, וסדר הדברים הוא כך: ע"י מיתת יוסף ירדו ישראל מגדולתם, כיון שעד אז הם היו נחשבים כאנשים חשובים יותר מהמצריים, וע"י מיתתו של יוסף נעשו כאנשים השווים זה לזה. ולאחר מיתת האחים הם ירדו עוד מדרגה והם נחשבו כאנשים מבוזים בעיני המצריים, אמנם המצריים עדיין לא התחילו להשתעבד בהם. והתחלת עצם השיעבוד אירע לאחר מיתת כל

דהיינו שמשנה רבינו יצא אל מחוץ לעיר בכדי להתפלל אל ד' להסיר את מכת הברד. ופרש"י (שם) "אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מליאה גילולים". ומבואר מזה שלא ירדה השכינה למצרים משום שהיא היתה מליאה גילולים והוא מקום טמא.

אולם פשטות הפסוק (בראשית מו ד) משמע שירדה שכינה עמהם למצרים דכתיב (בראשית מו ד) "אנכי ארד עמך מצרימה". וכן מבואר בגמ' (מגילה כט.) שאמרו "גלו למצרים שכינה עמהם", ובמדרש (תנחומא ויחי ג) אמרו "וישתחו ישראל על ראש המטה" (שם מז לא) שיעקב אבינו השתחוה לשכינה. ועוד אמרו (ב"ר צד ט) שהשכינה השלימה את מנין השבעים נפש כי בפרטן אינן אלא שישים ותשע, הרי מכל זה מבואר שהשכינה ירדה עמהם למצרים.

ומסביר האוה"ח (בראשית מו ד) שיש הרבה דרגות באור השכינה, דהנה תנן באבות (פרק ג משנה ז) שבשעה שעשרה בני אדם יושבים ועוסקים בתורה השכינה שרויה ביניהם. ואפילו כששנים או אחד עוסקים בתורה אמרו (שם) כי השכינה מצויה ביניהם. וא"כ הרי מבואר מזה שע"י לימוד התורה בלבד שיין לגרום להשראת השכינה. אולם מצד שני הרי מצינו דכדי שתשרה השכינה על דור המדבר הם היו צריכים לבנות משכן, שהי' כרוך בהכנות רבות, והם לא יכלו להוריד את השכינה ע"י עסק התורה בלבד אלא הי' צורך להקים את המשכן בכדי שעל ידה תשרה

הטוב וחלק מהם לא ירדו ברצון אלא הוצרך יעקב אבינו להורידם בעל כרחם. **ומסביר** האוה"ח שיעקב ובניו ובני בניו ירדו למצרים מרצונם הטוב, דאע"פ שהם ידעו שהם יהיו שם בגלות עם כל זה לא הקשו ערפם ולא נמנעו ח"ו מלקיים את השטר חוב של הגלות מרצונם הטוב. אולם בנות יעקב ובנות בניו לא ירדו למצרים מרצון אלא יעקב אבינו הוצרך להורידם בעל כרחם.

ולפי"ז מבאר האוה"ח את ב' מדרשים הנ"ל, דהנה סיבת דבר זה שלא התחיל השיעבוד בחייהם של היורדי מצרים, הוא משום שהם קיבלו על עצמם את גזירת המלך - שקיבלו על עצמם מרצונם הטוב את גזירת הגלות, וכשכר על זה הפקיע ד' את כל ענין השיעבוד מהם למשך כל שנות חייהם.

ולפי"ז מבאר האוה"ח את הטעם לזה שהשיעבוד התחיל כבר בימי סרח בת אשר ויוכבד אע"פ שהם היו מיורדי מצרים, שהוא משום, שכיון שהם לא ירדו למצרים מרצונם הטוב אלא הם הוכרחו לירד למצרים בעל כרחם ממילא לא הי' נמצא אצלם הענין המיוחד הזה שהי' מצוי אצל לשאר יורדי מצרים דהיינו מכיון שהם לא ירדו למצרים על מנת לקבל עליהם את גזירת המלך לפיכך הם לא זכו לשכר הזה שהשיעבוד לא יתחיל בימיהם.

האם ירדה השכינה למצרים או לא

משה רבינו אמר (שמות ט כט) "כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ד'",

בגלל גודל הטומאה שהיתה שם. אולם לענין דרגת אור השכינה המצויה אצל הלומדי תורה הרי שדרגה כזו של השכינה אכן ירדה עמהם למצרים. וזהו הביאור בפסוק שד' אמר ליעקב "אנכי ארד עמך" דהיינו שד' הבטיח ליעקב שדרגת אור השכינה המצויה עם הלומדי תורה תרד עמו למצרים. ולזה נתכוונו חז"ל באומרם "גלו למצרים שכינה עמהם".

**"עמו אנכי בצרה" - עמו ממש
או לא**

הנה כשיש לאחד מישראל צער, ד' יתברך ג"כ משתתף בצערו וזהו שנאמר (תהילים צא טו) "עמו אנכי בצרה" שאני ד' משתתף בצערם של ישראל.

והנה יש להסתפק בביאור ענין זה, דמיהו הגדר של "עמו אנכי בצרה". מהו ההסבר והגדר בענין הזה של "עמו" אנכי בצרה, האם השתתפות מרחוק נחשב כקיום ענין זה של "עמו אנכי בצרה" או דווקא כשיש השתתפות ממשית עם המצטער תהא נחשבת ההשתתפות ההיא לקיומו של הענין של "עמו" אנכי בצרה.

ונסביר ספק זה במשל לב' בני אדם - ראובן ושמעון: ראובן סובל תחת יד פריץ שמרבה לשעבדו בעבודות קשות והוא מסיח את צערו לפני שמעון. והנה עכשיו יש ב' אופנים ששמעון יוכל להשתתף בצערו של ראובן, אופן הראשון הוא, שהוא ילך עם ראובן למקום עבודתו שאצל הפריץ ויתן לו סיוע של ממש בעבודתו, וכמו שמשה

השכינה בישראל. והדבר צריך ביאור שהרי כיון שגם ע"י לימוד התורה שייך לגרום להשראת השכינה, א"כ מהו הצורך בכל העסק הגדול הזה של הקמת המשכן בכדי להוריד את השכינה לישראל.

והביאור בזה הוא, דאין דמיון כלל בין דרגת השראת השכינה שזוכה לה הלומד תורה לההשראה העצומה ששרתה על ישראל ע"י הקמת המשכן, וכמו שאמר הפסוק (שמות מ לה) "וכבוד ד' מלא את המשכן", והשראת השכינה באופן נעלה כזה אין שייך להשיג כי אם ע"י הקמת המשכן.

אלא ודאי שיש דרגות זה למעלה מזה עד אין סוף בענין השראת השכינה, וכפי גדלו וחזקו של הדבר שגורם לההשראה, כך תגדל אור השכינה שתשכון במקום ההוא. ולכן במעמד הר סיני שהיו שם ס' רבוא ישראל ביחד עם משה רבינו, זכו ישראל להשראת השכינה באופן נשגב מאד - שלא נעשתה מעולם לא לפני מעמד הר סיני ולא לאחר מעמד הר סיני - ואפילו בבית המקדש לא שרתה השכינה באופן מרובה כזה כמו שהי' במעמד הר סיני (אזה"ח הנ"ל).

ולפי"ז מבאר האזה"ח את הפסוקים והמדרשים הנ"ל באופן שאין שום סתירה ביניהם: דאצל משה רבינו כיון שהוא הי' נביא ודיבר עם ד' לכן הוצטרך משה לצאת מן העיר כשהוא דיבר עם ד', משום שדרגת אור השכינה ששורה על הנביא לא ירדה לתוך מצרים

ירדה השכינה למצרים, כמבואר ממה שמשה רבינו לא התפלל במצרים משום שלא היתה השכינה שם כיון שמצרים היתה מליאה גילולים. [ועיין לעיל בקטע של "האם ירדה השכינה למצרים או לא", שם מבוארים דברי האוה"ח הללו ביותר ביאור].

ומתריך האוה"ח די"ל שבאמת השכינה לא ירדה למצרים ומה שאמר הפסוק "אנכי ארד עמך" אין הכוונה שהשכינה באמת ירדה לתוך מצרים אלא הכוונה הוא ע"ד אומרו "עמו אנכי בצרה" שד' אמר ליעקב שהוא ישתתף בצערם של ישראל מרחוק [וימעט כביכול את תענוגיו כמרומו ענין זה במה שנתגלה ד' למשה בסנה בכדי להראות למשה שד' שוכן במקום קוצים דהיינו שהשכינה שרויה בצער כשישראל שרויים בצער].

ומבואר מזה שהאוה"ח סובר שבכדי לקיים את הענין של "עמו אנכי בצרה", אין צורך להשתתף "ממש" ביחד עם המצטער אלא גדר הדברים הוא, שכל שיש השתתפות כל דהו בצערו של חברו - אפילו ע"י שימעט את תענוגיו בגלל צרת חברו, הרי שזה נחשב לקיום הענין של "עמו אנכי בצרה". [ולפי האמת מבאר האוה"ח שהשכינה ירדה באמת למצרים והשתתפות השכינה בצערם של ישראל הי' באופן ממשי כאופן א' הנ"ל וכמו שמבואר בדברי האוה"ח בפרשת לך לך (טו סו"פ יד)].

רבינו עשה כשהוא ראה את קושי השיעבוד של ישראל - שהוא הלך ועזר להם בעבודתם. ואופן השני שיכול שמעון להשתתף בצערו של ראובן הוא שיצטער בלבו על צרותיו של ראובן וימעט מתענוגיו כאות וסימן להשתתפותו בצער חברו.

והיינו שיש להסתפק מהו הגדרה המדויקת של "עמו אנכי בצרה", האם היא מתפרשת דווקא בהנהגה כאופן הראשון הנ"ל או אפילו כשמתנהגים כאופן השני הנ"ל, נחשב דבר זה לקיומו של הענין של "עמו אנכי בצרה".

והנה מדברי האוה"ח בפרשת ויגש (מו ד) משמע, שגם ע"י הנהגה כאופן השני הנ"ל מתקיים הענין של "עמו אנכי בצרה" וכ"ש כשמתנהגים באופן הראשון הנ"ל נחשב דבר זה לקיום של "עמו אנכי בצרה" וכמו שכתב האוה"ח בפרשת לך לך (טו סו"פ יד).

ואביא את דברי האוה"ח בפ' ויגש ששמע מהם שגם באופן השני הנ"ל יש קיום של "עמו אנכי בצרה". דהנה האוה"ח מקשה, דמצד אחד מבואר שהשכינה ירדה למצרים וכמוש"כ (בראשית מו ד) "אנכי ארד עמך מצרימה". אולם מצד שני נראה שלא

עשר מכות

התורה קוראת לעשר מכות בשם "יציאת מצרים"

הנה מבואר שעד שיצאו ישראל ממצרים לא הי' ביכולתו של שום עבד לברוח ממצרים. ומבאר האוה"ח (במדבר כב ה) שטעם הדבר הוא, משום שע"י כח הכישוף העצום שהי' לו לבלעם הרשע, הוא קָשָׁר קָשָׁר של כישוף באופן נורא מאד עד שעל ידו נמנעה לגמרי האפשרות לברוח ולצאת ממצרים (כמבואר בזה"ק). ולכן הי' צורך לזה שד' יתברך בעצמו יבטל את קשר הטומאה הזוהי כדי להוציא את ישראל מארץ מצרים, (וכע"ז מבואר בבית הלוי, פרשת בא ד"ה ועברתי בארץ מצרים ע"ש דברים יסודיים מאד) .

והנה ע"פ פשוטו כשהתורה אומרת לשון של "יציאה ממצרים", וכמוש"כ (במדבר טו מא) "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", הכוונה הוא לעצם מעשה היציאה שבנ"י יצאו מארץ מצרים - באופן ניסי עי"ז שד' שבר את קשרי הכישוף שבלעם הרשע קשר עליהם, והוציא ד' אותם מארץ מצרים. ובאוה"ח (שמות יא ה, יב ח) מבואר שגם מכת בכורות נכללת בשם "יציאת מצרים", [לפי שבמכת בכורות שבר ד' את כח קליפת בכור דטומאה של מצרים, ועיין בזה להלן במדור בירור הניצוצות (אות ט) שנתבאר שם דברי האוה"ח הללו]. אולם לענין העשר

מכות לא הי' נראה לומר מצד הסברה הפשוטה שגם זה יקרא בשם יציאת מצרים.

אולם האוה"ח (שמות כ ב ועוד) מבאר לנו שהתורה בעצמה קוראה להעשר מכות בשם "יציאת מצרים". דהנה בעשרת הדברות ד' יתברך אמר "אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ומבאר האוה"ח (שם) שהשם הוי' מורה לנו שכל מה שהי' והווה ויהי' הוא מד' יתברך. וד' יתברך אומר לישראל בדברים הללו: דעו וזכרו תמיד את היסוד הזה - של "אנכי ד'" - שהכל נובע מד' יתברך, וההוכחה על זה הוא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שע"י העשר מכות נתברר לכולם שד' יתברך מהוה את הכל. ולכן בהעשר מכות הי' ביכולתו לשנות את כל חלקי הבריאה כרצונו, בלי שום מונע ומעכב. ומבואר מזה, שזה שאמרה התורה "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" הכוונה היא ג"כ להעשר מכות, כי גם הם נכללים בהתואר של "יציאת מצרים".

ובאמת דבר זה מפורש בהגדה של פסח, שהרי בעל ההגדה מביא את הפסוק של "ויוציאנו ד' ממצרים ביד חזקה וכו'" (דברים כו ח), ומבאר בעל ההגדה את כל דברי הפסוק הזה לענין העשר מכות, ומבואר מזה שהעשר מכות נקראים "ויוציאנו ד' ממצרים".

שביאור מתו. וצריך להבין לאיזה צורך אומר לנו הפסוק את ב' הנקודות הללו שאירעו אצל מכת דם.

ומבאר האוה"ח (שם) שב' סימנים אלו מוכיחים לנו שבמכת דם, המים באמת נהפכו לדם ולא הי' זה רק מעשה של אחיזת עינים בלבד כדרך שעושים המכשפים. ולכן מפרט לנו הפסוק שהדגים שביאור מתו בגלל מכת דם, לפי שזה הי' אות ומופת שמכת דם לא היתה מעשה של אחיזת עינים כי אם זה הי' מעשה של אחיזת עינים אז הדגים שביאור לא היו מתים. ומטעם זה מפרט לנו הפסוק ג"כ את הענין הזה שלא נשתנה הדם ע"י שינוי מקום. לפי שזוהי מבואר שלא נעשה הפיכת המים לדם ע"י מעשה כישוף, שהרי מעשה כשפים מתבטלים ע"י שינוי מקום. ולכן מלמדינו הפסוק שלא נשתנה הדם ע"י שינוי מקום בכדי ללמדינו שד' שינה את עצם מהותו של המים להמהות של דם.

ואמנם החרטומים אין להם את הכח לעשות דבר כזה, להפוך את עצם המהות של המים להמהות של דם. וכל מעשיהם ע"י כישוף הוא רק דמיון בעלמא - שנראים המים כדם, אבל לפי האמת לא נשתנו המים במהותם כלל וכלל. ואעפ"כ מצד קשיות ערפם הם לא נכנעו לד' ועמדו במרדם ובתוקף רשעם.

מתי ביקש פרעה ממשה שהוא יתפלל בעדו

הנה במשך העשר מכות מצאנו לפעמים, שפרעה ביקש ממשה

ואמנם הדבר צריך ביאור דמאיזה טעם נקראים העשר מכות בשם "יציאת מצרים". ואולי י"ל על פי מש"כ האוה"ח (שמות ה' ו' ו' 1) שמיד בהתחלת המכות נפסקה השיעבוד מאבותינו במצרים, וא"כ י"ל שלכן נקראים העשר מכות בשם יצא"מ מכיון שעל ידיהם נתבטלה העבודה ויצאו ישראל - בדרגה מסוימת - מתחת שליטת קליפת מצרים. ולפי"ז כוונת הפסוק באומרו אשר "הוצאתיך מארץ מצרים" הוא, שד' הוציאם ע"י המכות מהארציות - הטומאה, של מצרים.

[ולפימש"כ] האריז"ל שהי' מכות פעלו נגד הי' ספירות דטומאה, מובן בפשטות למה העשר מכות נקראים בשם יצא"מ משום שעל ידי העשר מכות נתבטלו הכוחות שהיו מונעים ומעכבים את ישראל מלצאת ממצרים].

האם החרטומים שינו את מהות המים לדם או שזה רק הי' דומה לדם

במכת דם כתיב (שמות ז' כא) "ויהי הדם בכל ארץ מצרים". ומבאר האוה"ח (שם) את כוונת הפסוק כך: שהפסוק בא לבאר לנו שאפילו אם הי' איש לוקח את הדם הזה - שנתהפך ממים לדם - והי' מעביר אותו למקום אחר במצרים מ"מ לא הי' דם הזה חוזר להיות מים. וזהו שאמר הפסוק "ויהי הדם בכל ארץ מצרים", שהמים הללו שנהפכו לדם נשארו במצב של "דם" גם אחרי שהם הועברו ממקום למקום בארץ מצרים. [והחידוש בזה יבואר להלן בסמוך]. ועוד כתוב (שם) אצל מכת דם, שהדגים

המצוה הוא לאלפים דור. ומבארת הגמ' (סוטה לא) שאין סתירה בין ב' פסוקים אלו, אלא שלהעובד מיראה השכר הוא לאלף דור ולהעובד מאהבה השכר הוא לאלפים דור, נמצא ששכר העובד מיראה הוי מחצה מהשכר של האיש שעובד את ד' מאהבה.

והנה האוה"ח (שמות יט ד-ה ועוד) מבאר שאע"פ ששכר העובד מאהבה

מרובה יותר מ"מ צריך האדם לאחוז גם במדת היראה, משום שהעובד מאהבה עלול להכשל לפעמים בעבירה מטעם הרגשת הקורבה שיש בינו לד', לפי שהרגישים של קורבה יקררו את יראתו מד' יתברך כדרך הקרובים זה לזה שלפעמים הם מתנהגים שלא כהוגן זה לזה מצד הרגשת הקורבה שיש ביניהם. אולם ד' יתברך לא ישא פנים לשום אדם על חטאיו ואפילו למי שקרוב אליו ביותר ואדרבה יקפיד ד' ביותר על חטאי קרוביו.

ולכן צריך האדם לאחוז במדת היראה ועי"ז הוא יירא מלעבור על צווי ד' כעבד הירא מרבו, ועי"י הנהגה זו ישמור האדם את עצמו מלעבור אפילו על דקדוק קל מדברי סופרים. אמנם כיון שהעובד מיראה שכרו הוי רק מחצה משכרו של העובד מאהבה לכן בגלל זה ישתדל האדם לעבוד את ד' מאהבה, [משום שכיון שרצון ד' הוא להיטיב עד בלי די א"כ רצונו הוא שיעבוד האדם את ד' באופן שיתרבה שכרו. ולכן ישתדל האדם לעבוד מאהבה כדי לעשות נחת רוח לד' עי"ז שיוכל ד' להרבות את שכרו.

רבינו להתפלל ולהעתיר לד' בעדו כדי להסיר מעליו את המכה. אמנם לפעמים לא ביקש פרעה ממש להתפלל ולהעתיר אל ד' בעדו. ושואל האוה"ח הקדוש (שמות ח ד) מהו פשר הדבר, למה לפעמים ביקש פרעה ממש להתפלל בעדו ולפעמים הוא לא ביקש ממנו להתפלל בשבילו. מהו הגורם לשינוי זה בהתנהגותו של פרעה.

ומבאר האוה"ח שסיבה אחת היא שגרמה לו לשלוח אחר משה ולבקש ממנו להתפלל בעדו אל ד'. והיינו שבשעה שהי' לפרעה פחד מות מהמכות אז הי' פרעה מבקש ממש שהוא יתפלל בשבילו, אמנם כשלא הי' לו שום פחד מות בגלל המכות אז לא הי' פרעה מבקש ממש להתפלל בעדו.

ולכן במכת דם, כינים, ודבר, שלא הי' לו פחד מות, לא ביקש פרעה ממש להתפלל בעדו. אמנם אצל מכת צפרדע, ערוב, וברד, שבהם פחד פרעה שמא הוא ימות ע"י המכות האלו אז הוא ששלח פרעה בקשה אל משה שמשה רבינו יתפלל בעדו ויציל. והאוה"ח מאריך (שם) לבאר את כל מכה ומכה, למה אצל המכה ההיא הי' לו לפרעה פחד מות או לא הי' לו פחד מות.

העשר מכות מעוררים אותנו ליראת העונש והרוממות ולאהבת ד'

הנה פסוק אחד (דברים יז ט) אומר ששכר עשיית המצוות הוא לאלף דור, ופסוק אחד (שמות כ ו) אומר ששכר

וכשנכיר את גודל אהבת ד' אלינו ואת כל החסדים שעשה עמנו בהכותו את מצרים יתלהב לבבנו לאהוב את ד' ולקיים את התורה והמצוות מאהבה אכ"ר.

סיבת הנחת תפילין ביד שמאל הוא כדי שזכור את העשר מכות

"והי' לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ד' ממצרים" (שמות יג טז). ודרשו חז"ל (מנחות לז.) מזה שהתורה כתבה 'ידכה' ולא 'ידך' שמקום הנחת תפילין של יד הוא על היד כהה - 'יד כה', היינו היד החלשה שהוא יד שמאל.

ומבאר האוה"ח (שם) שהפסוק בעצמו נותן טעם לזה שמצות הנחת תפילין של יד הוי על יד שמאל ולא על יד ימין - אע"פ שיד ימין הוא חשוב יותר. וטעם הדבר הוא, "כי בחוזק יד" דהיינו שכוונת הפסוק באומרו "כי", הוא ליתן טעם למה שאמר הפסוק לעיל, שמקום הנחת תפילין הוא על היד כהה - יד שמאל.

ומסביר האוה"ח, דהנה יש לד' ב' הנהגות: הנהגה של חסד, והנהגה של דין, [רחמים הוא מיזוג של חסד ודין]. הנהגת החסד תקרא 'היד הגדולה' והוא יד ימין, והנהגת הדין תיקרא 'היד החזקה' והוא יד שמאל, ולכן העונש של הרשעים בא מכח היד החזקה של ד'.

והנה ביצא"מ נטה ד' את ידו החזקה והכה את מצרים בעשר מכות. ולכן כתב הפסוק במצות תפילין "כי

זהו עומק כוונת האוה"ח הקדוש להמעין היטב בדבריו].

והנה האוה"ח (שם) מבאר את הפסוק של "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" (שמות יט ג), שד' אומר למשה שהוא ילמד לישראל את ב' אופני העבודה הללו דהיינו העבודה מאהבה והעבודה מיראה. וממשיך הפסוק ואומר שע"י ההתבוננות בעשר מכות שהכה ד' את מצרים יוכל האדם להשיג את ב' בחינות אלו, וזהו כוונת הפסוק באומרו (שם יט ד) "אתם ראייתם את אשר עשיתי למצרים".

ומבאר האוה"ח איך נלמד יראת העונש ע"י ההתבוננות בעשר מכות, שהוא ע"י ההתבוננות במה שעשה ד' למי שממאן בדבריו. ולכן פרעה שסירב לשלח את ישראל הכהו ד' וענשו על זה, וזה יהא לאות לישראל שמי שעובר על מצות ד' יענישו ד' ביסורים וצרות ועי"ז ייראו ישראל מלעבור על רצון ד'.

וכשנתבונן עוד בעשר מכות נוכל להשיג גם את יראת הרוממות משום שע"י המכות ראו כולם קצת מהגדלות והיכולת של ד' יתברך, לפי שד' הראה לכל העולם שהוא שולט על כל צבא השמים והארץ.

ואופן השגת מדת האהבה ע"י התבוננות בעשר מכות, הוא, כשנבין באמצעות העשר המכות את גודל אהבת ד' לעמו ישראל, שהרי הרעיש ד' תבל ומלואו בעשר מכות ואיבד אומה שלימה מן העולם. והכל עשה ד' בגלל גודל חיבתו לישראל.

את התפילין של יד על ידינו השמאלית כיון שזה מזכיר לנו את ענין העשר מכות שפעל ד' מכח ידו השמאלית - היד החזקה.

"אני ד'" - מהוה הכל

במכת דם (ז"י) אמר ד' "כה אמר ד' בזאת תדע כי אני ד'". ומבאר האוה"ח (שם) שהסיבה שדווקא באמצעות מכה זו ידע פרעה כי אני ד' הוא משום שהנילוס הי' נחשב בעיני המצריים לאלוקים, וממילא עי"ז שד' יכה את האלוקות של מצרים ידע פרעה כי ד' הוא האלוקים.

ואע"פ שהשם הוי' רומז למדת הרחמים, והמכות באו על מצרים מכח מדת הדין הרמוזה בשם אלוקים (אוה"ח שמות ו' ב) מ"מ נקט הפסוק שם של רחמים אצל מכת דם משום שנכלל בשם זה יסוד גדול באמונה שמתבאר לנו ע"י מכת דם (ע' אוה"ח שם ב, וע"ע אוה"ח שם יג טז).

דהנה בשם הוי', מלבד הכוונה שד' הי' הווה ויהי', הרי שנכלל בו עוד יסוד גדול באמונה והוא, שד' מהוה בכל רגע את כל הבריאה ולכל אשר יחפוץ יטנו. ויסוד זה נגלה לנו ע"י מכת דם שאז שינה ד' את טבע המים והפכם לדם. ומזה נתבאר שד' מהוה הכל וכשיחפוץ לשנותו להויה אחרת אז יעשה בו כרצונו ואין מי שימנע או יעכב על ידו (אוה"ח שם).

בחזק יד הוציאנו ד' ממצרים" כיון שהמכות נעשו ע"י היד החזקה. [וכן מפרש בעל ההגדה את ענין היד החזקה, דבהגדה אנו אומרים "ויוציאנו ד' ממצרים ביד חזקה" (דברים כו ח) ומפרש בעל ההגדה ש'ביד חזקה' קאי על העשר מכות שהכה ד' את מצרים].

ועפי"ז מסביר האוה"ח למה צותה התורה שניח את התפילין על יד שמאל ולא על יד ימין, שהוא משום שכיון שהמכות שהכה ד' את מצרים היו מכח ידו השמאלית - היד החזקה, לפיכך צוה ד' שניח תפילין ביד שמאל כדי שע"ז נזכור את העשר מכות שהכה ד' את מצרים ביד שמאל - בידו החזקה.

והסיבה לזה, שד' רוצה שנזכור את העשר מכות בשעת הנחת תפילין יבואר עפי"ד האוה"ח (שמות י ב, כ ב) שכתב שעיקר סיבת הבאת המכות על פרעה לא הי' בכדי להעניש אותו, אלא בכדי ללמד את ישראל אמונה, כי ע"י המכות נתבאר לכל שד' יתברך הוא המהוה את הכל ושולט בשמים ובארץ ובכל צבא השמים ובכל הנבראים על הארץ.

וכיון שזהו יסוד ענין הנחת תפילין - שנחזק אמונתנו בד' וכמוש"כ בשו"ע (או"ח סי' כה סע' ה), לפיכך רצה ד' שע"י הנחת תפילין נזכור את העשר מכות. כי ע"י זכירת המכות נתחזק באמונתנו ונכיר שד' הוא השליט בעליונים ובתחתונים. ולכן צונו ד' להניח

מכת בכורות

מכת בכורות - ביטול קליפת בכור דטומאה

הטומאה. ובזה שנעקר שם זה של בכור הטומאה, נפל ענף הרע שהי' מחזיק בבכור דקדושה ועי"ז יצאו ישראל ממצרים תיכף ומיד לאחר נפילת ענף הרע הזה וכמוש"כ (דברים טז א) "כי כו' הוציאך ד' אלוקיך ממצרים לילה", שבליל פסח, מיד לאחר מכת בכורות, הוציא ד' את ישראל ממצרים.

איך מתו הבכורים במכת בכורות

בגמ' (יבמות מה.) מבואר שחז"ל הקדושים היו יכולים לגרום מיתה לאדם רשע ע"י ש"נתנו בו את עיניהם". ומקשה האוה"ח (שמות יא ה) ע"ז דהלא כתוב (משלי כב ט) "טוב עין יבורך" ואיך יגרם דבר רע ע"י עינו של הצדיק. ומסביר האוה"ח שכל חלק רע שבועולם בהכרח שיהא בו חלק הטוב המקיימו משום שחלק הרע אין לו חיות מעצמו ורק ע"י חלק הטוב שבו יכול החלק הרע להתקיים ולחיות.

והנה בעולם הגשמי יש מציאות של אבן השואבת - שמושכת ושואבת אצלה דברים שיש בהם ברזל. וכמו"כ בעולם הרוחני יש ג"כ ענין כזה, וענין זה הוא ממש האופן שעל ידו גורמים הצדיקים לרשעים שימותו בראית עיניהם. וביאור הענין הוא, שמכח קדושתם יכולים הצדיקים למשוך ולשאוב ולהוציא את חלק הטוב שברע,

הנה באוה"ח (שמות יא ה) מבואר דאפילו אחר גמר השיעבוד עדיין היתה קליפת מצרים אוחת בצד הקדושה ומונעת ושוללת את היציאה ממצרים, וזה הי' כל המטרה של מכת בכורות להפיל את בחינת הטומאה הזאת האוחזת בישראל ומונעת אותם מלצאת ממצרים.

ומסביר האוה"ח שזה לעומת זה עשה ד' דהיינו שכל מה שברא ד' בצד הטוב ברא ג"כ בצד הרע וכל בחינה ובחינה שיש בקדושה נמצא כנגדה בחינה זו בצד הקליפה והקליפה מתאמצת ומתחזקת לאחוז בענף הקדושה שכנגדה.

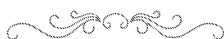
והנה כלל ישראל נקראו (שמות ד כב) "בני בכורי ישראל" לפי שהם היו בחינת הבכור שבקדושה וכנגדה הי' מצרים הראש לכל הקליפות (כ"כ האוה"ח בראשית מט יא), והם היו בבחינת הבכור שבקליפה. ולכן היתה קליפת בכור של מצרים אוחת בענף הבכור שבקדושה ומונעת את ישראל מלעזוב את מצרים.

ולכן הוצרך ד' להרוג כל סוג של בכור שנמצא במצרים ואפילו בכור בהמה ובכור של אומה אחרת, משום שד' רצה לעקור לגמרי את "בכור"

המחיה אותם ועי"ז תיכף ומיד הם מתו. ולכך אמר הכתוב לשון מיתה ולא לשון הריגה דכתיב (שמות יא ה) "ומת כל בכור" ולא אמר הפסוק ויהרוג ד' כל בכור משום שמיתתם היתה ע"י שנלקח מהם חלקם הטוב. דהיינו שהם מתו בגלל שנשלל מהם כח חיותם אבל הם לא נהרגו באופן חיובי ע"י ד' יתברך. ולכך אמר הפסוק לשון שלילי של "ומת" ולא לשון חיובי של ויהרוג ד'.

כי ע"י הגברת כח הקדושה שלהם ישאף חלק הטוב שנמצא בתוך הרע לצאת ולהדבק בקדושה הזאת הנמצאת מחוץ לגוף הרשע וע"י שיוצאת חלק הטוב מהרשע והולכת להדבק בקדושת הצדיק ממילא מת הרשע כיון שנתבטל ממנו הכח הטוב המחיהו.

ועזה"ד ממש הי' אופן מיתת כל בכורי מצרים, דכשעבר ד' בארץ מצרים - אז מכח עוצם קדושתו - נשאב מהבכורים את כח הקדושה

קרבן פסח

הפסח שעל פתח הבית הוא כר: דהנה מבואר (אוה"ח ויקרא יח ד ועוד) כי בעשות האדם מצוה, שורה עליו שם הוי"ה יתברך. וזהו השראת השכינה שמשיג האדם ע"י עשיית המצוות, וכמוש"כ "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך" (דברים כח י).

[ומרומוז] ענין זה בתיבת "מצוה" כי האותיות מ' צ' בא"ת ב"ש הם אותיות י' ק', וכשנצרף אותם ביחד עם האותיות ו' ה' שבסוף תיבת מצוה הרי שיש לנו את ד' האותיות של השם הוי"ה ברוך הוא. נמצא שתיבת מצוה מרמז לזה את הענין הזה שע"י עשיית המצוה נמשך להאדם - מכח קדושת המצוה - אור הקדושה משם הוי' יתברך (אוה"ח שם).

דם הפסח שעל הפתח - שמירה מכח שם הוי'

כל אחד מישראל נתן מדם הפסח על פתח ביתו ועי"ז נתקיים בהם דברי הפסוק שאומר "ולא יהא בכם נגף למשחית" (שמות יב יג), כי בראות המשחית את הדם הוא הי' נמנע מלהשחית. והנה אם איש מצרי הי' נחבא בביתו של איש ישראל הרי מבואר בחז"ל (עיי"ש ברש"י) שהוא הי' נהרג ע"י המשחית. וצריך ביאור למה לא ינצל גם המצרי ע"י דם הפסח שניתן על פתח הבית.

ומסביר האוה"ח (שם) שביאור ענין השמירה שנעשה ע"י דם

קרוב פסח לא האיר על העכו"ם וכמוש"כ (ישעי' ס ב) "ועליך" יזרח אור ד'. ולפיכך לא הי' להמצרי, שנחבא בבית הישראל, שום שמירה מהמשחית ע"י דם הפסח שניתן על פתח הבית. ולכן כשעבר המשחית בארץ מצרים בלילה ההוא, הוא הרג את כל איש מצרי שהי' נחבא בתוך ביתו של איש מישראל.

ומבאר האוה"ח שדביקות זו שייך רק לישראל וכמוש"כ (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בד' אלוהיכם", שרק אתם יכולים להיות דבקים בד' ולא העכו"ם. ולפיכך אור הקדושה הזאת ששורה על האדם בעשיית המצוה שייכת רק לישראל וממילא אור הקדושה שנתהווה ע"י עשיית מצות

גאולת מצרים

ונקט הפסוק לשון של גאולה ולא אמר והוצאתי אתכם מן הארץ משום שיציאה לחוד לא הי' שוה כלום אא"כ הוא הי' יציאה של "גאולה". שהרי אם פרעה הי' מצליח להשיג את ישראל ולהשתלט עליהם, כשהוא רדף אחריהם, א"כ לא היתה היציאה נחשבת לכלום. ולכן אמר הפסוק "וגאלתי" - שבני ישראל נגאלו לגמרי מתחת יד מצרים. ובענין הזה של "וגאלתי" נכלל ג"כ הנס של קריעת ים סוף כיון שעל ידו ניצלו ישראל הצלה גמורה מפרעה ומהמצריים.

[ולכן] מגדיר האוה"ח (שם יב טו) את קריעת ים

סוף כ"גמר הגאולה". והביאור בזה הוא כיון

שרק בקריעת ים סוף נאבדה לגמרי הכח של מצרים לפי שרק אז הוא ש"נהרג" שרו של מצרים וכמוש"כ

ד' לשונות של גאולה - סדר הטובות שהיטיב ד' עם ישראל

הנה הד' לשונות של גאולה מסדרים לנו את סדר הטובות שעשה ד' לישראל בגאולת מצרים. מתחילה נתקיים הענין של "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ו ו) - מהשיעבוד הקשה, כי תיכף ומיד במכת דם נתפרדה החבילה ונתבטלה העבודה מאבותינו. אמנם מ"מ בגלל שהם עדיין פחדו מהמצריים לכן הם היו עדיין עובדים קצת עבודות קלות בשביל המצריים, ועל זה אמר הפסוק (שם) "והצלתי אתכם מעבודתם", דהיינו שגם מעבודה קלה זו הציל ד' את בני".

וכנגד עצם היציאה ממצרים אמר הפסוק (שם) "וגאלתי אתכם".

ומתריך האוה"ח שאע"פ שהשבועה שד' נשבע על זה שהוא יוציאם ממצרים, היתה שבועה בלא תנאי, מ"מ השבועה שד' נשבע על זה שהוא יביא אותם לארץ ישראל, היתה שבועה עם תנאי. והתנאי הי' "וידעתם כי אני ד'" (שם 1 ז) וכיון שלא נתקיים התנאי, שהרי דור המדבר ניאצו את ד', לפיכך לא הכניסם ד' לארץ ישראל.

ומדייק האוה"ח את יסוד זה מהפסוקים עצמם שהרי הפסוק אומר (שם 11 ח) "והוצאתי כו' כו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ד' אלוקים המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים והבאתי אתכם אל הארץ", הרי שהפסוק הפסיק בין 'ולקחתי' ל'והבאתי'. והוא בכדי להוסיף ולומר תנאי מסויים לפני השבועה של "והבאתי אתכם אל הארץ". והתנאי הוא מה שאמר הפסוק "וידעתם כי אני ד'", וכוונת הפסוק בזה הוא, שד' אומר לישראל שההבטחה של 'והבאתי' רק תתקיים אם תוקדם לו קיום התנאי של "וידעתם כי אני ד'". אמנם אם לא יקויים תנאי זה אז שוב אין הבטחה ושבועה שד' יביא את הדור היוצא ממצרים, אל ארץ ישראל. ולכן, כיון שדור המדבר ניאצו את ד' - ולא נתקיים התנאי של "וידעתם כי אני ד'", לפיכך הם לא זכו לקיומו של ההבטחה של "והבאתי אתכם אל הארץ".

האוה"ח (שם יד י, כז), לכן נחשבת קרי"ס לגמר הגאולה. וכן מבואר מדברי רש"י (שם כ ב), שכלל את ענין קרי"ס בכלל מה שאמר הפסוק "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ומבואר מזה שקרי"ס הי' הגמר של היציאה ממצרים. וגם הגר"א (אמרי נועם ברכות ט). כותב שמדברי הגמ' (שם) מבואר שנתנית ביזת הים לישראל, הי' הקיום של ההבטחה של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (בראשית טו יד). ומבואר מזה שגם קרי"ס נכללת במה שאמר הפסוק 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' ודו"ק].

ואח"כ אמר הפסוק (שם 1 ז) "ולקחתי אתכם לי לעם" שהוא מתן תורה כי אז נתייחדנו להיות לד' לעם וייחד ד' את שמו עלינו, וכמוש"כ (שם) "והייתי לכם לאלוקים".

למה לא נתקיימה השבועה שנשבע ד' להביא את דור יוצאי מצרים לארץ ישראל

כתוב בתורה (שמות 1 ח) "לכן אמור לבנ"י אני ד' והוצאתי כו' והצלתי כו' וגאלתי כו' ולקחתי כו' והבאתי אתכם אל הארץ". ובמדרש (שמו"ר פר' ו) אמרו "אין לכן אלא שבועה", ומבואר מזה שד' נשבע "והבאתי אתכם אל הארץ" - שנשבע ד' לעם היוצא ממצרים שהוא יביא אותם אל ארץ ישראל.

ומקשה האוה"ח (שם), והרי הבטחה זו לא נתקיימה למעשה, שהרי דור המדבר נפלו פגריהם במדבר ורק את בניהם הכניס ד' לארץ ישראל וא"כ דבריו הטהורים של קל עליון מה יהא עליהם.

למה הוציא ד' את ישראל ממצרים ולא השליט אותם על המצריים במצרים

הנה אם ד' הי' משאיר את ישראל במצרים והי' משליט אותם על אדוניהם המצריים, הרי שזה מראה לכל העולם את עוצם גבורתו של ד' יתברך שיש בכוחו להשליט את עמו על אויביהם אפילו במקום שהוא עצמו שבו דרים אויביהם. וגם הי' בהנהגה זו נחת רוח מרובה לישראל, שהם ימשלו וישתעבדו במעבידיהם ומשעבדיהם, וא"כ למה הוציא ד' את ישראל ממצרים ולא בחר להשליטם על המצריים במצרים (אוה"ח שמות כ ב).

[ולכאורה] שאלה זו ששואל האוה"ח הוא פלא עצום שהרי האוה"ח מבאר בהרבה מקומות שאילו לא יצאו ישראל ממצרים ברגע שהם יצאו הרי שהם היו נטמעים בשער הנ' של הטומאה וא"כ מה מקום יש להקשות קושיא הנ"ל שהי' לד' להשאיר אותם במצרים. והתירוץ לזה הוא על פי מש"כ הרמח"ל בדעת תבונות - והוא מהרמב"ם, אמנם הרמח"ל מאריך ומסביר הענין בטוב טעם ותוספת מרובה - וזהו יסוד כל אמונתנו, והוא, שד' אינו מוכרח בשום אופן כלל וכלל ואם רצונו יתברך הי' להשאיר את ישראל במצרים אין שום דבר שיכריח אותו להיפך. וכיון שד' הוציא את ישראל ממצרים אז בהכרח שכן הוא רצונו יתברך, שכלל ישראל יכנסו לארץ ישראל. וע"ז שואל האוה"ח למה רצה ד' שזה יהא נעשה באופן כזה ולמה לא רצה ד' להשאירם במצרים. ובלא"ה י"ל בפשיטות שאילו הי' זה רצון ד' שישאר ישראל במצרים הי' ד' מסבב, שגם ע"פ הנהגת הטבע לא ישתקעו ישראל בשער הנ'.

וכותב האוה"ח שבכדי ליישב קושיא זו אמרה התורה (שמות כ ב) "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". דהנה לכאורה ל"צ הפסוק לומר 'מבית עבדים' דמספיק לומר 'מארץ מצרים', אלא - מסביר האוה"ח - הפסוק בא לתרץ את קושיא הנ"ל. דלמה לא השאיר ד' אותנו במצרים והיו ישראל שולטים על המצריים, לכן אמרה התורה "מבית עבדים" שכיון שחול' הוא 'בית עבדים' לכן הוציא ד' אותנו משם כי ד' לא רצה שבני ישראל ישארו בבית עבדים.

ומבאר האוה"ח ענין זה שחול' הוא בית עבדים: דהנה יש ע' שרים בשמים שכל אחד מהם ממונה על אומה אחת ושפעם וחיותם של אותה אומה מושפע לה דרך השר שלה. ולכל אחד מהע' שרים נתן ד' לחלקו מקום מסויים בעולם שתהא תחת ממשלתו של אותו שר, והשפע שמושפע ליושבי הארץ ההוא בא להם דרך השר שממונה עליה (תוספת ההסבר בזה הוא מהרמב"ן, הרמח"ל, והחסד לאברהם).

[ולפיכך] הטבע והנהגה של בני אדם משתנה ממקום למקום. ותמצא שאפילו ב' ארצות הסמוכים זה לזה מ"מ טבע האנשים שדירים בארצות אלו שונה זה מזה. והוא מהטעם הנ"ל, שכיון שטבע האומה נשפע לה ע"י השר שלה, והטבע של כל שר שונה מהטבע של חבירו. לפיכך גם הטבע של כל אומה ואומה משונה מהטבע של שאר האומות -

בכל רגע ורגע וביכלתו לשנות את הטבע כרצונו.

וענין השני הוא "אנכי כו' אלוקיך", דהיינו שצריכים ישראל לקבל את ד' עליהם לאלוקים ולקיים את כל דבריו. והטעם לזה - מבאר הפסוק, הוא משום "אשר הוצאתיך כו' מבית עבדים" "פירוש כי לצד שהיית עבד לזולת ואני הוצאתיך מעבדותם שורת הדין נותנת כי תקבל אלקותי עליך לקיים כל דברי".

ופשטות הדברים משמע שהסיבה שאנו עבדי ד' הוא, שכיון שהיינו עבדים לאדון אחד ובא אדון שני ולקח אותנו מתחת שליטת האדון הראשון להיות תחת שליטתו לפיכך אנו עבדיו של האדון השני. אולם באוה"ח סו"פ בהר (כה נה) מפורש לא כן, דהנה יש שם בפסוק כפל לשון שצריך ביאור. דכתיב (שם) "כי לי בני" עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", וצריך להבין למה כפל הפסוק את לשונו ואמר "כי לי בני" עבדים וחזר הפסוק ואמר "עבדי הם", והרי לכאורה הי' מספיק לומר 'כי לי בני' עבדים אשר הוצאתי כו'.

ומתנ"ך האוה"ח וז"ל "ונראה כי יכוין לומר על זה הדרך: כי לי בני ישראל עבדים מעיקרם קדושים מבטן ומהריון בשורש נפשותם הגם שלא הי' מוציאם ממצרים" דהיינו שבנ"י בעצם מהותם הוי עבדי ד' כיון שהם חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו. ובגלל שכלל

אפילו מהטבע של האומות הנמצאים בסביבותיה. ולפי"ז מוסבר ג"כ ענין אחר, והוא, שכשגלו שאר האומות מארצם הרי שע"ז הם נתבטלו ונאבדו מן העולם. והביאור בזה הוא כנ"ל, שכיון שהם גלו לארץ אחרת א"כ שוב לא הי' כח להשר שלהם לעזור להם בארץ גלותם כיון שממשלתו היא רק בארץ אחת, ולכן הם נאבדו לגמרי מן העולם].

משא"כ ארץ ישראל לא נתן ד' אותה לחלק השרים אלא היא נתונה תחת ממשלתו יתברך וכמוש"כ (דברים יא יב) "עיני ד' אלוקיך בה". והיינו שהשפע בארץ הקודש בא באופן ישיר מד' יתברך ליושבי הארץ. ולפיכך לא רצה ד' להשאיר את ישראל במצרים כיון שהיא נמשלת ע"י עבדי ד' דהיינו השרי מעלה [ולכן היא נקראת 'בית עבדים'], אלא רצה ד' להכניס את ישראל לארץ הקודש כדי שהם יהיו מושגחים שם ע"י ד' יתברך בעצמו.

הטעם שבנ"י הם עבדים לד' "אינו" משום שד' הוציא אותנו ממצרים

"אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (שמות כ ב). האוה"ח מסביר שהפסוק אומר ב' דברים ואח"כ נותן הפסוק את סיבה לב' הדברים הללו.

ענין הראשון הוא "אנכי ד'" היינו אנכי מהוה את הכל והראיה על זה הוא "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שע"י כל המכות נתבאר לכל שד' מהוה את הכל

הענין, נקלט הדבר ביתר שאת לתוך חושיו וממילא מרגיש האדם התחייבות להתנהג עם ד' יתברך כפי מה שהכרתו וחושיו יחייבו אותו. ולפיכך אמרה תורה "עבדי הם אשר הוצאתי כו" היינו שהדבר שמעורר אתכם "בפועל" להתנהג כעבדים הוא משום ש"הוצאתי" כו'.

אולם האמת לאמיתה בפנימיות הדברים הוא שאפילו בלי יצא"מ, כלל ישראל הם עבדי ד' במהותם מצד ששורש נשמתם הוא חלק אלו"ק ממעל. (וע"ע באוה"ח שמות כ ב ד"ה עוד ירצה לדבר עם הנפש, שמבואר שם הענין בטוב טעם).

בחינת הזכר שבקליפה הונכעה ביציאת מצרים אבל בחינת הנקיבה שבקליפה תוכנע רק בגאולה העתידה

כתיב (בראשית מט יא) "אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו". ומסביר האוה"ח (שם) שהפסוק מבאר לנו את גאולת מצרים ואת הגאולה העתידה. ואומר הפסוק שד' יאסור במאסר ובתפיסה לפני בני"י - שנמשלו לגפן, את 'עירה'. וכשישרוק ד' בגאולה העתידה אז יאסור ויכניע גם את 'בני אתנו'.

ומבאר האוה"ח שיש ב' בחינות "בבחינת הקליפה - שהיא שורש נפשות האומות", בחינת הזכר ובחינת הנקיבה. לבחינת הזכר יקרא 'עיר' ולבחינת הנקיבה יקרא 'אתון' וכשיכניע ד' ויבטל את הקליפות האלו ממילא האומות שיונקים את כוחם מהם יוכנעו ויתבטלו מפני בני ישראל.

ישראל הוי חלק אלו"ק ממעל לפיכך הם מתוארים בשם "עבדי ד'" כיון שמצד השורש שלהם הם נחשבים לעבדי ד'.

והחלק השני של הפסוק "עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", הוא הסבר וטעם שמובן לנו ע"פ השכל, ושמכח סברא זו אנחנו נכיר שאנו מחוייבים להיות עבדים לד'. דהיינו שסברא זו של "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" הוא מה שמעורר אותנו להכיר את חיובינו להחזיק את עצמנו לעבדי ד', דהיינו שבגלל שד' הוציא אותנו מבית עבדים לפיכך מחוייבים אנו להיות לו לעבדים. [וזהו כוונת האוה"ח בפ' יתרו במש"כ "שורת הדין נותנת" היינו שזהו ההסבר השכלי].

אמנם בשורש הדברים אי"ז הסיבה בעצמותה שמהוה אותנו לעבדי ד', לפי שלא נתהווינו להיות עבדי ד' ע"י יצא"מ כיון דגם בלא יצא"מ אנו עבדי ד' מצד נשמותינו הקדושה, אלא יצא"מ הוא טעם "המובן לנו" שבגללו אנו מחוייבים לשעבד את עצמינו לד'.

ולהסביר זאת בתוספת הסבר, נראה לומר שדבר זה שמורגל בפי כל לומר שע"י יצא"מ נעשינו עבדי ד', גדר דברים אלו הוא כמו על דרך העבודה. דהיינו שעל דרך העבודה אנו נחשבים לעבדי ד' בגלל שד' הוציאנו ממצרים, משום שזה דבר שכלי ודבר שמובן על פי סברא, שכיון שהיינו עבדים והוציאנו ד' מעבודתינו והכניסנו לרשותו א"כ מסתברים הדברים שאנו נהא עבדים לד'. וכפי מה שמכיר האדם באמיתת

ועד" בלשון עתיד ולא אמרו ד' "מלך" עולם ועד בלשון הווה, כיון שביצא"מ לא הכניע ד' את השרים של שאר הע' אומות ורק את שרו של מצרים הכניע ד' לפני בני"א אבל שאר הע' אומות לא ביטל ד' מן העולם. ולפיכך לא אמרו ד' "מלך" בלשון הווה משום שעדיין לא היתה מלכותו ניכרת לעין כל בעולם הזה כיון שלא הוכחשו כח האלוקות של שאר הע' אומות כל עוד שהם לא נמסרו ביד בני ישראל (אזה"ח שם).

[והנה] האזה"ח כותב "כי ביצא"מ לא הכניע ד' לפניהם אלא ראשי האומות שהם מצרים וכנען שהם ז' עממין שהם היו ראש ותגבורת לכל האומות". וצריך לעורר שמה שכתב האזה"ח "כי ביצא"מ" אין הכוונה רק להציאה ממצרים אלא האזה"ח כולל בזה גם את כניסתם לארץ ישראל - שזה הי' המשך ליצא"מ, משום שרק בעת ההוא הכניע ד' לפני בני"א את הז' עממין. משום שאע"פ שע"י קרי"ס 'נמוגו כל יושבי כנען' מ"מ הם לא נמסרו ביד ישראל עד שבנ"י נכנסו לארץ ישראל].

ואומרת לנו התורה שביציאת מצרים הכניע ד' לפני בני"א רק את בחינת הזכר שבקליפה - את ראש האומות, דהיינו את מצרים וכנען [ז' עמים], שהם היו הראש של כל האומות. לפי ששרי מצרים וכנען היו ממונים על כל השבעים שרי מעלה של ע' אומות העולם. אמנם כל שאר ע' אומות לא הוכנעו ולא ניתנו ביד בני"א ולכן אמר הפסוק "אוסרי לגפן עירה" שביציאת מצרים רק הכניע ד' לפני ישראל את בחינת הזכר שבקליפה הנקראת 'עיר'.

אבל לעתיד לבוא בגאולה העתידה, יכניע ד' את כל הע' אומות לפני ישראל. וכיון שכח אומות אלו בא מכח הנקיבה שבקליפה הנקראת 'אתון', לכן נתן הפסוק לשאר אומות העולם את התואר של 'בני אתנו' - הבנים של האתון כיון שהם באים מכח הנקיבה שבקליפה הנקראת 'אתון'.

ולפיכך לאחר קריעת ים סוף אמרו בני"א (שמות טו יח) "ד' ימלוך לעולם

קריעת ים סוף

מהו התנאי שהתנה הקב"ה עם
הים

במדרש (ב"ר ה) מבואר שהתנה ד' תנאי עם הים מתחילת הבריאה, ושבגלל התנאי הזה נחלק הים לפני בני".

והנה צריך ביאור מהו התנאי הזה, שהרי במדרש מבואר שמתחילה

לא רצה הים ליחלק לפני משה וטען הים אני נבראתי ביום ג' ואתה נבראת ביום ששי, עד שהולך ד' את יד ימינו לימין משה ואז נחלק הים וכמוש"כ (ישעי' סג יב) "מוליך לימין משה כו". והרי אם הי' תנאי שמחייב את הים ליחלק א"כ מהו טענה זו שטען הים, ולמה לא רצה הים להחלק מלפני משה רבינו. ואם נאמר שסו"ס הי' איזה שום תנאי שצריך הים ליחלק "ליוצאי מצרים" א"כ איך הכריח ר' פנחס בן יאיר את הים להחלק מפניו.

ומתרץ האוה"ח (שמות יד כז) וז"ל "אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ד' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא". ולכן תמצא ששלטו הצדיקים בשמש ובירח וכהנה רבות והכל בכח התורה, דאסתכל באורייתא וברא עלמא, ושורש התורה

מושרש בעולמות העליונים ממש ומכוחה משתלשל ובא שפע החיות לכל הבריאה כולה. ולכן בכח התורה יש אפשרות לשלוט על כל הבריאה כיון שכל חיותם נמשך מכח התורה, כמבואר כל זה באריכות בנפש החיים (שער ד').

וביצא"מ כיון שעדיין לא קיבלו ישראל את התורה לכן טען הים אני נבראתי בג' ואתה נבראת ביום ו', ואילו הייתם בני תורה הי' לכם דין קדימה מכח התורה שקדמה לעולם ושעל ידה ברא ד' את העולם, אבל כיון שעדיין לא קיבלתם את התורה לכן טען הים שהוא אינו חייב להחלק בשביל בני ישראל. ולבטל טענה זו נתחכם ד' והולך את יד ימינו לימין משה ורמז בזה לים שמשא הוא בן תורה וכמוש"כ (דברים לגב) "מימינו אש דת למו". ולכן כשנתוודע לים שמשא הוא בן תורה מיד נחלק לפניו מכח תנאי זה שכל הבריאה משועבדת לתורה ועמליה.

ומטעם זה נחלק הים מלפני ר' פנחס בן יאיר מפני שהבריאה חייבת להיות כפופה לתורה ועמליה וכן כל צדיק וצדיק העוסק בתורה לשמה כראוי, יש בכוחו לשנות את הטבע ע"י כח תורתו.

הקב"ה בכבודו ובעצמו הכה את המצריים על הים

"ויהי באשמורת הבוקר וישקף ד' כו' ויהם את מחנה מצרים. כו' ויאמר מצרים אנוסה כו' כי ד' נלחם להם במצרים" (שמות יד כד-כה).

והנה ידוע שזמן אשמורת הבוקר הוא זמן של רחמים - שבו מתעוררים הרחמים, וא"כ למה בחר הקב"ה להעניש את מצרים בזמן של התעוררות הרחמים. לכאורה יותר ה' ראוי להטביע את מצרים בלילה שהוא זמן תגבורת הדינים.

ומבאר האוה"ח (שם) ששאלה זו שאל גבריאל המלאך את ד' יתברך, ותשובת ד' אליו היתה "המתן עד אותה שעה שפעל אביהם עמי שנאמר (בראשית כב א) וישכם אברהם בבוקר". ומסביר האוה"ח את תשובת ד', שד' אמר לגבריאל המלאך: כמו שאברהם הפך את טבעו הרחמני והלך בלב שלם לשחוט את בנו כמו"כ אני אהפוך את זמן הרחמים לזמן של דין בשביל המצריים ואעשה שפטים במצרים באשמורת הבוקר.

ובזה - שעשה להם את נס קרי"ס בזמן של התעוררות הרחמים, עשה ד' חסד גדול עם ישראל, כי עי"ז נתברו הגילויים והניסים שנעשו בקרי"ס, כיון שהזמן של אשמורת הבוקר שבו נעשה הנס של קרי"ס, הוא זמן של התעוררות הרחמים.

ד' הבטיח לישראל שהוא יצילם מהמצריים שרודפים אחריהם וא"כ למה פחדו ישראל מהם

"וירדפו מצרים אחריהם וכו'. ופרעה הקריב וישאו בני" את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני" אל ד'. ויאמרו המבלי אין קברים כו' מה זאת עשית לנו" (שמות יד ט-י). ומבואר שפחדו ישראל מאד כשפרעה וכל מצרים רדפו אחריהם והשיגום חונים על הים.

ומקשה האוה"ח (שם), והרי משה כבר הסביר להם לישראל שד' יקשה את לב פרעה כדי שפרעה ירדוף אחריהם, וא"כ אין מקום לפחד כלל ולמה א"כ נתייראו ישראל ממצרים.

ומבאר האוה"ח שכל אומה יש לה שר בשמים ושר זה עוזר לעמו ויוצא עמהם למלחמה. ומקום עמידת השר הזה הוא לימין המלך, ובדרך כלל מקום עמידת המלך במלחמה הוא מאחורי העם ואינו הולך להלחם בראש העם. אולם כשרדף פרעה אחרי בני", בחר פרעה לעמוד בראש הלוחמים ולפיכך גם שרו של מצרים הי' עומד בראש הלוחמים וממילא חשבו ישראל שמלאכי מרום באים להלחם עמהם. וכיון שד' לא מנע את המלאך הזה מלבוא ולהלחם עם ישראל לכן חשבו בני" שד' חזר בו ממה שהוא הבטיח להציל את ישראל מיד פרעה, ולפיכך נתייראו ישראל מאד.

(שמות יד כט) "ובנ"י הלכו ביבשה בתוך הים". ומסביר האוה"ח (שם) שאין הפשט בזה שכלל ישראל ירדו בעומק הים עד מקום קרקעית הים ומצאו אותה יבשה כקרקע עולם. אלא הפשט בזה הוא שקפאו התהומות בלב ים דהיינו שכל המים העמוקים נקפאו ונתחזקו באופן שעכשיו לא יצטרכו ישראל להתייגע ולרדת לעומק הים אלא מיד כשהם יכנסו מעט לתוך הים ידרכו רגליהם על היבשה שבתוך הים.

והפסוק מסביר לנו שמה שגרם לתהומות הללו לקפוא וליהפך לחרבה, ה' הרוח קדים עזה שהוליך ד' כל הלילה ואפילו קודם שנטה משה את ידו על הים כבר קפאו התהומות בלב ים ונעשו לחרבה, ואח"כ נטה משה את ידו ונבקעו המים העליונים שבים דהיינו המים שהיו מעל חלק הים הזה, שכבר נקפא ונעשה לחרבה, ע"י הרוח קדים.

ועוד תועלת נוספת יש בזה שד' המתין עד אשמורת הבוקר, והוא, שע"ז ד' יתברך בכבודו ובעצמו הלקה את המצריים על הים. וכל זה נעשה בזכותו של אברהם לפי שבזכות זה שאברהם בעצמו חבש את חמורו כמו"כ הקב"ה בכבודו ובעצמו הלקה את המצריים על הים.

[ואע"פ] שמבואר בפסוקים שעצם הטביעה בים נעשה עי"ז שמשה רבינו נטה את ידו על הים מ"מ ד' בעצמו השקיף על המצריים להשחיתם וכמוש"כ באוה"ח ורש"י עי"ש. וע' בספורנו ובתיב"ע שמבואר מדבריהם, שפסוקים אלו מדברים על המכות שהכה ד' את המצריים על הים ומכיון שלפי דברי האוה"ח כל מה שמתואר בפסוקים אלו, נעשה עי"ד בכבודו ובעצמו ממילא מבואר שהמכות שנעשו על הים נעשו עי"ד' יתברך בכבודו ובעצמו].

בקרי"ס רק המים העליונים שבים נבקעו

אחד מהניסים שנעשו בקרי"ס ה' שקרקעית הים נתייבש וכמוש"כ

ביאורים בהגדה של פסח

הראשונים (בהגש"פ, ע' להלן) שמשלשון הגמ' "ישראל שעמדו על הר סיני" משמע שאף קודם קבלת התורה נעשה ענין זה של "פסקה זוהמתן" ולכן לא אומרת

"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו"
הגמ' (שבת קמז.) אומרת "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן". וכתבו

למרק זוהמתן דרך ע"י דיבורו של ד' יתברך נעשה ענין זה של פסקה זוהמתן.

ולפי"ז א"א לפרש את דברי בעל ההגדה באומרו "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", שהכוונה בזה הוא, שמודים אנו לד' על שפסקה זוהמתן ע"י העמידה אצל הר סיני, דלפי דברי האוה"ח כל זמן "שלא נתן לנו את התורה" לא נעשתה עדיין ענין זה של פסקה זוהמתן.

אכילת מצה "בימי" הפסח אינו לזכרון היציאה בחפזון

"מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בציקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים וגאלם שנאמר (שמות יב לט) ויאפו את הבצק כו' ולא יכלו להתמהמה" (הגש"פ).

והנה חז"ל (פסחים קכ.) דרשו, שמן התורה חיוב אכילת מצה הוא רק בליל הראשון של חג הפסח, אבל בשאר הימים אין חיוב כלל לאכול מצה. ומבאר האוה"ח (שמות יב, טו-טז) את טעם דבר זה, שהוא משום, שכיון ש"בחינת המצוה" לא היתה אלא בליל היציאה, שאז הוא שהי' החיפזון, ממילא החובה לאכול מצה נקבע רק לזמן ההוא עצמו ולא לשאר ימי הפסח (וצריך עוד עיון בכוננת האוה"ח).

וזה שאנו אומרים בהגדה, מצה "זו" שאנו אוכלים כו' על שום שלא הספיק, דהיינו שדווקא אכילת מצה "זו" שאנו אוכלים בליל הסדר הוי מטעם

הגמ' ישראל ש'קיבלו את התורה' כו' אלא הגמ' אומרת ישראל ש'עמדו על הר סיני' כו'.

ועפי"ז ביארו הראשונים - ע' באבודרהם ופ' הרשב"ץ על ההגדה - את הנאמר בהגדה של פסח, "אילו קירבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", שלכאורה זה תמוה מאד, דאיזו תועלת יש בזה שבנ"י עמדו על הר סיני אם הם לא היו מקבלים את התורה. ולפי הנ"ל הדבר מבואר שתועלת גדולה היתה בזה שהם עמדו על הר סיני, משום שע"ז פסקה זוהמתן. ועל טובה זו אנו מודים לד' על שזכינו לענין זה של פסקה זוהמתן - שחזרו להיות כאדם הראשון קודם החטא.

אמנם האוה"ח הקדוש סובר שלא פסקה זוהמתן ע"י העמידה אצל הר סיני. וגם סובר האוה"ח שלא פסקה זוהמתן ע"י קול שופר או ע"י האש הגדולה (ע' במאמר החכמה להרמח"ל על ר"ה). אלא אך ורק ע"י מתן תורה עצמו פסקה זוהמתן של כלל ישראל.

ומבאר האוה"ח את שיטתו בזה בהרבה מקומות (ע' דברים ד' י, ד לו, לג ג ועוד) שאופן פסיקת הזוהמא הי' אך ורק במתן תורה כי ע"ז שהם שמעו את דברות קדשו של ד' יתברך פסקה זוהמתן. לפי שהצורה שבו דיבר ד' עם ישראל במעמד הר סיני באומרו את העשר דברות, הוא זה שגרם להם שפסקה מהם זוהמתן. וזהו שאמר הכתוב (דברים ד לו) "מן השמים השמיעך את קולו" - והטעם שעשה ד' כן הוא כדי - "ליסרך" פי

ומבאר האוה"ח שבליל יצא"מ עשה הקב"ה נס והי' הלילה מאיר כיום כמבואר בזוהר הקדוש (ח"ב לט). וזהו שמחדש לנו הפסוק שליל יצא"מ האיר לנו כיום, דכיון שדרשת 'בעבור זה' מלמדינו שהעת ההיא הי' לילה א"כ - כיון שאין כוונת 'ביום ההוא' ליום ממש - יכולים אנו לדרוש שהכוונה בזה הוא שהאיר להם הלילה, כיום. ולפיכך קורא הפסוק ללילה ההוא "יום".

ומוסיף האוה"ח לומר שלפי"ז י"ל שנכלל במצות 'והגדת לבנך' החיוב לספר לבנו גם על הנס הזה, שהלילה האיר כיום. וזהו כוונת הפסוק 'והגדת לבנך' את הנס של "ביום ההוא" שהלילה ההוא נקרא "יום" כיון שהלילה האיר כיום.

ולכאורה נכלל במצות סיפור נס זה, גם מה שכתב האוה"ח (יב ל) עה"פ "ויקם פרעה לילה", שנס זה נעשה רק לכלל ישראל ולא למצריים. ולכן מבאר לנו הפסוק (שם) שכשפרעה קם לקרוא למשה במכת בכורות הי' מצב של לילה דהיינו חושך וכמוש"כ (בראשית א ה) "ולחשך קרא לילה", להודיענו שנס זה של 'לילה כיום יאיר' (תהלים קלט יב) הי' נס מיוחד שעשה ד' לעם קרובו בלבד.

סגולת קיום מצות 'והגדת' - שיזכה לבן זכר

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים" (שמות יג ח).

החיפזון משום שכך קבעה התורה שחיוב אכילת מצה הוא רק בזמן החיפזון שהי' בליל היציאה ממצרים, אבל אכילת מצה בשאר ימי החג אין בו שום זכרון להיציאה שיצאו ישראל ממצרים בחיפזון.

'והגדת לבנך' שלילה כיום יאיר

"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים" (שם יג ח). ודרשו חז"ל (הגש"פ) "בעבור זה בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך" והיינו בלילה, שמצות סיפור יציאת מצרים מתחיל דווקא בליל הסדר ולא מבעוד יום.

ושואל האוה"ח הרי מכיון שמצות הסיפור הוא בלילה א"כ למה אומר הפסוק ["והגדת לבנך"] ביום ההוא" שמזה משמע שמצות ההגדה הוי ביום.

ובאמת שבעל ההגדה מעורר על לשון זה, ואומר "יכול מר"ח כו' ת"ל ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום ת"ל בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך". הרי מבואר שמשלשון הזה של "ביום ההוא" יש מקום לטעות ולחשוב שמצות הסיפור הוא מבעוד יום וא"כ שואל האוה"ח לאיזה סיבה אמר הפסוק "ביום ההוא" והרי הי' עדיף לכאורה להפסוק לומר רק 'בעבור זה' ונדע מזה שזמן הסיפור הוי בלילה ומה מוסיף הפסוק באומרו "ביום ההוא".

פירוש מחודש על הפסוק של
"וגם אם הגוי אשר יעבדו דן
אנכי"

בברית בין הבתרים אמר ד' לאברהם
 (בראשית טו) "ידע תדע כי גר
 כו' ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה
 (פסוק יג). וגם את הגוי אשר יעבדו דן
 אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"
 (פסוק יד).

ושואל האוה"ח (שם) דלשון הפסוק
 (פסוק יד) אינו מובן במה שאמר
 "וגם" את הגוי כו' דהלשון של 'וגם'
 לא מובנת, שהרי לעיל מזה (פסוק יג)
 מדבר הפסוק על הצרות של כלל
 ישראל, ואומר הפסוק שהם ישתעבדו
 בגלות מצרים - "ועבדום וענו כו".
 והפסוק הבא (פסוק יד) מדבר על הטובה
 שיעשה ד' לישראל, שהוא ינקם
 מאויביהם ויצאו ישראל ממצרים
 ברכוש גדול. והם ב' ענינים הפכיים
 דהיינו השיעבוד מצד אחד והגאולה
 מצד שני וא"כ למה חיבר הפסוק (פסוק
 יד) את ב' ענינים אלו באומרו "וגם",
 שמשמעו הוא שיש כאן איזה המשך
 מאותו ענין של הפסוק הקודם, בעוד
 שלפי האמת הפסוק הקודם (פסוק יג)
 דיבר על השיעבוד והפסוק הזה (פסוק
 יד) מדבר על הגאולה.

ולכן מבאר האוה"ח את הפסוק (פסוק יד)
 באופן מחודש, שגם פסוק זה (פסוק
 יד) מדבר על ענין השיעבוד. דהנה אמרו
 חז"ל (מגילה כט.) "גלו למצרים שכינה
 עמהם" דהיינו שהשכינה ירדה עמהם

ושואל האוה"ח (שם) למה כפל הפסוק
 את דבריו באומרו "והגדת כו'
 לאמר", והרי כיון שכבר צוה הפסוק
 ואמר "והגדת לבנך" למה צריך לחזור
 ולומר תיבת "לאמר".

ומתרץ האוה"ח את קושיא זו ע"פ
 מה שדרשו חז"ל (פסחים קטז.)
 שאפילו אם אין לו בן חייב האדם
 לספר לעצמו את ענין יציאת מצרים
 בליל הסדר. וזהו כוונת הפסוק "והגדת
 לבנך" - שיש מצוה לספר לבנו, ואמנם
 אפילו אם אין לו בן עדיין הוא מחוייב
 "לאמר" את סיפור יצא"מ בינו לבין
 עצמו.

וחוזר האוה"ח ושואל מכיון שיש
 חיוב על האדם לספר ביצא"מ
 אפילו אם אין לו בן א"כ למה אמרה
 התורה "והגדת לבנך", והרי אין מצות
 'והגדת' תלויה כלל בזה כיון דאפילו
 אם אין לו בן יכול הוא לקיים את
 מצות סיפור יצא"מ. נוע' בפירוש 'מאורי
 אור' על האוה"ח ששואלים את השאלה הפשוטה
 דהרי י"ל שכתוב 'בנך' כדי לומר לנו שאם יש
 לאדם בן יש עליו חיוב לספר לבנו את ענין
 יצא"מ].

ומתרץ האוה"ח שהפסוק הוסיף
 תיבה מיותרת זו של "בנך"
 כדי ללמדינו שמי שמקיים את מצות
 סיפור יצא"מ, אע"פ שאין לו בן
 בשעה ההיא, יזכה ד' יתברך שיוולד
 לו בן זכר ויוכל הוא לקיים את מצות
 סיפור יציאת מצרים ע"י הסיפור
 לבנו.

ניצוצי הקדושה שהיו שם, הרי האבות הקדושים כבר עברו במדבר ובררו את ניצוצי הקדושה שהיו שם וא"כ לאיזה סיבה עברו ישראל במדבר.

ומסביר האוה"ח (במדבר לג א) שהבירור שנעשה בהליכת ישראל במדבר - בפרט קודם חטא המרגלים - הי' באופן נעלה מאד שאפילו האבות הקדושים לא הי' בכוחם לפעול בירור עצום כזה.

וטעם הדבר הוא משום, שכשהלכו ישראל במדבר, כללות הקדושה שהיתה שם עמהם הי' נורא ואיום. שהרי היו שם ס' רבוא נפשות ישראל - ועל מספר זה תשרה השכינה באופן מושלם מאד. ועמהם היו משה ואהרן ביחד עם ארון ברית ד'. ואיחוד הקדושה באופן כזה יש בכוחו להוציא את ניצוצי הקדושה השבויות במדבר הגדול, מקום שרף נחש ועקרב, באופן מופלא מאד. ולכן הי' צורך שיעברו בני"י במדבר בכדי שהם יבררו את חלקי הקדושה שהאבות הקדושים לא יכלו להציל.

ולפי"ז, מבואר ההודאה שאנו מודים ואומרים (תהלים קלו י) "למוליך עמו במדבר כי לעולם חסדו", שאנו מודים לד' על שהוא הולך את "עמו" - היינו את הס' רבוא נפשות [ביחד עם משה הנקרא 'עמו' (עי' ישעי' סג יא)] במדבר, ועי"ז ניתוסף כוחם באמצעות מה שהם שבררו את ניצוצי הקדושה ממקום ציה וצלמות, ועל זה אנו מודים לד'.

והתועלת הנמשך מחסד זה נמשך עד עולם משום שהניצוצות

למצרים, והרי מבואר מזה שהיתה השכינה שם במצרים.

אמנם עדיין יש מקום להסתפק בזה, שמא היתה השכינה שם באותו מצב וגדר שבו היו שבטו של לוי. דהיינו שכמו ששבטו של לוי לא סבל מהשיעבוד במצרים כמו"כ יש מקום לומר שהשכינה - שהיתה שם במצרים, לא סבלה מהצער שבו היו ישראל במצרים. ולכן בא הפסוק ומבאר לנו שאינו כן אלא מצבה של השכינה במצרים הי' כמו מצבם של כלל ישראל בכלליותם, וכמו שהם סבלו בשיעבוד במצרים כמו"כ סבלה גם השכינה בשיעבוד מצרים.

ולפי"ז מובן ההמשך של הפסוקים הנ"ל: שד' אמר "ועבדום" - שישאל ישתעבדו, "וגם" כו, פירוש, שנוסף על שיעבודם של ישראל, גם השכינה תהא שם עמהם ותסבול כמותם את השיעבוד מצרים. ופירושו של הפסוק לפי"ז הוא כך: וגם עם ישראל אשר יעבידו המצריים, אדון את עצמי בשיעבוד זה. והטייטש של הפסוק הוא כך: "וגם את [את' פירושו עם] הגוי [הגוי קאי על כלל ישראל] אשר יעבודו [אשר יעבודו יתפרש כאילו כתוב אשר יעבידו] דן אנכי, פירוש, אדון בשיעבוד זה את השכינה שנקראת "אנכי".

"למוליך עמו במדבר כי לעולם חסדו"

הנה כל ענין הליכת ישראל במדבר צריך ביאור דלאיזה צורך הלכו ישראל במדבר. ואם נאמר שהי' צורך לברר את

ודורי דורות עד עולם ולפיכך אנו מודים על חסד זה ואומרים "כי לעולם חסדו".

הללו שניצולו במדבר נולדו אח"כ לתוך בני"י (ע' אוה"ח בראשית מז כז, ובמדור בירור הניצוצות אות ב/א) והעמידו דורות

שונות

עצמו. דהיינו שהפסוק מתאר ומגדיר את הגלות שבו אנו נמצאים, ואומר הפסוק שהוא בגדר של 'בית עבדים' כיון שאנו משועבדים בשיעבוד מלכיות תחת יד האומות.

וכוונת הפסוק הוא כך: אני ד' אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ואני עתיד להוציאך מהבית עבדים שבו אתם תהיו נמצאים. והיינו שבדברים הללו של "אנכי כו' מבית עבדים" נכללת הבטחה מד' יתברך שהוא יגאל אותנו מתוך הגלות. וכיון שהדיבור הזה של "אנכי ד' כו' מבית עבדים" הוא מצות עשה, לפיכך כתב הסמ"ג שבמצות "אנכי ד' אלוקיך" נכללת המצוה של ציפית לישועה, כיון שלפי הפירוש הזה של האוה"ח הרי שאמונת הגאולה הוי חלק מהאמונה בהדיבור של "אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים".

מה היתה סברת פרעה שבגללה הוא סירב לשלח את ישראל

"ויאמרו עבדי פרעה כו' הטרם תדע כי אבדה מצרים. ויושב את משה

במצות "אנכי ד' אלוקיך" נכלל החיוב לצפות לישועה

הסמ"ג (בהקדמתו) כותב שבמצות "אנכי ד' אלוקיך" (שמות כ ז), נכלל החיוב לצפות לישועה. וכמובן שצריך לבאר איך הבין הסמ"ג את הפסוק הזה באופן שיוכלל בו המצוה של ציפית לישועה.

והנה נראה שלפי אחד מפירושי האוה"ח הקדוש על הפסוק הזה יובן היטב דברי הסמ"ג. דהנה האוה"ח מקשה על מה שנאמר בסוף הפסוק הזה. שהרי כתוב שם "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". ושואל האוה"ח מה הוסיף הפסוק ע"י הגדרה זו שהפסוק מגדיר את ארץ מצרים כ'בית עבדים', והרי ה' מספיק לפסוק לומר 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' ולמה הוצרך הפסוק להוסיף נקודה זו שארץ מצרים היתה בית עבדים.

ולכן מבאר האוה"ח שזה שהפסוק אומר "מבית עבדים" אינו חוזר על ארץ מצרים אלא הוא דבר נפרד בפני

כו' אל פרעה כו'. מי ומי ההולכים כו' בנערינו ובזקנינו נלך כו'. ויגרש אתם כו' (שמות י ז-יא).

הנה עבדי פרעה שאלוהו, "הטרם תדע כו'" שהרי אחרי ז' מכות ראו עבדי פרעה שמצרים נהרסת, והם תמהו ואמרו לפרעה וכי תמתין עד שתיחרב מצרים לגמרי לפני שאתה תסכים לשלח את ישראל. ושואל האוה"ח (שם) מה גרם להם לשנות את דעתם אחרי השקלא וטריא שהי' לפרעה עם משה, שהרי מהפסוקים נראה מבואר שהם לא טענו כלום אחרי שפרעה גירש את משה.

ועוד שואל האוה"ח שאלה יסודית מאד בכל ענין המכות והוא, מה היתה דעת פרעה ועבדיו במשך כל הזמן שהם סבלו מהמכות "האם יש שוטה גמור בעולם שיסבול כל הרעות והצרות ההמה ויכניס עצמו בסכנת נפשות. ועוד כו' שלקה אלוהו וספו מקניו ואבדו צמחי האדמה וכמעט ספו תמו כאומרו "הטרם תדע כי אבדה מצרים". ומן הסתם לא יאמן כי כל כך טפש הי'. והגם כי הקשה ד' את רוחו, עם כל זה צריך שתהי' לו איזה סברה שבה יתלה טפשותו".

ועוד הרי כלל ישראל רק ביקשו ממנו שהוא ישלח אותם דרך שלשת ימים כדי לחוג במדבר (שמות ה ג) ולא ביקשו ממנו שהוא ישלח אותם לחפשי לעולם ועד, וא"כ מה היתה סברת פרעה, לזה שהוא סירב לתת רשות לישראל לצאת ממצרים בשביל ג' ימים, ומאיזה טעם הוא לא נכנע לד' ע"י העשר מכות.

ומבאר האוה"ח שבקשה זו של נלכה ג' ימים הוא שגרם לפרעה ועבדיו לעשות חשבון מוטעה. דהנה כשביקשו ישראל מתחלה שהוא ישלחם דרך שלשת ימים הרי שיש להבין את בקשה זו בב' אופנים א - שבאמת הם רוצים לילך רק לג' ימים, ב - הם רוצים לצאת לגמרי אולם הם מערימים ומבקשים לצאת רק לג' ימים בכדי שע"ז הם יוכלו לברוח משם לגמרי.

והנה כיון שפרעה ועבדיו לא האמינו בד' ממילא הם הבינו שכלל ישראל רוצה לברוח ממצרים ורק מכיון שאין לד' ח"ו כח להוציאם לכן הם מבקשים לצאת בדרך הערמה. ולכן הם הקשו את לבם ולא נתנו להם לצאת כיון שהם האמינו שח"ו אין כח בד' להוציא את ישראל ממצרים.

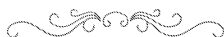
אולם אחרי שעברו ז' מכות והם ראו שד' הוא 'כל יכול', מזה הבינו פרעה ועבדיו שאם הי' ד' רוצה להוציא את ישראל ממצרים הוא לא הי' צריך לעשותו בדרך הערמה אלא הי' ד' מוציאם בכוחו הגדול. וא"כ מה שישראל מבקשים לצאת, רק בשביל ג' ימים כדי לחוג במדבר, דבר אמת בפייהם, וכל מגמתם הוא רק לילך ולעבוד את ד' בשביל ג' ימים. ולכן הושב משה אל פרעה ורצה פרעה לתת לו רשות לילך ולחוג ג' ימים במדבר.

אולם כיון שמשה אמר "בנערינו ובזקנינו נלך", חזר פרעה לחשוש שבנ"י מתכוונים לברוח. שהרי אין זה הדרך של הטף לזבוח וע"כ

ימים במדבר". ולכן, כיון שחזר פרעה להאמין שאין ד' 'כל יכול', לפיכך סירב פרעה לשלוח את ישראל.

ולפי"ז מבואר הטעם שעבדי פרעה חזרו מדבריהם שהם טענו מתחילה, שהרי כל טענתם היתה להוכיח מהמכות שד' הוא 'כל יכול'. אולם כיון שפרעה סתר להם את טענתם והוכיח להם פרעה (על פי החשבון הנ"ל) שח"ו ד' יתברך אין לו כח להוציא את ישראל ממצרים לפיכך הסכימו כל עבדיו עמו, וגם הם סירבו ליתן רשות לישראל לילך ולחוג במדבר.

שמשו רוצה להוציא גם את הטף עמו בכדי שכולם יהיו יכולים לברוח ממצרים. וכיון שפרעה חזר לחשוב שבנ"י אין יכולים לצאת ממצרים אלא אם כן הם יערימו עליו בכדי לברוח ממצרים, ממילא הוא חזר לטעותו הראשונה והוא סבר שאין לד' ח"ו כח להוציא את בני ישראל ממצרים. שהרי אם ד' הוא 'כל יכול' א"כ למה צוה ד' את ישראל להשתדל ולצאת ממצרים בדרך הערמה הזאת - שהם יאמרו לפרעה שהם רק רוצים לצאת בשביל שלשה ימים וכמוש"כ (שמות ה ג) "נלכה נא דרך שלשת

מדור בירור הניצוצות

והנה צריך להבין מה היתה כוונת ד' בזה שהוא הוריד את אבותינו למצרים, לאיזה צורך רצה הקב"ה שירדו יעקב ובניו למצרים ושיהיו כלל ישראל משועבדים שם - מה היתה התכלית של גלות מצרים.

ומבאר האוה"ח (בראשית מז ג) ^א בשם הרשב"י ואנשי סודו שטעם הגלויות בדרך כלל, וגלות מצרים בפרט, הוא בכדי לברר את חלקי הקדושה המפוזרים בענפי הקליפה. וכיון שמצרים

מה היתה התכלית של גלות מצרים

(א) הקב"ה אמר לאברהם (בראשית טו ג) "ידע תדע כי גר יהא זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה". ועוד כתוב בתורה (בראשית מז ג-ד) שד' אמר ליעקב "אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה" - שרצון ד' הי' שיעקב אבינו ירד למצרים כמבואר באוה"ח שם.

א. וע"ע באוה"ח בראשית (מז כז), ויקרא (כה לט), במדבר (כד כג). ואציין גם לעיין באוה"ח בראשית

שם תחת שליטת הס"מ - אדם בליעל (אזה"ח בראשית מט ט, דברים כא יא). ונוסף על זה הוא, שגם נתערב הרע בתוך הטוב וכתוצאה מזה יצאו נפשות רעות מהאילן הטוב, והי' עירבוב של טוב ורע אפילו בתוך הנפשות הטובות.

ונמשך דבר זה עד שנולדו האבות

הקדושים והפרידו מעצמם את חלק הרע (אזה"ח בראשית כז יג, מט ג) ועי"ז יצאה נשמה אחת טהורה שבה כלולות כל הנשמות הקדושות וחזר האילן הטוב להיות טוב כמו שהוא הי' קודם חטאו של אדם הראשון. ונשמה זו היא נשמת יעקב אבינו ע"ה שאמרו עליו בגמ' (ב"ב נח). שהיופי של יעקב אבינו הוא מעין היופי של אדה"ר קודם החטא. וכוונת דבריהם הוא כנ"ל, שיעקב אבינו הוא האילן הטוב כדוגמת האילן של אדה"ר קודם החטא (אזה"ח במדבר טז א).

והנה האבות הפרידו את הרע שנתערב באילן הטוב, אולם הטוב שנתערב ברע לא השלימו האבות את תיקונו (אזה"ח במדבר לג א). ולכן הרבה מאותן נשמות קדושות שנתערבו ברע ונפלו לחלקו של הס"מ - ע"י חטאו של אדה"ר, עדיין היו שבויים תחת שליטת הרע והחובה מוטלת עלינו² לברר אותם ולהוציאם מתחת ידי הס"מ ולהחזירם לצד הקדושה.

היתה מליאה טומאה באופן נורא מאד ממילא היו מצויים בה הרבה מחלקי הקדושה שהיו שבויים תחת ידה, כי לפי גודל הטומאה כן יתרבה בקרבה חלקי הקדושה השבויים שם. ולפיכך ירדו אבותינו למצרים כדי לברר את ניצוצי הקדושה הללו שהיו טבועים בטומאת מצרים.

ודברים אלו צריכים ביאור בכדי להבינם כראוי, דהנה מהו אותם חלקי הקדושה שהם היו צריכים לברר, ואיך נפלו ונתערבו הניצוצות הללו לתוך הטומאה, ומהו האופן שמתבררים ונפרדים ניצוצות אלו מהטומאה שהם מעורבים בה.

ד' תלה את כל נפשות הנבראים בב' אילנות

(ב) האזה"ח בפ' האזינו (דברים לב ח) מבאר לנו את תחילת הענין: שכל מה שברא ד' הוא באופן של זה לעומת זה, יש צד הטוב ויש צד הרע, והם ב' האילנות שברא ד' אחד הי' אילן טוב ואחד הי' אילן רע. האילן הטוב הוא אדם הראשון, וכל הנפשות הקדושות היו כלולות באילן הזה, והאילן הרע הוא האדם בליעל שהוא הס"מ, וכל הנפשות הרעות היו כלולות באילן הרע הזה. וכשחטא אדם הראשון נפלו הרבה נשמות קדושות לתוך חלקו של הרע ונעשו שבויים

(כח ה), שמות (יט סוף ה), ויקרא (יא מה), במדבר (כד יח) ודברי האזה"ח ממקורות הללו יבוארו להלן בס"ד. **ב.** כי זהו תכלית הגלות וכמו שנתבאר לעיל (אות א). וזהו ג"כ "תכלית עסק התורה" (אזה"ח ויקרא ז לז), ולהלן (אות טו) יתבאר עוד הענין הזה. ועיין עוד הערה לט, בענין זה שבירור

הנשמות ששביות אצלם לצאת ולהוולד בעולם הזה מכיון שחיותם הוא היניקה שהם יונקים מהשפע שד' משפיע לנשמה קדושה זו השבויה בינם. וכיון שכל חיותם הוא ע"י נשמות קדושות אלו לכן מפחדים הקליפות להניח להם לצאת לעולם הזה שמא יצליחו נשמות קדושות אלו לנתק את אחיזת הקליפה מעליהם ולהגביר הטוב על הרע ולחזור לאילן הטוב ועי"ז יאבדו הקליפות את היכולת לינוק מהשפע שמושפע לנשמה קדושה זו, ולפיכך אין הם מניחים לנשמות קדושות אלו לצאת לזה העולם.^ג

אולם לפעמים מאיזה שום סיבה^ד - ולהלן (אות ה) יבואר קצת סיבה לזה - משחרר האדם בליעל נשמה קדושה מאוצר הקליפה ונותן לה את היכולת לצאת לעולם הזה וע"י הלידה יוצאת נשמה קדושה זו מתוך אוצר הקליפה, דהיינו שנולד אדם ובו ניתנת נשמה זו (כמבואר באוה"ח בראשית מט ט). אמנם כיון שנשמה קדושה זו עדיין עומדת תחת שליטת חלק הרע לפיכך מעורב ודבק בה גם מחלק הרע (כמבואר ממש"כ האוה"ח בספר דברים כא יא לענין הגרים^ה).

וצריכים אנו לבאר את ענין זה של שביית הנשמות הקדושות בידי הס"מ - אדם בליעל.

איפה נמצאות הנשמות הקדושות שנשבו ונפלו לחלק הרע

ג) ומבאר האוה"ח (בראשית מט ט) שכל נשמות הקליפה נמצאות באוצר אחד ואוצר זה נקרא "אוצר הקליפה", דכשם שיש אוצר שבו נמצאות הנשמות הקדושות (אוה"ח במדבר טז כב), כמו"כ יש אוצר שבו נמצאות כל הנשמות הרעות, וכמובן שאוצר זה הוא תחת שליטת הס"מ - אדם הבליעל. ובאוצר הקליפה הזאת נמצאים ג"כ הנשמות הקדושות שנשבו ע"י כח הרע בשעה שחטא אדה"ר, ושם הוא מקום שבייתם ואין ביכולתם לצאת משם כיון שהם תחת רשות הס"מ.

והנה כל חיות נשמת הקליפות הוא עי"ז שהם יונקים מהקדושה, וזולת זה אין להם חיות כלל כי הטומאה היא בחינת מות וכל חיותו של הצד הרע הוא ע"י הקדושה (אוה"ח בראשית א א אופן כב, שמות יא ה, במדבר יד ט, כג י, וע"ע ויקרא יא ב). ולפיכך לא מניחות הקליפות את

הניצוצות נעשה ע"י עסק התורה ועשיית המצוות. ג. יסוד הדברים מבואר באוה"ח (בראשית מט ט) אולם הרחבת הדברים וההסבר הנ"ל הוא מהספר חסד לאברהם (מעין ה נהר כג). ד. ועיין באוה"ח (בראשית מט ט) שכתב "ולפעמים תצא הנפש מעצמה לעולם לצד השרצת נפשות הקליפה בעולם תצא גם היא". ואולי יש לומר בביאור ענין זה, שהוא נעשה מצד ההנהגה של "זה לעומת זה", שכיון שהצד הרע משחרר נפשות רעות אל תוך העולם אם כן כמו"כ הם מתחייבים לשחרר אל תוך העולם גם נפשות טובות. ה. וז"ל "ויש נפש קדושה בין הקליפה שבמקום

וצריך להבין מהו האופן שבו שיין להפריד את חלק הרע הזה שמודבק לנשמה קדושה זו דהיינו באיזה אופן שיין לנשמה זו שנולדה ויצאה לעולם, להפרד מחלק הרע שדבוק בה ולחזור ולהדבק לחלק הקדושה.

סוד נשמת הגרים - ובירור נשמת ר' חנינא בן תרדיון

(ד) ומסביר האוה"ח (בראשית מט ט, דברים כא יא) אופן אחד שעל ידו תוכל להתברר נשמה קדושה זו שהיתה שבויה תחת יד הקליפה.

דהנה כשהיתה נשמה זו בתוך אוצר הקליפה - ששם תגבורת הרע הוא באופן חזק מאד, לא הי' ביכולת הקדושה שבה לכפות את צד הרע ולהתגבר עליו. אמנם כשיוצאת נשמה קדושה זו מהאוצר הטמא הזה אז הצד הטוב שבה מתגבר מעצמו על כח הרע שמעורב בה ויגרום להאדם שבו הוא שוכן להתאוות לילך בדרך הטוב ובזה תתגרש חלק הרע שבו או יתמתק ע"י מעשיו הטובים והנהגתו המתוקנת. וזהו סוד נשמת הגרים המתגיירים מעצמם וחושקים להסתופף בצל הקדושה (שם).

ואמנם לפעמים אין ביכולתה של הנפש הקדושה להטות את לב האדם

שבו היא שוכנת ולגרום לו להטיב את דרכיו בגלל תגבורת כח הרע שיש באדם הזה. ובמצב כזה מסביר האוה"ח (שם) יש כמה אופנים שעל ידם תוכל נפש קדושה זו להתברר מהרע שדבוק ומעורב בה.

ואחד מהאופנים האלו הוא שאם תדבק נפש טהורה של אדם אחר לנפש הטמאה הזאת שבה שבויה איזה נשמה קדושה, אז ע"ז תוכל הנפש הטהורה לשאוב ולהמשיך אצלה את נפש קדושה זו שנמצאת בשבי תחת יד נפש טמאה הזאת, משום ד'מצא מין את מינו' דהיינו שקדושה נמשכת לקדושה. ולכן ע"י התדבקותה של הנפש הקדושה לנפש הטמאה, יש ביכולתה לשאוב את הנפש הקדושה שטמונה ושבויה בתוך הנפש הטמאה, ולהחזיר אותה אל הצד הטוב.

ואופן בירור זה נעשה ע"י דינה במעשה של דינה ושכם, שע"י שנדבקה לאנסה לשכם, הנפש הקדושה של דינה שאבה והוציאה משכם את הנפש הקדושה שהיתה שבויה תחת ידו, והוא נפשו של ר' חנינא בן תרדיון.

ויש לשאול האם יש אפשרות להכנס למדור הרע הזה - למקום שנקרא "אוצר הקליפה" ולהוציא משם נשמה קדושה בטהרתה באופן שלא יתערב או יתדבק בה שום חלק רע כלל וכלל.

שכונתה תטה לב השוכנת בתוכו כו' והם הגרים", ומשמע שיש לקליפה עדיין שליטה עליהם והם עדיין נחשבים להיות "בין הקליפה" אפילו לאחר שהם נולדו ויצאו לאויר העולם. אולם עיין בלשון האוה"ח (בראשית מט ט) שכתב "ובצאתה תהי' מובדלת מאוצר הקליפה", ומשמע מזה שבאמצעות לידתם אל העולם הם נבדלים מלהיות נחשבים כאילו הם "בין הקליפה". ויש ליישב.

אופן יציאת נשמת רות לעולם הזה

ה) א - האוה"ח (בראשית מט ט) מבאר שיש אפשרות לאדם להוציא נשמה קדושה מאוצר הקליפה בקדושתה ובטהרתה - שלא יהא מעורב או דבוק בה בשעת יציאתה שום חלק מהרע.

דהנה עד כה דיברנו בענין נשמות קדושות שכבר יצאו ממדור הרע ונמצאים כעת בעולם הזה במצב של עירבוב טוב ורע דהיינו שדבוק בהם חלק מהרע. וביארנו את אופן הפרדתם מן הרע, שלפעמים נפרדים מהרע מעצמם כמו שהוא אצל גרים ולפעמים הם מתפרקים מן הרע ע"י כח חיצוני שמסייע להם וכמו שמצינו אצל המעשה של דינה.

ועכשיו האוה"ח בא לבאר לנו את השלב שלפני יציאת נשמות אלו לעולם הזה. ומפרש לנו האוה"ח באיזה אופן מסכימים הקליפות¹ לשחרר איזה נשמה קדושה מאוצר הקליפה, ובאיזה מצב הם מתירים לה לצאת מתחת ידיהם ולהוליד לתוך העוה"ז.

ומבואר מהאוה"ח², שכיון שכל חיות הקליפות בא להם עי"ז שהם יונקים מן השפע שמושפע לנשמות הקדושות הנמצאים תחת ידיהם לפיכך רצון הקליפות הוא שישארו נשמות אלו אצלם באוצר הקליפה לעולם ועד. אמנם³ כיון שיכולתם לינק מהקדושה הוא רק מכח הפגם ובחינת החטא שנמצא בנשמות הקדושות הללו א"כ אין ביכולתם להשאיר את הנשמות הללו אצלם לעולם, דסו"ס יבוא זמן שיסולק

ו. כי בדרך כלל הקליפות אינם מסכימים לשחרר את הנשמות הקדושות השבויים אצלם וכמוש"כ החסד לאברהם (ה ג) וז"ל "והנה כשיש נשמה יקרת ערך תוך הקליפות, אינם מניחות אותה נשמה לצאת מתחת ידם כי הם ניזונים על ידה". ז. הנה ז"ל החסד לאברהם (ה ג) "ודע כי החיצונים כשיש נשמה יקרת ערך ביניהם הם ניזונים על ידה ואינם מניחים אותה לצאת משם כלל, וכוונתם היא לטנפה בכל כחם כדי שתשאר תמיד בידם. [לפי] שהם יראים אולי יהא זכות באיזה אדם להוציאו משם [מכח התנהגותו הקדושה]. ולכן כשרואים איזה מקום פגום עד מאד הם נותנים אותה הנשמה ומניחין אותה לצאת כדי שתתקלקל יותר ממה שהיתה ו[עי"ז היא] תחזור לידם [כשהיא] יותר פגומה מבראשונה כדי שתעמוד בידם ימים רבים". וכן מפורש באוה"ח (בראשית מט ט) וז"ל "באמצעות דבר מגונה ביותר יבחר השבאי שהוא אדם בליעל [היינו הס"מ] להוציא [ולהניח את ה]נפש הקדושה ששבוי' בידו במקום קליפה שהיא בחינת העון [והיינו במקום שנעשה עבירה כדוגמת המעשה של לוט או במקום "שנראה" כאילו נעשה שם עבירה. ולכן כתב האוה"ח לשון של "בחינת" עון. והסיבה שהס"מ עושה את הדבר הזה הוא כדי ש[הנשמה הקדושה הזאת] יהי' יותר מגונה". וכוונת האוה"ח במש"כ "שהיה יותר מגונה" הוא ממש כדברי החסד לאברהם, דהיינו שהקליפות מניחים את הנשמות הקדושות במקום מגונה כדי שהיא תחזור אליהם כשהיא במצב יותר פגום ועי"ז הם יהיו ניזונים - לזמן מרובה ביותר - מהשפע הטוב שמושפע אל הנשמה הקדושה ההיא. ח. כן נראה מבואר מתוך דברי החסד לאברהם (ה ג), וכיון שנתבאר לעיל (בהערה ז) שדברי האוה"ח הולכים כשיטתו א"כ יש

כבר הופרדה משרשה הרע קודם
שהיא ניתנה בו.

דהנה הנשמות הקדושות ששביות
באוצר הקליפה, הרי שהאדם
בליעל "**רובץ עליהם**" (אזה"ח בראשית מט ט)
לשמרם. דהיינו שהם שוכנים במדור
הרע וכבולים ביד הס"מ ואין ביכולם
לצאת משם כיון שהדלת נעולה בפניהם
וידיהם כבולים, וכמעט בלתי אפשרי
לאדם מבחוץ להוציאם בטהרתם מתחת
יד הס"מ נגד רצון הס"מ.

ואמנם כבר ביארנו שלפעמים הס"מ
מסכים להוציא נשמה קדושה
מאוצר הקליפה ולהניחה במקום מגונה
כדי שהיא תיעשה מגונה יותר ותחזור
להיות תחת שליטתו לעוד ימים רבים.
והסכמה זו של הס"מ הוא בגדר פתיחת
הדלת של מדור הרע והתרת הכבלים
מהנשמה הקדושה. וברגע ההוא יש
ביכולתו של אדם צדיק [ע"י מהלך
מסוים שיבואר להלן] להכנס למדור הרע
ולהתגבר על הרע, ובעוצם קדושתו ינתק
נשמה קדושה זו מהרע וישאב אותה
בטהרתה ממדור הרע ועי"ז, האדם שבו
תינתן נשמה זו יגדל להיות צדיק גדול.

וזהו הביאור במעשה של יודא ותמר,
שכיון שלאחר שניתנה התורה הרי
שאסור לאדם לבוא על כלתו, ויודא הרי
בא על כלתו שלא בידיעתו, לכן אע"פ
שהוא לא עבר על שום איסור בזה מ"מ
כיון שנדמה מעשה זה למעשה רע לכן
הסכים האדם בליעל - שהי' רובץ על
נשמות פרץ וזרח - להוציאם לעולם ע"י

בחינת העון והפגם מנשמות אלו ואז
תהא הקליפה מוכרחת לשחרר אותם
מתחת ידיה. ולפיכך מתחכמים
הקליפות, ומשתדלים להוציא לעולם
את הנשמות הקדושות הללו באופן
שהם ינתנו - דווקא - במקום מגונה מאד
כדי שע"ז יתגבר כח הרע עליה, ועי"ז
תרבה לחטוא ולהפגם במשך שהותה
בעולם הזה. ואז לאחר מיתת האדם -
שבו היא נתונה, תחזור הנשמה הקדושה
להיות תחת שליטת הרע למשך עוד
ימים רבים ויוכלו הקליפות ליזון מהשפע
שיושפע לנשמה קדושה זו.

ומבאר האזה"ח (שס) דבאופן כזה, יצאה
נשמת רות המואבי' לתוך
העולם הזה. שהרי נשמת רות היתה
נשמה קדושה עד מאד כיון שבה הי'
כלול שלשלת מלכות בית דוד. ולכן בחר
האדם בליעל - הס"מ, ליתן נשמה גדולה
זו במקום מגונה מאד. ולפיכך בחר הס"מ
להוציא לעולם את נשמת רות ע"י
המעשה של לוט, כשהוא בא על בתו
הבכירה, כיון שבחינת מעשה זה הי' יותר
מזוהם ממעשהו עם בתו הצעירה. ולכן
נתן האדם בליעל את נשמת שלשלת
מלכות בית דוד בתוך נפשו של מואב.

ביאור מעשה יודא ותמר

(ה) ב - ועפ"ז מסביר האזה"ח (שס)
את הדרך שבו תוכל נשמה
קדושה לצאת ממדור הקליפות כשהיא
עומדת בטהרתה דהיינו שהאדם שבו
תינתן נשמה זו יהא צדיק ולא יצטרך
להפרידה משרשה הרע כיון שהיא

ידיהם יתבררו נשמות קדושות מן הרע א"כ יש לנו לשאול באיזה אופן בירור אבותינו את חלקי הקדושה שהיו שבויים בקליפת מצרים.

ומבאר האוה"ח (בראשית מו ג, שמות יב ח, כ ג) שהנשמות שהיו שבויים בקליפת מצרים הם הס' רבוא נשמות שעמדו על הר סיני ושאליהם אמר משה "ומי גוי גדול אשר לו אלוה' קרובים אליו וכו'" (דברים ד ח), דאותם הנשמות היו שבויים תחת קליפת מצרים ולהם התכוון ד' כשאמר ליעקב "כי לגוי גדול אשימך שם" (בראשית שם).

וביאר הענין הוא, שכל ס' רבוא נשמות אלו היו שבויים תחת יד הקליפה והיו נשמותיהם נמצאים במדור הרע - באוצר הקליפה^ט. ולכן ירדו יעקב ובניו למצרים בכדי להוציא נשמות אלו ממדור הקליפה, ובלתי כוחו של יעקב לא הי' שייך להוציא את נשמות אלו מתוך הרע כי רק בעוצם קדושתו היו יכולים לשאוב את הס' רבוא נשמות הללו מתוך קליפת מצרים. ומסביר' האוה"ח שכיון שיעקב הוא האילן הטוב שבו כלולים כל הס' רבוא נשמות, והי"ב שבטים הם הענפים העיקריים של האילן, לפיכך הם היו יכולים לשאוב את הס' רבוא נשמות

מעשה מגונה זה, ופתח את דלתי מדור הרע והתיר את כבליהם, ואז נכנס יודא למדור הרע והוציא את נשמות קדושות אלו בטהרתם. והטעם שהתיר הס"מ ליודא ליכנס למדור הרע הוא משום שנדמה לס"מ שיודא עושה מעשה מגונה ולכן הוא התיר לו ליכנס לשם. אמנם כיון שהמעשה של יודא לא הי' בעצם מעשה רע לפיכך הצליח יודא להתגבר על הרע ולשאוב בעוצם קדושתו את נשמות פרץ וזרח - [שבהם טמון מלכות בית דוד] מתחת ידי הס"מ, כשהם עודם בקדושתם ובטהרתם.

ויש לשאול כעת האם יש עוד אופן של בירור, שעל ידו נוכל להוציא נשמות קדושות ממדור הרע נגד רצון הס"מ.

ועוד יש לשאול האם כל ענין הבירור מהרע הוא דווקא באופן שמוציאים מהם נשמות קדושות או שיש גם ענין של בירור מהרע אפילו כשלא מוציאים מהם נשמות קדושות.

ס' רבוא נפשות היו שבויים בתוך קליפת מצרים

(ו) א - והנה אחר שנתברר לנו שתכלית ירידת אבותינו למצרים הי' בכדי לברר את הטוב מן הרע, וגם ביארנו אופנים שונים שעל

לומר שכל ההסבר הזה נכלל ג"כ בדברי האוה"ח הקדוש. ט. וז"ל האוה"ח (במדבר ט ד) "וכשהיו אבותינו במצרים היתה כללות הקדושה טבועה בטומאת מצרים", וע"ע באוה"ח שמות (כב כ), ויקרא (יט לד). י. וז"ל האוה"ח (שמות כ ג) "כי נשמות ישראל שיצאו ממצרים הן הנה שהיו טבועים בטומאת מצרים, ובאמצעות יעקב ובניו אשר ירדו מצרים, הוציאו אותם כאומרו (בראשית מו ג) "כי לגוי גדול אשימך שם", וכ"כ האוה"ח בבראשית (מז כז). ומשמע מדברי האוה"ח שהבירור לא נעשה ע"י יעקב אבינו לבדו, אלא הוא נעשה ע"י יעקב ובניו. [ובוודאי שעיקר הבירור נעשה

שכשהפסוק אומר "ישראל" הכוונה ליעקב ובניו - י"ב שבטי קה. והפסוק מלמד אותנו שבאמצעות ענף הקדושה הזה של יעקב ובניו הם שאבו את כל הס' רבוא נשמות שהיו שבויים בארץ מצרים, והביאום לארץ גושן. ומה עשו אבותינו עם הנשמות הללו כשהם הגיעו לארץ גושן, על זה אומר הפסוק "ויאחזו" שיעקב ובניו אחזו בנשמות אלו^א דהיינו שהם החזירו את נשמות אלו לאוצר הטוב והדביקום לאילן הטוב. ולפיכך ממשיך הפסוק ואומר שמיד אחרי זה "ויפרו וירבו מאד" - שנולדו להם הרבה צאצאים, לפי, שמכיון שנתרבו הנפשות באוצר הנשמות של צד הטוב, ממילא נתרבו הנולדים.

ולפיכך לא מת יעקב עד שהוא ראה את ס' רבוא יוצאי חלציו (ב"ר עט א), [וההסבר בזה יש לומר שהוא] משום שהצד הטוב רק יכול להחזיק בנשמות אלו מאמצעות כוחו של יעקב אבינו, ולפיכך הוצרכו כל הנשמות האלו להוולד

מתוך אוצר הקליפה ולדבק אותם אל חלקו של האילן הטוב.

וכעת עדיין צריכים אנו להבין באיזה סוג בירור השתמשו אבותינו במצרים, שעל ידו הם הוציאו את הס' רבוא נפשות מהקליפה. ולכאורה הי' נראה שהם לא השתמשו בשום אחד מסוגי הבירור שביארנו לעיל, שהרי הם לא ביררו את נפשות אלו ע"י כניסה למדור הרע באמצעות מעשה שנדמה כרע, והם לא נדבקו למצריים כמעשה שכם ודינה וגם לא נתגברו הנשמות מעצמם כאופן בירור נשמת הגר, וא"כ איך נתבררו נשמות אלו מתוך קליפת מצרים.

הס' רבוא נשמות קדושות חזרו ונתלו באילן הטוב

ו) ב - סוג הבירור שהשתמשו בו אבותינו במצרים מבואר בדברי האוה"ח הקדוש סו"פ ויגש (בראשית מז כז). דהנה הפסוק אומר "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד", ומבאר האוה"ח

ע"י יעקב אבינו, ולולא הכח של יעקב אבינו לא היו הי"ב יכולים לעשות את הבירור כלל וכלל וכמוש"כ האוה"ח (שם) "זולת ירדת יעקב אין תקוה לזה כי בעוצם קדושתו ישאב כל ענפי הקדושה אשר שם מה שאין זולתו יכול עשוהו". ועוד מבואר מדברי האוה"ח הללו שהבירור הזה לא נעשה ע"י כל השבעים נפש שירדו למצרים. ואע"פ שגם הם היו הענפים העיקריים של האילן הטוב וכמוש"כ האוה"ח (דברים לב ח) "ואילן זה יש בו ע' ענפים והם ע' נפש שירדו למצרים", מ"מ הבירור של הס' רבוא נפשות מתוך טומאת מצרים, לא נעשה אלא ע"י יעקב ובניו. יא. וזהו כוונת האוה"ח (שם) במש"כ "ויאחזו בה. פירוש אחזו דבר בה והם הניצוצות הנזכרים" דהיינו שאין כוונת הפסוק לומר שהם אחזו בארץ גושן אלא הכוונה הוא שהם אחזו ב"דבר" מסויים כשהם היו "בה" - דהיינו כשהם היו דרים ויושבים בארץ גושן. ומהו הדבר שהם אחזו בו, על זה כתב האוה"ח שהם אחזו בהניצוצות שהם שאבו מתוך טומאת מצרים. וענין האחיזה הזאת הוא שהם הדביקו את הניצוצות האלו אל האילן הטוב והכניסו אותם אל תחת

מבוררים מכל פסולת משא"כ כשהוציאו יעקב ובניו את הס' רבוא נשמות אלו ממדור הרע הרי שהם לא הצליחו להוציאם בקדושתם ובטהרתם - באופן שיהיו הניצוצות מנוערים מחלק הרע. ולכן גם לאחר שיצאו הס' רבוא נשמות הללו מתוך מדור הרע, עדיין ה' דבוק בהם חלק הרע והי' מוטל על ישראל להפריד ולהרחיק מעליהם את החלק הרע הזה.

ועוד מסביר האוה"ח (בראשית כח ה) שאפ' לאחר הבירור שביררו יעקב ובניו מ"מ עדיין ה' מעורב בחלק הרע מין ניצוץ כזה שאין יכולת להוציאו בכדי ליצור ממנו נשמה קדושה שתניתן בגוף האדם. ומסביר הערבי נחל (בראשית מו ד) את ענין זה, שניצוצות הללו הם ניצוצות קטנים שאין בהם שיעור מספיק בכדי לעשות מהם נשמה (קדושה) שלימה ולכן לא ה' אפשר לברר את הניצוצות הללו באותה שעה ובאותו אופן שהם ביררו את שאר כל הנשמות הקדושות שהיו באוצר הקליפה מכיון שניצוצות אלו אין בהם שיעור מספיק שיוכלו ליצור מהם נשמה קדושה שלימה משום שהם קטנים יותר מדי בכדי שיהא שייך להתהוות מהם נשמה קדושה בשלימותה.

ונמצא שאפילו לאחר מיתתו של יעקב אבינו עדיין לא נגמרו כל הבירורים ועדיין היו צריכים להפריד את הרע שהי' דבוק בהם. וענין זה הוא ענין "הצירוף" שדיברו עליו חז"ל כשהם אמרו שכלל ישראל נצרף בכור הברזל

ולצאת לעולם קודם מיתתו של יעקב אבינו בכדי שלא תוכל עוד הצד הרע לחטוף אותם ולהחזירם אל תוך "אוצר הקליפה".

ומבואר, שיעקב ובניו הוציאו ממדור הרע ממש את ס' רבוא נפשות אלו שהיו שבויים שם דהיינו שבכח קדושתם התגברו על כח הטומאה ששמר על נשמות אלו ושברו את כל המנעולים שעל דלתות מדור הקליפה והתירו את החבלים שבו היו כבולים נשמות אלו והחזירו אותם לצד הטוב.

ולפי"ז יש לשאול למה הוצרכו ישראל להשאיר במצרים בשביל רד"ו שנה ולהשתעבד תחת יד מצרים, והרי לפי"ז מבואר שגם לפני מיתתו של יעקב כבר נתבררו כל הס' רבוא נשמות וא"כ מיד לאחר מיתת יעקב - שהי' י"ז שנה לאחר ירידתם למצרים, ה' מן הראוי שהם יצאו ממצרים.

ניצוצות קטנים נשארו שבויים בקליפת מצרים

ז) הביאור בזה הוא, שעבודת ישראל במצרים לאחר פטירתו של יעקב אבינו, הי' "לצרף" את הנשמות הקדושות הללו שביררו יעקב ובניו ולטהרם מכל סיג ופגם (וכמוש"כ האוה"ח בראשית כח ה, מו ג, שמות א יב).

וביאור הדברים הוא דכשהוציא יודא את נשמות פרץ וזרח ממדור הרע הוא הצליח להוציא אותם בקדושתם ובטהרתם דהיינו שהוא הפריד מהם כל חלק רע ועי"ז הם היו

במצרים, והכוונה בזה הוא שנפרדו מהם סיגי הרע שהיו מעורבים בהם (אזה"ח בראשית מז ג, שמות א יב). וגם ה' צורך לברר את שאר הניצוצות הקטנים הללו שהיו עדיין שבויים תחת ידם של הקליפות י^ב.

ואמנם צריך להבין מהו האופן שפועלים את ההפרדה הזאת דהיינו איך מפרידים את חלק הרע שהי' דבוק לחלק הטוב ואיך מבררים את הניצוצות הקטנים האלו שנשארו שבויים בקליפת מצרים.

ע"י השיעבוד במצרים נפרד הרע מס' רבוא נשמות ישראל

ח) ומסביר האזה"ח (שם, וע"ע בראשית כח ה) דהאופן שבו נצרפו ישראל מהחלק הרע שהי' דבוק בהם ושעל ידו נבררו הניצוצות הקטנים הללו, ה' ע"י השיעבוד במצרים, משום שעל ידי הצער וההכאות שהם סבלו מהמצריים נצרפו ישראל ונבררו ניצוצות אלו מהמצריים וחזרו ונדבקו לצד הטוב - לס' רבוא נשמות אלו.

ומסביר האזה"ח שע"י העינוי והצרות תתברר בחינת הטוב שבתוך החלק הרע ותסמך אל חלק הטוב, ותתברר גם כן בחינת הרע הדבוקה אל חלק הטוב. דהיינו שהטוב שנמצא אצל האיש המענה הולך לאיש שמתענה על ידו. והרע שבאיש שמתענה הולך אצל האיש שמענה אותו. ולכן כשהמצריים עינו את ישראל הרי שחלק הטוב שהי' בהם הלך אל איש ישראל זה שנתענה על ידם וחלק הרע שהי' אצל האיש הישראלי הזה שנתענה, ה' הולך אל המצרי שעינה אותו.

וביאור ענין זה, שע"י היסורים נצרף הרע מהטוב, י"ל שהוא ע"ד היסוד של "תיסוך רעתך" דהיינו דכשהאדם חוטא נופל חלק מהטוב לתוך הרע ונכנס חלק מצד הרע לצד הטוב (אזה"ח דברים לב ח), ועי"ז ניתן כח ושליטה לחלק הרע על חלק הטוב. ושליטה זו ביאורה הוא שיכול הרע שנברא מהחטא לייסר את החוטא - והוא כעין יניקה מהחוטא (אזה"ח במדבר כג ח). ושיעור

כנפי השכינה. **יב.** הנה בגמ' (שבת קמו.) אמרו "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם כו' ופליגא דר' אבא בר כהנא דא"ר אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד י"ב שבטים שלא ה' בהם שום דופי". ומבואר בגמ' שהמ"ד שאומר שהזוהמא כבר פסקה אצל יעקב אבינו, חולק על המ"ד שסובר שהזוהמא לא פסקה מישראל עד מתן תורה. ולפי מה שנתבאר באזה"ח הרי הדבר צ"ע, שהרי יש לומר שאין שום מחלוקת בין שתי הדעות הללו, כיון שיש כאן שני ביורורים נפרדים. דהנה הפרדת הרע שהי' מעורב בהאילן הטוב הרי שזה כבר נגמר אצל יעקב אבינו, כי אברהם ויצחק הפרידו כבר את הרע ההוא מהאילן הטוב. אמנם חלק הטוב שנפל לתוך הרע הרי שזה עדיין לא נברר עד שירדו אבותינו למצרים והוציאו את כל הנשמות הקדושות שהיו שבויים תחת יד קליפת מצרים. וע"י השיעבוד נצרפו ונטהרו הנשמות הללו עד שבמתן תורה הם נטהרו לגמרי ופסקה מהם כל זוהמתם. ולפי"ז הרי מבואר שאין שום מחלוקת בין ב' הדעות שהגמ'

ומסביר האוה"ח שזה לעומת זה עשה ד' דהיינו שכל מה שברא ד' בצד הטוב ברא ג"כ בצד הרע וכל בחינה ובחינה שיש בקדושה נמצא כנגדה בחינה זו בצד הקליפה והקליפה מתאמצת ומתחזקת לאחוז בענף הקדושה שכנגדה.

והנה כלל ישראל נקראו (שמות ד כב) "בני בכורי ישראל" לפי שהם היו בחינת הבכור שבקדושה וכנגדה הי' מצרים הראש לכל הקליפות (כ"כ האוה"ח בראשית מט יא), והם היו בבחינת הבכור שבקליפה. ולכן היתה קליפת בכור של מצרים אוחת בענף הבכור שבקדושה ומונעת את ישראל מלעזוב את מצרים.

ולכן הוצרך ד' להרוג כל סוג של בכור שנמצא במצרים ואפילו בכור בהמה ובכור של אומה אחרת משום שד' רצה לעקור לגמרי את "בכור" הטומאה. ובזה שנעקר שם זה של בכור הטומאה, נפל ענף הרע שהי' מחזיק בבכור דקדושה ועי"ז יצאו ישראל ממצרים תיכף ומיד לאחר נפילת ענף הרע הזה וכמוש"כ (דברים טז א) "כי כו' הוציאך ד' אלוקיך ממצרים לילה", שבליל פסח,

היסורים הוא כפי גודל הפגם שנוצר מן החטא, וכשנשלם שיעור זה מתבטל הרע מאיליו מחלק הטוב שבו הוא הי' מעורב (ויקרא יח כה), [ועי"ז גם החלק הטוב שנפל אל צד הרע, נתקן וחוזר אל הצד הטוב^י]. ועל זה הדרך נבין את דברי האוה"ח הקדוש שכתב שע"י השיעבוד שסבלו ישראל במצרים נתבטל מהם חלק הרע. [ונברר מהמצריים החלק הטוב שעדיין הי' שבו אצלם וחזר לצד הקדושה - לס' רבוא נשמות אלן].

ויש לשאול האם ע"י השיעבוד נתבטל לגמרי שליטת הרע מעל כלל ישראל או שמא עדיין היתה קליפת מצרים אוחת ושולטת על כלל ישראל.

מכת בכורות - ביטול קליפת בכור דטומאה

ט) הנה באוה"ח (שמות יא ה) מבואר דאפילו אחרי גמר השיעבוד עדיין היתה קליפת מצרים אוחת בצד הקדושה ומונעת ושוללת את היציאה ממצרים, וזה הי' כל המטרה של מכת בכורות: להפיל את בחינת הטומאה הזאת האוחזת בישראל ומונעת אותם מלצאת ממצרים.

הביאה, וא"כ צ"ע למה הגמ' אומרת ששתי המ"ד הללו חולקים זה עם זה. יג. כן מבואר בדברי האוה"ח (בראשית כח ה, שמות א יב, ויקרא כה לט) שע"י היסורים נברר גם חלק הטוב שנפל אל תוך הרע וכמו שנתבאר לעיל (ד"ה ומסביר האוה"ח שע"י). וכן מתבאר ממש"כ האוה"ח (בראשית מט ט) שסוג הביורר שנעשה באמצעות היסורים דומה לסוג הביורר שנעשה מכח עסק התורה. ולפי שבאוה"ח (שמות יט ה, ויקרא ז לו) מבואר שבאמצעות עסק התורה נתקן גם חלק הטוב שנשבה ע"י הצד הרע, א"כ מבואר מזה שגם באמצעות הביורר שנעשה ע"י היסורים נתקן החלק הטוב שנפל אל תוך צד הרע. ואע"פ שההסבר שכתבנו (בד"ה וביאור ענין זה) אינו מסביר את האופן שבו יוכלו היסורים לשאוב בחזרה את החלק הטוב שנשבה אצל הצד הרע מ"מ הדבר מפורש באוה"ח שגם הביורר שנעשה ע"י היסורים, מוציא את חלק הטוב מתוך מקום הקליפה שלתוכה

שייך לחשוש שהם יחזרו ויפלו לתוך הטומאה. ואם נאמר שהם לא גמרו לברר את כל הבירורים לפי שהם לא ביררו את שער הנ"ט א"כ איך אמרו חז"ל (ברכות ט; וע' אוה"ח בראשית כח ה, שמות ג ז) שישאל ביררו את כל הניצוצות שנמצאו במצרים, והרי ממה שאמרו חז"ל שישאל היו יכולים לשקוע לתוך שער הנ', הרי מבואר שטומאה זו היתה נמצאת במצרים ואם ישראל לא גמרו לברר את השער הזה שנמצא במצרים א"כ איך אמרו חז"ל שהם ביררו את כל הניצוצות שהיו במצרים. ואציין לעיין במש"כ האוה"ח (שמות ג ז) "הגם שכבר כו' עניו", ובמש"כ האוה"ח (שם יא ה) "והגם שמצינו כו' אחר". וע"ע היטיב בדברי האוה"ח בפרשת וזאת הברכה (לב י ד"ה ימצאהו). ואני העני בדעת אין לי עסק בנסתרות לכן לא הבנתי ענין זה כעת].

וזהו שאמר בעל ההגדה "ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים" היינו לפרעה במצרים, ולכן מיהר ד' להוציאם ממצרים קודם שהם יפלו לתוך שער הנ' שבטומאה.

ומבואר מכל מה שביארנו שיסוד ענין גלות וגאולת מצרים הוא בירור הקדושה מן הטומאה וא"כ יש לשאול

מיד לאחר מכת בכורות, הוציא ד' את ישראל ממצרים.

הרי נמצא מבואר שישאל הפרידו את הרע שהי' דבוק בהם, וד' עקר את שליטת בכור הטומאה מאחיזתה בענף של בכור הקדושה ועי"ז הי' באפשרותם לצאת ממצרים. ולפי"ז צריך להבין למה הי' צורך להוציא את ישראל ממצרים בחיפזון, והרי ד' כבר ביטל את כוחו של צד הרע.

אילו לא הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים במהירות הם היו נשקעים בשער נ'

(י) ומבאר האוה"ח (שמות ג ז, יב ח, יט ד, דברים לב י) שהוצרך ד' להוציאם ממצרים במהירות משום שאל"כ הם היו חוזרים ומשתקעים לתוך טומאת מצרים לפי שהקליפה היתה חוזרת לשלוט על הס' רבוא נשמות ועל הניצוצות שביורו ישראל מתוך הקליפה.

[וענין] זה צריך עוד ביאור דהרי אם ישראל ביררו את כל הניצוצות א"כ תתבטל הטומאה לגמרי כיון שאין לה מקור יניקה י"ד וא"כ שוב לא

היא נפלה. יד. ובאמת שהחת"ס כותב שגם לאחר שבנ"י עזבו את מצרים עדיין נשארו שם איזה רשמי הקדושה עד לאחר קרי"ס. ואע"פ שיש לבאר את הדברים באופן שלא יהא מזה סתירה לדברי האוה"ח (בראשית כח ה, שמות ג ז) שכתב שלא נשאר במצרים שום ניצוץ של קדושה, מ"מ אציין שבענין הזה של בירורי הניצוצות בגלות מצרים כנראה שיש כמה שיטות חלוקים בכמה נקודות. עיין בספרי החת"ס ובספרי הר' צדוק בזה שנראה לענ"ד מבואר מדבריהם שהם חלוקים על שיטת האוה"ח בכמה ענינים הנוגעים לבירור הניצוצות שנעשה בגלות מצרים ואכמ"ל. טו. ובאמת שכ"כ האוה"ח (שמות ג ח) שהם לא ביררו את שער הנ'.

באוה"ח. דהנה האוה"ח מסביר שבלי ענין המרור שהוא מורה על הגלות לא ה' אפשרות לברר את הגוי גדול שה' שבוי בקליפת מצרים^{טז}. ולולא ענין השיעבוד [שהמרור מרמז ג"כ אליו] הם לא היו יכולים להפריד את הרע שנדבק בנשמות הללו שהם ביררו^{יז}. ואילו לא ה' ענין המצה שהוא ענין המהירות שהוציאם ד' קודם שהם הגיעו לשער הנ' אז היו חלקי הקדושה חוזרים ומשתקעים בטומאת מצרים ולא היו משיגים את ענין בירור הניצוצות (וכמו שנתבאר לעיל באות י').

וכן בלתי ענין הפסיחה במכת בכורות שהמית ד' את שם בכור דטומאה - שהיתה אוחות בבכור דקדושה ומונעת אותו מלצאת - ופסח על בכור דקדושה, לא היו יכולים ישראל לצאת ממצרים (וכמו שהתבאר לעיל באות ט) וממילא לא ה' מתקיים הענין של בירורי הניצוצות. ומבואר מזה שדוקא בצירוף ג' ענינים אלו הצליחו ישראל לברר את ניצוצי הקדושה שהיו במצרים.

ומבואר מכל הנ"ל שעיקר טעם גלות מצרים היתה בכדי לברר את הס' רבוא נשמות קדושות שהיו שבויים בתוך קליפת מצרים, וללבנם ולצרפם מכל סיג ופגם שנדבק בהם, וכזכר לזה אנו עושים פסח מצה ומרור בליל הסדר.

איזה זכר אנו עושים בליל הסדר לענין הנכבד הזה של בירורי הניצוצות.

פסח מצה ומרור כולם מורים על ענין אחד - בירורי הניצוצות

יא) א - בתורה כתיב (שמות יב ח) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו". ומבאר האוה"ח (שם) ששלשה ענינים אלו של פסח מצה ומרור מרמזים אל ענין אחד, משום ששלשה דברים הללו מרמזים להיסוד של בירורי הניצוצות.

דהנה מרור הוא כנגד הגלות המר והשיעבוד הקשה, והמצה הוי נגד היציאה ממצרים באופן של מהירות עד שלא הספיק בצקם להחמיץ. וענין הפסח הוא כנגד מה שפסח ד' על בתי אבותינו במכת בכורות.

וכותב האוה"ח שכל שלשה חלקים אלו היו נצטרכים להיעשות בכדי שנשיג את התכלית הנרצה של בירור הניצוצות ממצרים, ואם לא היו באים כל שלשה דברים אלו ביחד לא היינו משיגים את התכלית העיקרי של גלות מצרים.

איך רומזים פסח מצה ומרור לענין בירור הניצוצות

יא) ב - והסבר ענין זה שפסח מצה ומרור כולם מורים ליסוד הנ"ל של בירורי הניצוצות, מבואר שם

טז. וכמו שנתבאר לעיל (אות ו/ב), שעי"ז שיעקב ובניו "גלו" למצרים נתבררו הס' רבוא נשמות ישראל מתוך קליפת מצרים. יז. וכמו שנתבאר לעיל (אות ז-ח).

אמנם האוה"ח (בראשית מא א, שמות ג ז, במדבר כ טו) כותב בשם התוס' (שבת י:) דלא היו ישראל מחוייבים להשתעבד במצרים אלא הם היו יכולים להשתעבד בארץ אחרת - לולא הכתונת פסים שנתן יעקב ליוסף כדיבואר להלן - והדברים תמוהים עד מאד דאיך שייך לומר שלא היו ישראל צריכים לירד למצרים והרי אם הם לא היו יורדים למצרים אז הם לא היו משיגים תכלית נשגב זה של בירור הס' רבוא נשמות שהיו טבועים וטמונים בקליפה של מצרים, וזה פלא עצום וכמו שיתבאר עוד להלן.

אם לא הי' יעקב נותן את הכתונת פסים ליוסף לא הי' ישראל יורדים למצרים

(יב) א - הנה בגמ' שבת (י:) אמרו "לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים". ומבואר מזה שבגלל שיעקב נתן את הכתונת פסים ליוסף ונגרם מזה שיקנאו בו אחיו הוצטרכו אבותינו לירד לגלות בארץ מצרים.

ומקשה התוס' שם והרי גם בלא זה היו ישראל צריכים לילך לגלות שהרי בברית בין הבתרים אמר ד' לאברהם (בראשית טו יג) "ועבדום וענו

אותם ד' מאות שנה", וא"כ איך אומרת הגמ' שגלות מצרים נגרם בגלל הכתונת פסים שנתן יעקב ליוסף. והתוס' מתרץ וז"ל שמא לא הי' נגזר עליהם עינוי כ"כ אלא על ידי זה עכ"ל וכוונת תוס' בתירוץ לא ברור כ"כ.

והאוה"ח (שמות ג ז) מבאר את תירוץ התוס'. וז"ל האוה"ח (במדבר כ טו) "ותירצו שאם לא הי' שינוי שעשה יעקב ליוסף הי' הגלות במקום אחר בלא כ"כ תוקף השיעבוד" ורק בגלל הכתונת פסים ניתוסף על גזירת הגלות של ברית בין הבתרים את הגזירה שהם ירדו למצרים למקום שיהא עינוי גדול ושיעבוד קשה.

מהאוה"ח מבואר שאין סתירה מדברי התוס' להיסודות של האוה"ח

(יב) ב - ולכאורה התוס' הזה סותר את כל היסודות שהאוה"ח ביאר לנו עד כה. שהרי האוה"ח ביאר לנו שתכלית גלות מצרים הוא כדי לברר את הס' רבוא נשמות שהיו טבועים בטומאת מצרים, ולפי"ז גם בלא ענין הכתונת פסים היו ישראל מחוייבים לירד בדווקא אל תוך ארץ מצרים בכדי לברר את הנשמות הללו.

אמנם מהאוה"ח מבואר שהוא מסכים לדברי התוס' ושהוא סובר שאין

יח. וכ"כ החת"ס שם בבאור דברי התוס', שבכל מקום שנקרא "ארץ לא להם", היתה גזירת ברית בין הבתרים יכולה להתקיים.

במצרים. ומבואר מזה שהי' שייך להנצל מן השיעבוד, וא"כ גם שאר כלל ישראל היו יכולים להנצל מהשיעבוד אם הם היו מתעלים לדרגתם של שבטו של לוי, ואז היו כל ישראל ניצולים מהשיעבוד. ורק שהם היו נצרכים לסבול איזה שום צער קטן בכדי לקיים את גזירת "ועבדום וענו אותם כו". [ומזה הטעם - מבאר לנו האוה"ח הנ"ל, הוצטרך משה להנתן בתיבת גומא בתוך היאור כדי שעי"ז הוא יצא ידי חובתו בקיום הגזירה של "ועבדום וענו אותם"].

ולכאורה חידוש זה הוא תמוה מאד

שהרי ביארנו לעיל (אות ח) שכל ענין קושי השיעבוד הי' דבר נצרך מאד כיון דרך ע"י קושי השיעבוד הם היו יכולים להפריד את חלק הרע שהי' דבוק בנפשותם ולברר את חלק הטוב שנדבק למצריים. וא"כ איך נבין את דברי האוה"ח הללו, שהי' מספיק יום אחד של שיעבוד בכדי לקיים את הגזירה של "ועבדום וענו אותם", והרי א"כ איך יבוררו הניצוצות בלא ענין השיעבוד.

ובאמת צריכים אנו להקשות גם על כל שבט לוי, אך צירפו שבט לוי את חלק הרע שבהם ואיך ביררו שבטו של לוי את הטוב שבמצריים אם הם לא היו משועבדים במצרים (התירוץ לזה מבואר בהערה כד על פי מה שנתפרש באות טו-ז).

מה הי' הכח של יעקב אבינו -
איזה תנאי נוסף נצרך כדי לברר
את נשמות הס' רבוא

(יד) והנה כדי לתרץ את קושיות
הנ"ל צריכים אנו להבין

מדברי התוס' שום סתירה לכל יסודות הנ"ל, שהרי האוה"ח מביא את דברי התוס' כמה פעמים ואינו מקשה שום קושיא על תירוצו של תוס', ולא עוד אלא שעל פי היסוד הנ"ל של התוס' מבאר האוה"ח כמה פסוקים בתורה שמובנים ביתר ביאור לפי תירוצו של תוס', וע"כ שסובר האוה"ח שאין שום סתירה בין דברי התוס' לשאר היסודות הנ"ל שהאוה"ח כותב במקומות שונים בפירושו על התורה, והוא תמוה מאד, וצ"ע.

אם היו ישראל זוכים אז הם לא
היו משתעבדים במצרים יותר
מיום אחד

יג) האוה"ח (בראשית טו יג) כותב ז"ל "ואין שיעור לזמן העיניו כי אם יזכו יום אחד ולא רד"ו שנה וצא ולמד משבט לוי שנדמה להאבות. ודע שגם הם טעמו דבר מה, צא ולמד ממשה [שכתוב בו (שמות ב ג) ותקח לו תיבת גומא כו' על שפת היאור" עכ"ל. וביאור דברי האוה"ח הוא, שהאוה"ח מחדש לנו מדקדוק הפסוקים שד' לא נתן שיעור מפורש לענין כמות הזמן שישראל מחוייבים להשתעבד בגלות. ולכן כותב האוה"ח שאם היו ישראל זוכים אז הם היו יכולים לצאת ידי חוב זה של גזירת השיעבוד על ידי זה שהם ישתעבדו בשביל יום אחד בלבד.

ומביא האוה"ח ראייה ליסוד זה משבט לוי שהרי שבט לוי לא נשתעבד

את דברי האוה"ח שבפ' ויגש (מו ג).
דהנה האוה"ח שם מבאר שבירור כל
הס' רבוא נפשות לא הי' שייך בלתי
כוחו העצום של יעקב אבינו ורק עי"ז
שיעקב אבינו ירד למצרים - ביחד עם
הי"ב שבטים, הם הצליחו להוציא את
כל נשמות הס' רבוא מתוך קליפת
מצרים.

וצריך להסביר איזה כח מיוחד הי'
ליעקב אבינו שבלתי כח זה לא
היו יכולים אבותינו לברר את נשמות אלו
מתוך טומאת מצרים.

ועוד צריך לשאול האם יש איזה כח
אחר שבלתו לא היו מצליחים
לברר את נשמות הס' רבוא או לא, דהיינו
חוץ מכח המיוחד של יעקב אבינו וכח
הקדושה של הי"ב שבטים האם הי' איזה
תנאי נוסף שהי' נצרך להתקיים בכדי
שיעקב ובניו יצליחו לברר את ניצוצי
הקדושה.

כח התורה הוא הכח הכי עצום לענין בירורי הניצוצות

טו) הנה באוה"ח (בראשית מט ט, ויקרא
כב יב, כו יא) מבואר שע"י
לימוד התורה ועשיית המצוות נבררים
ניצוצי הקדושה משום שקדושת
התורה והמצוות שואבים את ניצוצי
הקדושה מתוך מדור הרע ומבררים
אותם לצד הקדושה. אולם כותב

האוה"ח (שמות יט סופ"ה, ויקרא ז לז, וע"ע
שמות ג ח) שאע"פ שיש כח בהמצוה
לשאוב את ניצוץ הטוב מהרע מ"מ
אין דמיון כלל בין כח הבירור של
המצוות לכח הבירור של לימוד התורה
כי ע"י העסק בתורה יכולים אנו לברר
את ניצוצי הקדושה באופן נעלה מאד,
הן בכמות (שם) ו"ט והן באיכות², משום
שקדושת התורה שואבת בכחה החזק
הרבה יותר ניצוצי קדושה ממה שיש
בכח המצוה לשאוב, והניצוצות
שנבררים ע"י התורה טהורים וקדושים
יותר מהניצוצות שנבררים ע"י
המצוות.

ויותר מזה מבואר באוה"ח שבפרשת צו
(ז לז), והוא שלברר את הטוב בירור
גמור דהיינו להוציא את כל הטוב מהרע,
ולצרף ולהסיר את כל הרע שמעורב
ביחד עם הטוב ההוא, הרי שזה רק שייך
להיעשות מכח קדושת התורה הקדושה,
לפי שאי אפשר לבטל את כח הרע לגמרי
אלא ע"י הכח העצום של קדושת
התורה.

ע"י כח התורה יכולים לברר את הניצוצות מד' כנפות הארץ אפילו בלי גלות

טז) וע"פ יסוד זה מבאר לנו האוה"ח
(שמות יט ה, ויקרא כה לט) ענין
נכבד מאד, דהנה תכלית כל הגליות

יט. ז"ל האוה"ח (שמות יט ה) "וביותר מאמצעות עסק התורה". ובפרשת צו (ז לז) כתב האוה"ח
"ואין לך דבר שפוקד עליו להוציא בלעו מפיו [באופן נעלה מאד] זולת אמצעות עסק התורה".
כ. נלמד מדברי האוה"ח בפרשת צו (ז לז). ועיין בשפ"א שבועות (תרנ"ט סוד"ה בענין).

הרי שהאופן היחידי שיכולים הניצוצות להתברר הוא רק אם מתפזרים ישראל לד' כנפות הארץ - למקומות שבו נמצאים כל ניצוצות הקדושה.

יעקב הוא עמוד התורה שבו היו דבוקים הס' רבוא נשמות של יוצאי מצרים

(יז) עכשיו נוכל להסביר מהו הכח המיוחד של יעקב אבינו, וגם נבין למה בלא כח זה לא היו יעקב ובניו יכולים להוציא את הס' רבוא נשמות מתוך מדור הרע של קליפת מצרים.

וביאור הדבר הוא שכוחו של יעקב הוא כח התורה וכמוש"כ (מכה ז כ) "תתן אמת ליעקב" ואין אמת אלא תורה (ע' ברכות ה:). וכן מפורש בתורה שיעקב הוא עמוד התורה דכתיב (בראשית כה כז) "ויעקב איש תם ישב אהלים" (ע"ש ברש"י ובתרגום) שמהותו של יעקב הוא איש שעוסק בתורה תדיר^{כב}. ולפיכך ה' מן הצורך שירד יעקב למצרים משום שרק ע"י כח תורתו של יעקב אבינו ה' שייך לשאוב את הס' רבוא נפשות מתוך הקליפה.

ונסביר דבר זה בתוספת ביאור דהנה האוה"ח (במדבר טז א) כותב **"דע**

הוא לברר את ניצוצי הקדושה ובגלל זה נתפזרו ישראל בכל ד' כנפות הארץ בכדי שע"י^{כא} הם יבררו את ניצוצי הקדושה שנשבו במקומות ההם.

והנה ידוע דכל ענין הגלות בא כתוצאה מהחטאים שחטאו ישראל וכעונש על זה נגזר עליהם עונש הגלות^{כא}. ולכאורה יש להקשות על זה שהרי גם בלי החטאים היו ישראל צריכים לגלות מארצם ולהתפזר בכל העולם בכדי לברר את הניצוצות הקדושים ששבויים בד' כנפות הארץ.

ומתוך האוה"ח (שמות יט סופ"ה) דאם לא היו ישראל חוטאים אז הם לא היו צריכים לגלות מארצם בכדי לברר את ניצוצות הקדושה אלא הם היו יכולים לברר את הניצוצות ממקום ישיבתם בארץ ישראל כי ע"י כח העצום של התורה הקדושה הם היו יכולים לשאוב את כל הניצוצות המפוזרים בכל העולם ולהוליכם לארץ ישראל.

ואמנם הסיבה שבגללה צריכים ישראל לירד בגלות בכדי לברר את הניצוצות, הוא בגלל חטאיהם, כי ע"י החטא נחלש כח הקדושה וממילא אין להקדושה כח לשאוב את הניצוצות ממרחקים. ולכן אחרי שישאל חטאו

כא. ואכמ"ל במה שהקשו על זה ממש"כ במדרש ריש פרשת בראשית שהד' גלויות רמוזים במה שאמר הפסוק "תהו ובהו וחושך על פני תהום", שמזה נראה מבואר שענין הגלות כבר נגזר מימי קדם. ועיין מש"כ בזה המגיד מקאזניץ זיע"א בהגהותיו לספר באר הגולה (להמהר"ל, באר ד') הובאו הדברים בספר אור גדליהו (מאמר לחודש שבט). **כב.** ועי' באוה"ח (במדבר יד לט) שכתב שמדתו של יעקב אבינו הוא מדת התפארת, וכתב התומר דבורה (פרק ז) "אין ספק שמדת

ואמנם תנאי נוסף יש בענין הבירור והוא נוגע ל"ב שבטים שהם הי"ב ענפים העיקריים של האילן הטוב.

אחדות - התנאי לבירור הניצוצות משום שע"ז נתרבה כח הקדושה

(יח) האוה"ח בפרשת ויגש (מז כז) מחדש לנו שיעקב ובניו לא היו יכולים לברר את הס' רבוא נשמות אם לא שררה ביניהם מדת האחדות, משום שרק בכח האחדות הם היו יכולים לברר את נשמות ישראל מתוך הרע. ומבאר האוה"ח שלפיכך כתוב (שם) "וישב ישראל" בלשון יחיד להורות לנו שהיתה ביניהם מדת אחדות ורק באמצעות האחדות הם היו יכולים לפעול את הבירור של ה'גוי גדול' מתוך מדור הרע.

וביאור ענין זה הוא, כי ע"י האחדות נתרבה כח הקדושה וכיון ש"ב ענפים אלו היו הענפים העיקריים שבאילן הטוב לפיכך הי' צורך שיהא ביניהם אחדות באותה שעה שהם באו לברר את הס' רבוא נשמות, כדי שע"ז יתחזק כח המשיכה של האילן הטוב וע"ז הם יצליחו לשאוב את הס' רבוא נפשות מתוך הרע ויחזירו אותם לחלקו של האילן הטוב.

ויסוד זה מפורש בדברי האוה"ח הקדוש (ויקרא יט יח), וז"ל "שבאמצעות יחוד הלבבות מתייחד שמו יתברך, להיות שכל ישראל הם ענפי שם הוי'

כי בחינת הנשמות אשר נטע ד' בעמזו הם אותיות התורה כידוע ליודעי חן". והענין מבואר בנפש החיים (שער ד' פרק יא) "כי קוב"ה ואורייתא וישראל כולא חד שכל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה מדובק ונאחז באות אחד מהתורה והיו לאחדים ממש". ושם בפרק ל"ב כותב הנפה"ח "וכל אחד מישראל שרש העליון של נשמתו הוא מאות אחד מהתורה הקדושה". וברוח חיים פ"א כותב (ר"ח וואלאזענר) "ודע כי התורה ס' רבוא אותיות והם כללות נשמת כל ישראל יוצאי מצרים". ומבואר שכל אחד מהס' רבוא נשמות של יוצאי מצרים היתה דבוקה באחד מס' רבוא אותיות של התורה הקדושה.

והנה באוה"ח (דברים לב ח) מבואר שיעקב אבינו הוא האילן הטוב שבו היו נטועים כל הס' רבוא נשמות של כלל ישראל. והביאור בזה הוא כנ"ל, שכיון שכל נשמה דבוקה לאות אחד של התורה, ויעקב אבינו הוא עמוד התורה, ממילא היו כל ס' רבוא נשמות אלו מודבקים בנשמת יעקב אבינו.

ולפי"ז נוכל לבאר, א - איך שאבה התורה את נשמות אלו מתוך הקליפה, ב - הטעם לזה שרק ע"י יעקב אבינו נעשית פעולה זו. שהוא משום שיעקב אבינו הוא עמוד התורה וכל הנשמות דבוקות לתורה בשרשם. ולפיכך יש כח בעמוד הזה לשאוב את כל הנשמות בחזרה לשורש שלהם שהיא התורה - האילן הטוב, וע"כ נבררו הנשמות לחלקו של יעקב שהוא האילן הטוב.

אפילו אם הם לא היו גולים למקום שבו נמצאים הניצוצות, כיון שע"י עסקם בתורה היו נמשכים כל נשמות ישראל בחזרה לשרשם שהיא התורה - שורש הקדושה. ואולם בגלל החטאים נחלש כח הקדושה ולפיכך אין בכחם לברר את הניצוצות אא"כ יגלו ישראל מארצם וילכו למקום שבו נמצאים הניצוצות.

ועוד ביארנו (לעיל אות יח) שע"י האחדות מתאחדים ענפי הקדושה ומתרבה כח הקדושה, וככל שתתרבה כח הקדושה תתרבה כמו"כ כח המשיכה וכח השאיבה שלה, ועי"ז יכולה הקדושה לברר את הניצוצות באופן מעולה ביותר. **ולפי** יסודות אלו נוכל להסביר את דברי התוס'.

הכתנות פסים גרמה לפירוד באחוה ולמיעוט כח התורה וכח הקדושה

(כ א) - לפי"ז כוונת התוס' הוא, שאם לא הי' יעקב אבינו נותן ליוסף הצדיק את הכתנות פסים אז כל הברורים היו יכולים להיעשות אפילו אם הם לא היו יורדים לארץ מצרים. ורק בגלל זה שיעקב נתן את הכתנות פסים ליוסף, היו צריכים ישראל לירד למצרים - למקום שבו נמצאים הניצוצות בכדי שהם יהיו יכולים לברר את הניצוצות האלו.

ברוך הוא דכ' (דברים לב ט) **כי חלק ד' עמו**". ושם בפסוק י"ט כותב האוה"ח **"אכן לצד שצוה ד' על אהבת חבירים והתקשרות לבם יחד כי חפץ ד' התקשרות ענפי הקדושה"**כג, הרי מבואר שע"י האחדות מתרבה כח הקדושה.

וכיון שהי' להם את כח התורה והם גם תפסו במדת האחדות, לכן נתרבה כח הקדושה באופן נורא מאד וע"י קדושה זו הם שאבו את נשמות ישראל שהיו שבויים במדור הרע תחת קליפת מצריםכד.

ועל פי יסודות אלו נוכל לבאר את דברי התוס' באופן שהם לא יהיו סותרים את היסודות שכתב האוה"ח הקדוש.

התחלת הביאור בדברי תוס'

(יט) ועכשיו נתחיל לבאר את דברי התוס', דבאמת עיקר תכלית הגלות במצרים היתה בכדי לברר את הס' רבוא נשמות שהיו שם. אמנם אעפ"כ, אם לא הי' יעקב נותן ליוסף את הכתנות פסים, הי' שייך לקיים את התכלית הזאת אפילו אם הם לא היו יורדים למצרים.

והביאור בזה הוא, דהנה נתבאר לעיל (אות טז-יז) שאם לא היו ישראל חוטאים אז הי' ביכולתם לברר את ניצוצי הקדושה המפוזרים בד' כנפות הארץ

התפארת היא העסק בתורה". כג. והתקשרות ענפי הקדושה מרבה את כח הקדושה. וע"ע באוה"ח שמות (כח א), ויקרא (כו יא). כד. הנה צ"ב איך נצרפו שבט לוי במצרים והרי הם לא נשתעבדו כלל במצרים. והנה במדרש תנחומא (בהעלותך ח) מבואר ששבטו של לוי עסקו בתורה במצרים, ולפי"ז י"ל שע"י לימוד התורה שלהם הם פעלו את כל הברורים הנצטרכים

ע"י נתינת הכתונת פסים ליוסף הצדיק.

יוסף נטל כתר תורה
(של"ה הקדוש)

(כ) ב - ועכשיו נבאר את שלשה חלקי הקדושה שנתמעטו ע"י נתינת הכתונת פסים ליוסף הצדיק.

דהנה כשיעקב נתן את הכתונת פסים ליוסף הצדיק הרי שנגרם מזה פירוד הלבבות כיון שכל אחיו קנאו בו מאד [ואע"פ שהאזה"ח (בראשית מז כז) כותב שהי' ביניהם אחדות בשעה שהם באו לארץ גושן ועי"ז הם היו יכולים לברר את הס' רבוא נפשות שהיו טבועים בטומאת מצרים (וכמו שנתבאר לעיל אות יח), מ"מ מבואר, שעדיין הי' קצת פירוד ביניהם. שהרי מצאנו שלאחר מיתתו של יעקב פחדו האחים שמא יעניש אותם יוסף על זה שהם מכרו אותו למצרים ומזה נתבאר לנו שעדיין לא הי' לבם שלם זה עם זה באותה דרגה כמו שזה הי' לפני נתינת הכתונת פסים ליוסף (וע"ע באזה"ח בראשית מה כו)].

וגם נגרם עי"ז את החטא של מכירת יוסף, והרי נתבאר לעיל (אות טז) שהחטאים מחלישים את כח הקדושה, ובגלל החטאים מאבדת הקדושה את היכולת לשאוב את ניצוצי הקדושה מרחוק, ולכן מתפזרים ישראל בגלות כדי לברר את הניצוצות שנפזרו בד' כנפות הארץ (וע"ע באזה"ח בראשית נ טז), ואם כן הרי מבואר שעי"ז שיעקב אבינו נתן ליוסף את הכתונת פסים, נחלשה כח הקדושה באמצעות פירוד הלבבות ומכירת יוסף כיון שכל זה הי' תוצאה מנתינת הכתונת פסים אל יוסף.

וביאור הדברים הוא, לפי שנתנית הכתונת פסים אל יוסף גרמה שלשה דברים, א - פירוד האחוה ב - החליש את כח הקדושה ג - מיעט את כח התורה שלהם, וממילא לא יכלו יעקב ובניו לברר את הניצוצות אא"כ הם ירדו למקום הניצוצות - לארץ מצרים.

ואמנם לולא נתינת הכתונת פסים אל יוסף אז ע"י ריבוי הקדושה והאחדות בצירוף כח התורה שלהם, היו יעקב ובניו יכולים לברר את כל הניצוצות אפילו אם הם לא היו יורדים לארץ מצרים. כי ע"י כוחם העצום הי' ביכולתם לברר את הניצוצות אפילו אם הם היו שוהים בארץ אחרת המרוחקת מארץ מצרים.

ולא רק זה שהם היו יכולים לפעול את הבירור הנ"ל אפילו בהיותם בארץ אחרת, אלא שגם עצם מעשה הבירור הי' נעשה באופן נעלה עד מאד, דהיינו שהם היו מבררים את נשמות אלו באופן מעולה כ"כ, עד שלא הי' נמצא שום צורך לזה שהם ישתעבדו ויתענו בעבודת פרך ויסורים גדולים בכדי לצרף את הנשמות שנבררו. משום שכיון שהנשמות הללו היו מתבררים ע"י קדושה עצומה מאד ממילא היתה קדושה זו מפרידה מהם (כמעט) לגמרי את החלק הרע שהי' דבוק בהם ושוב לא הי' שום צורך להבירור הזה של קושי השיעבוד.

ומה שצריך ביאור הוא איך נתמעט כח הקדושה וכח התורה שלהם

יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל". ושואל האוה"ח למה אומר הפסוק "[קל] מוציאם ממצרים" בלשון הווה לכאורה הי' לו לומר [קל] 'הוציאם' ממצרים בלשון עבר.

ומתרץ האוה"ח שהטעם שהתורה אמרה לשון הווה הוא משום שיציאת מצרים לא הי' דבר שנעשה רק בעבר אלא "בכל דור ודור חייב האדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" (פסחים קטז:), משום שכן הוא האמת "כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה ונוספים בעם בני ישראל והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים" (אוה"ח שם). ולכן אמר הפסוק לשון הווה משום שבכל שנה ושנה בליל הסדר מברר ד' את הטוב מהרע באותה בחינה ממש של יציאת מצרים.

ומוסיף האוה"ח (שם) לבאר את המשך הפסוק, והוא, שהתורה אומרת לנו שבידורים אלו נמשכים בכל שנה ושנה עד שלא תשאר שום תערוכת רע בתוך הקדושה ויעקר כוחו של הנחש לגמרי ולא ישאר ביעקב שום חלק רע כלל [וזהו כוונת הפסוק באומרו "כי לא נחש ביעקב"].

"ואז יהיו ישראל בגדר שלימות המעלה ותהי מעלתם יותר מן המלאכים" (אוה"ח שם), ומצד שלימות מעלתם, יזכו ישראל לשמוע גם את מה שנאמר מאחורי הפרגוד ולכן ישאלו המלאכים את ישראל "מה פעל קל". ויה"ר שנזכה לזה בב"א.

ואמנם לענין מה שכתבנו שע"י הכתונת פסים נחלש ונתמעט כח התורה של הי"ב שבטים, יש לומר שההסבר בזה הוא כך. דהנה יעקב אבינו הוא עמוד התורה, וכתר תורה נטלו יוסף הצדיק כמבואר בשל"ה הקדוש [וע"ד שכתב רש"י (בראשית לו ג) שיעקב לימד ליוסף את כל מה שהוא למד אצל שם ועבר] וא"כ י"ל שלולא פירוד הלבבות שנגרם ע"י הכתונת פסים הי' יוסף משפיע מתורתו על כל השבטים ועי"ז הי' מתרבה כח תורתם. ורק בגלל הפירוד שנוצר ע"י הכתונת פסים לא זכו לריבוי תורה זה וממילא נתמעט כוחם ולא הי' ביכולתם לברר את הניצוצות מארץ אחרת אלא הם היו צריכים לירד למצרים בכדי לברר את הניצוצות שהיו שביות שם.

הנה ביארנו בארוכה את ענין הבירור שנעשה במצרים ע"י יעקב ובניו וכלל ישראל, ולכאורה יש לשאול האם דברים אלו הוי בגדר ידיעה בעלמא או שזה נוגע לנו בגדר של הלכה למעשה.

"בכל דור ודור חייב האדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"

כא) האוה"ח (במדבר כג כב) מבאר לנו שענין בירורי הניצוצות נוגע לנו "הלכה למעשה" בליל הסדר של כל שנה ושנה.

דהנה כתיב (שם כב-כג) "קל מוציאם ממצרים כתועפת ראם לו. כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת

לשון קדשו של האור החיים הק' בענין בירור הניצוצות

פרשת תולדות

כוונת הגלות - הטעם שאסור לחזור למצרים

ואחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת צריך לתת לב מדוע אנו בעונות משועבדים לכנען אחר שידענו נאמנה שהשעבוד הוא לברר הניצוצות של הקדושה שבתוך הקליפה^כ ובכנענים אין בהם נצוץ קדוש לרדת אחריו בגלות. ותמצא כי מצרים אשר נתרוקנו מהניצוצות כאומרם ז"ל (פסחים ק"ט.) לא יצאו ישראל עד שעשאוהו כמצודה שאין בה דגן וכמצלה שאין בה דגים דכתיב (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים^כ, צוה ה' לבל יבואו שמה וכמבאר הטעם בדברי האר"י ז"ל (בפרע"ח שער קר"ש פ"ג) ואם כן איך יהיה שנסבל את כל עוצם הגלות הזה מבלי היות בו ניצוצי הקדושה.

נשמות יקרות השבויים בתוך הקליפה

אכן יתבאר על דרך אומרם ז"ל כי יש שני מיני ניצוצי הקדושה שבויים בקלפה. האחת נשמות יקרות ויוצאות באמצעות הלדה כאברהם ושרה ורבהק ורחל וכנשמת ר' חנינא בן תרדיון שיצא משכם עם דינה וכוונת ממואב וכנעמה מעמון וכאנקלוס הגר וכדומה^כ.

ניצוץ שאינו מתברר אלא באמצעות היסורים

והב' הוא מין ניצוץ של קדושה הדבוק בקלפה ואינו יוצא כלל אלא מערב בקלפה ואין לו מציאות לפרד ממנו אלא כאשר מצר לישראל על ידי

להם. ובכתבי האר"י ז"ל (ספר הליקוטים וירא) מבואר כעין זה. **כה.** בענין הזה, שתכלית הגלות הוא כדי לברר את הניצוצות, עיין עוד במש"כ האוה"ח בפרשת ויגש (מו ג, מז כז), ובפרשת בהר (כה לט), ובפרשת בלק (כד כג). ויסוד זה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות א, טז). **כו.** כ"כ האוה"ח גם בפרשת שמות (ג ז), ובפרשת וזאת הברכה (לב ח). **כז.** הענין הזה מבואר יותר בדברי

צער או על ידי הכאה, שבאמצעות דבר זה תהיה נפרדת הקדושה וחוזרת לשרשה^{כח}.

הטעם שבגלות האחרון צריך לברר את הניצוצות באמצעות היסורים

ומעתה יש טעם לגלות זה כי תאוה לברר בחינת ניצוצי הקדושה שאינה נפרדת אלא על ידי צער שמצטערין ישראל. ועל גלות הזה אמר הכתוב (עובדיה א כ) 'וגלת החל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת', שהכתוב קראו 'החל' מלשון נהיית ונחלית (דניאל ח כז) כי השגת תכלית הגלות ביניהם הוא באמצעות הצער ולזה הוא משנה מכל הגליות כאשר ראינו בעינינו. ואמר 'אשר כנענים' ולא אמר 'בכנענים' וגם אמר 'כנענים' לשון רבים, אולי כון על הניצוצות של הקדושה שלהיותם עתה בתוך קליפת כנען יקראו בשמו 'כנענים', ושעור הכתוב על זה הדרך: 'גלת החל הזה' שהוא גלות ישראל הוא 'ל'סבת' בני ישראל' שהם עתה 'כנענים' על מקום שהם בו: (בראשית כח ה).

פרשת מקץ

מצד גזירת ברית בין הבתרים לא נתחייבו ישראל לירד למצרים

ויהי מקץ. טעם אומרו לשון צער. כי עתה יתחיל לסובב סבת גלות מצרים. והגם שהגלות כבר נגזרה גזרתו משנים קדמוניות, הלא אמרו רבותינו כי לא נגזר שיהיה במצרים שהוא 'כור הברזל' (דברים ד כ), וכמו שכתבו התוספות במסכת שבת (י:) וכמו שכתב הראב"ד (הלכות תשובה פ"ו ה"ה) כי המצריים הוסיפו לצער יותר ממה שאמר הכתוב (בראשית טו יג) 'ועבדום וענו' וגו'^{כט}: (בראשית מא א).

פרשת ויגש

התכלית של גלות מצרים

ולהשכיל על דבר אקדים אמרי קדוש הוא הרשב"י ואנשי סודו (ספר הליקוטים ויצא) שאמרו כי טעם הגליות הוא לברר חלקי הקדושה המפוזרים

האזה"ח בפרשת ויחי (מט ט), ובפרשת כי תצא (כא יא). כח. יסוד זה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות ז). כט. ביאורו של האזה"ח בדברי התוס', מבוארים יותר במש"כ האזה"ח בפרשת שמות (ג ז), ובפרשת חקת (כ טו). ודברי האזה"ח הללו נתבארו במדור בירור הניצוצות (אות יב

בענפי הקליפה^ל. וכי במצרים להיותה מלאה גלולים ושם תקף הטומאה, שם הוא שביית חלק הקדושה הרבים והעצומים. כי לערך גודל הטומאה יהיה בקרבה חלקי הקדושה. וזה היה מיום שחטא אדם הראשון שלטה שפחה רעה בניצוצי הקדושה^{לא}, ועיני כל ישראל על זה בכל הגליות ובפרט בגלות מצרים.

העם שעמד על הר סיני הי' שבוי תחת קליפת מצרים

והוסיפו לומר ז"ל (שם) כי עם היוצא מארץ מצרים, העומד על הר סיני, הוא העם שהיה שבוי בתוך קליפת מצרים ואליו אמר משה נביא ה' (דברים ד ח) 'ומי גוי גדול' וגו'^{לב}.

רק מכוחו של **יעקב** אבינו נבררו כל הס' רבוא נשמות של כלל ישראל ולזה עצמו יכון ה' בדברו עם יעקב, טעם שמסכים על ישיבת יעקב במצרים, הוא לסבת 'גוי גדול' אשר הוא אבוד שם בקליפת מצרים וצריך הוא להוציאו משם. וזולת ירידת יעקב אין תקוה לזה כי בעצם קדושתו ישאב כל ענפי הקדושה אשר שם מה שאין זולתו יכול עשוהו^{לג}.

לא מת יעקב עד שראה ס' רבוא יוצאי חלציו

ולזה תמצא שאמרו ז"ל (ב"ר עט א) שלא מת יעקב אבינו עד שראה ס' רבוא יוצאי חלציו, ואותם ס' רבוא נתענו שם אחר כך ונצרפו בכור הברזל בעני מצרים^{לד} ויצאו מזוקקים: (בראשית מז ג).

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד (בראשית מז כז)

יעקב ובניו שאבו את כל נשמות ישראל אל ארץ גושן

אכן יתבאר הכתוב על פי מה שכתבנו בפסוק (בראשית מז ג) 'כי לגוי גדול' וגו' כי סיבת ירידת מצרים היא להעלות ניצוצי הקדושה אשר

א-ב, יט, כ א-ב). ל. עיין לעיל הערה כה, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. לא. עיין להלן הערה לח, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. לב. עיין עוד בזה בדברי האוה"ח בפרשת ויגש (מז כז), ובפרשת יתרו (כ ג), [ובפרשת בא (יב ח)]. היסוד הזה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות ו א-ב). לג. יסוד זה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות ו א-ב, ועי"ש בהערה י). ועיין שם (אות יז) מה שנתבאר עוד בענין הזה. לד. וכמו

נתפזרו ובאו שמה, והוא אומרו 'וישב ישראל בארץ מצרים' פרוש שהיא מקום קליפה המזוהמת, 'בארץ גשן' מלשן הגשה כי שמה הגשו כל ניצוצי הקדושה באמצעות ענף הקדושה שהוא ישראל בבחינת אבן השואבת לדומה לו^ה.

רק באמצעות האחדות הצליחו יעקב ובניו לברר את ניצוצי הקדושה שבמצרים

ואמר לשון יחיד רמז על היותם בלב מיוחד כולם ואין ביניהם פרוד. ובאמצעות כן 'ויאחזו בה' פרוש אחזו דבר בה והם הניצוצות הנזכרים ובזה 'ויפרו וירבו' כי כשיתרבו הנפשות יתרבו הנולדים^ל: (בראשית מז כז).

פרשת ויחי

אברהם ויצחק הפרידו את בחינת הרע שה' דבוק בהם

וא"ת איך אברהם ילד ישמעאל, ויצחק עשו. יש לך לדעת כי הם חלקי הרע שזרע בהם האב תרח אבי אברהם עובד ע"ז היה וכשיצתה נפש אברהם יצאה דבוקה מבחינת הרע אלא שגבר עליו חסד אברהם וכפה בחינת הרע עד שהפרידה ומסרה בישמעאל ועדיין היה ניצוצי הרע דבקים עד שבא יצחק והפרידם ברתחת הקדושה, והוא אומרם ז"ל (זו"ח ח"א סב) כי יעקב יצא נקי ובר וכו'^ל (בראשית מט ג).

אדם הראשון ה' האילן שבו היו תלויים כל הנשמות הקדושות

אכן יתבארו הכתובים על פי הקדמה אחת זכה וברה אשר האירה עינינו בדברים נחמדים מאור תורתנו, והוא כי אדם הראשון הוא אילן שבו היו תלויים כל הנשמות של הקדושה שיצאו לעולם מיום היות

שמבואר בדברי האוה"ח בפרשת שמות (א יב), ובפרשת בא (יב ח), [ובפרשת תולדות (כח ה)]. ויסוד זה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות ז-ח). לה. יסוד זה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות ו א-ב). לו. דברי האוה"ח הללו נתבארו במדור בירור הניצוצות (הערה יא, אות יח). לו. ולענין מה שהאבות הפרידו מעצמם את הרע שנדבק בהם מצד חטאו של אדה"ר, עיין עוד בדברי

עולם ואשר עתידין לצאת, וכשחטא אדם שלט חלק הרע וישב ממנו שבי לאין מספר^{לח}.

באמצעות התורה והמצוות אנו מבררים את ניצוצי הקדושה

ודרשו מעל ספר אנשי אמת מה עצמו השבויים מהקדושה בקליפה, והן עם ה' משתדלים מיום היותם, לברר ולהוציא בלעו מפיו והולכים ומבררים ומוציאים מידו באמצעות מקור הקדושה אשר נטע ה' בתוכנו היא התורה והמצוות^{לט}.

אופן בירור נשמת ר' חנינא בן תרדיון

גם לפעמים באמצעות דבקות הנפש הקדושה בנפש הטומאה לאנסה תוציא נפש חיה למינה, והוא סוד (בראשית לד ג) 'ותדבק נפשו בדינה בת יעקב' ששאבה נפש דינה הקדושה לנפש קדושה מינה שהיתה נתונה תוך שכם, ואמרו ז"ל (ליקוטי תורה פרשת וישלח) כי היא נפש ר' חנינא בן תרדיון. והוא רמז רחב"ת ידים^מ.

ביאור סוד נשמת הגרים

ולפעמים תצא הנפש מעצמה לעולם לצד השרצת נפשות הקלפה בעולם תצא גם היא^{מא} ובצאתה תהיה מובדלת מאוצר הקלפה טבעה ותאווה ללכת בדרך הטוב והוא סוד נשמת הגרים המתגירים מעצמם וחושקים להסתופף בצל הקדושה^{מב}.

האזה"ח בפרשת קרח (טז א), ובפרשת וזאת הברכה (לב ח). לח. לענין הפגם שנגרם בחטאו של אדה"ר, עיין עוד בדברי האזה"ח בפרשת כי תצא (כא יא), ובפרשת וזאת הברכה (לב ח). דברי האזה"ח הללו הובאו במדור בירור הניצוצות (אות ב). לט. ובענין זה, שבירור הניצוצות נעשה באמצעות עסק התורה ועשיית המצוות, עיין עוד בדברי האזה"ח בפרשת יתרו (יט ה), ובפרשת צו (ז לז), ובפרשת אמור (כב יב), ובפרשת בהר (כה לט), ובפרשת בחוקתי (כו יא). היסוד הזה הובא במדור בירור הניצוצות (אות טז). מ. וכ"כ האזה"ח בפרשת כי תצא (כא יא). והיסוד הזה הובא במדור בירור הניצוצות (אות ד). מא. היסוד הזה נתבאר במדור בירור הניצוצות (הערה ד). מב. ולענין נשמת הגרים, עיין עוד בדברי האזה"ח בפרשת משפטים (כב כ), [ובפרשת קדושים (יט ד), ובפרשת בהעלותך (ט יד)], ובפרשת כי תצא (כא יא). היסוד הזה נתבאר במדור בירור

לפעמים יתן הס"מ איזה נשמה קדושה במקום מסויים בכדי שהיא תיעשה
 "יותר מגונה"^{מג}

ובכלל דבר זה גם כן באמצעות דבר מגונה ביותר יבחר השבאי שהוא
 אדם בליעל להוציא נפש הקדושה ששבויה בידו במקום קליפה
 שהיא בחינת העון שיהיה יותר מגונה, וזה לך האות רות המואביה יצתה
 מזנות אב ובתו ונעמה העמונית^{מד}. ותבחין לדעת כי רות שיצתה ממנה
 שלשלת מלכות בית דוד היתה ממואב שהיא בעלת עבירה בחציפות
 יותר ומעשיה מוכיחות עליה כאומרם ז"ל (ב"ק לח:), ונעמה יצתה מעמון
 שלא היה העון מזוהם כאחותה.

לוט הי' גדול בבחינת הרע

ויש לך לדעת כי אם היה עושה מעשה לוט אדם אחר לא היו יוצאים
 מאמצעותו ב' פרידות הטובות אלא לצד לוט שהיה גדול בבחינתו
 כי גם בחינת הרע יש בה הדרגות גדולות זו למעלה מזו כפי בחינתה,
 וצא ולמד מהאומות שהם ענפי הקליפה שיש בהם מלכים גדולים ומלכים
 קטני הערך ושרים וגו'. והוא סוד אומרם ז"ל (סוטה מט:) בעקבות משיחא
 כונתם בזה כי לצד שאנו מבררים כל תפיסת הקליפה מהקדושה, כשיגיע
 הבירור לסוף דבר שהוא העקב וכינו התכלית לעקבים כי הוא סוף איברי
 האדם.

בזמנינו לא נשארו נשמות גדולות תחת יד הקליפה והטעם לזה

ולזה תמצא כי בזמנים הראשונים היו מתבררים מהקליפה נפשות גדולות
 וצא ולמד האדם הגדול בענקים אבינו ועטרת ראשינו הוא אברהם
 גר צדק ראשון שבגרים ושרה אמנו ורות המואביה ובדורות אחרונים
 שמעיה ואבטליון אונלקוס הגר, והן היום הגם שמתגירים, להיות שספו
 תמו ניצוצי הקדושה מתוך הקליפה ולא נשארו כי אם בעקבות, גם כח
 המברר בבחינה עצמה קטנה והוא סוד אומרם ז"ל בזהר (ח"ב רנח.) דנגעו
 רגלין ברגלין כי כל בחינה תברר בחינתה.

הניצוצות (אות ד). **מג.** עיין הביאור בזה בהערה ז. **מד.** היסוד הזה נתבאר במדור בירור הניצוצות
 (אות ה א-ב).

הסבר האופן שבו הוציא יודא את שלשלת מלכות בית דוד מתחת יד הקליפה

ועל פי הקדמה זו תשכיל עצת ה' אשר יעץ על יהודה ושלח מלאך והכריחו לבוא אל הקדושה (ב"ר פה ח) כי באמצעות היות הדבר בלתי הגון על פי התורה לשכב את כלתו ובאמצעות היות יהודה אנוס על פי הדבור נעלם דבר איסור ממנו ולא ידע כי כלתו היא ובזה הוציא ממקור הטומאה ענף מפלא שבקדושה פרץ וזרח שהיו שבויים בבחינת הרע והיה אדם בליעל רובץ עליהם לצד גודל מעלתם, וצא ולמד כמה צדיקים יצאו מהם ושלשלת המלוכה של בית דוד.

בגלל שיודא הוא בחינת המלוכה לכן הוא הצליח לברר את שלשלת מלכות בית דוד

וזולת יהודה שהוא בחינת המלוכה לא היה אדם יכול להוציאם מידו. גם זולת דמיון מעשה כי יבוא אל כלתו אין מציאות להוציאם ובאמצעות דמיון הרע הרי זה נכנס למדור הרע והוציא שלל רב^מ: (בראשית מט ט).

פרשת שמות

וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל
(שמות א יב)

הסבר אופן הבירור שנעשה ע"י היסורים

וכאשר יענו אתו כן ירבה וגו'. מה יערב נעימות הכתוב על פי מה שכתב בזהר (ח"ב צה:;) בפסוק (קהלת ח ט) 'עת אשר שלט האדם באדם לרע לו', כי באמצעות הענוי והצרות תתברר בחינת הטוב מהרע ותסמך אל חלק הטוב ותתברר בחינת הרע מחלק הטוב ותסמך אל בחינת הרע.

ביאור ענין הצירוף שנצרפו ישראל בכור הברזל של מצרים

וב' פרטים אלו רמוזים באומרו 'לרע לו' והוא עצמו שאמר הכתוב 'וכאשר יענו אתו כן' כשעור הענוי היו מוציאים ומבררים חלק הטוב ומתרבה חלק הטוב^{מו} 'וכן יפרץ'. או ירמוז 'וכן יפרץ' שהיה נפרץ ממנו חלק הרע שהיה דבוק בו, והוא הצירוף אשר צרף ה' אותם בכור הברזל במצרים^{מז}:
(שמות א יב).

ויאמר ד' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו (שמות ג ז)

ד' ראה את קושי השיעבוד שבמצרים

אכן יכון ה' להודיע כי ראה ב' ראיות, האחד שעדיין לא הגיע הקץ ואף על פי כן 'ראיתי את עני עמי' והעוני הוא 'אשר במצרים' פירוש על דרך אומרם שם במס' שבת (:) שבשביל ב' סלעים מילת וכו' נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

בגלל שיעקב אבינו נתן ליוסף את הכתונת פסים, נגזר על אבותינו לירד למצרים

והקשו התוס' (ד"ה ה"ג נתגלגל) והלא כבר נגזר הגלות בבין הבתרים. ואמרו שהיה יכול להיות במקום אחר שלא היו משתעבדים בו ישראל בכל כך צער וענוי^{מח}, והוא אומרו 'אשר במצרים' פירוש ולבחינה זו של כובד השעבוד אני רואה כי הגם שלא הגיע עדיין קץ הגאולה הגיע קץ פרט בחינת העוני אשר מענים ומשעבדים אותם.

אם ד' לא ה' מוציא את ישראל ממצרים תיכף ומיד אז הם היו משתקעים ב"מ בנ' שערי טומאה

עוד ירצה לומר 'ראה' הצער שישנם בו ועוד 'ראיתי עני עמי' שהם חלק ה' עמו והעוני הוא 'אשר' הם 'במצרים' כי אם ישראל מתעכבים

מו. וכמו שמבואר בדברי האוה"ח בפרשת ויגש (מז כז) ע"ש. מז. עיין לעיל הערה לד שם צוין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. מח. עיין לעיל הערה כט, שם צוין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה.

עוד הם נאבדים בר מינן על דרך אומרם ז"ל (הגש"פ) ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין וכו' כי אם היו מתעכבים שם עוד, היו נכנסים בנ' שערי טומאה ולא היתה תקומה^{מט}, לזה גאלם מיד ולא שהו אפי' שעור שיספיק בצקם להחמיץ הגם שכבר בטלה עבודה מהם והיו שרי צען המקום הוא גורם ענוי, והוא טעם אומרו (שמות יב לט) 'ולא יכלו להתמהמה', והוא שרמז פי חכם ברוך הוא 'אשר במצרים'.

כלל ישראל ביררו את כל הניצוצות שבמצרים

עוד ירצה באומרו 'ראה ראיתי' ב' ראיות אחת שנשלמו ברורי ניצוצי הקדושה ואין להם עוד הנאה בגלות וכאומרם ז"ל (ברכות ט: פסחים קיט:): בפסוק (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים' עשאוה כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים^נ, ועוד ראיתי שעכבתם שם תרע להם להטמינם בקליפה בטומאה כמו שכתבתי: (שמות ג ז) .

"עיקר הגלות הוא לברר הניצוצות שנטמאו בנ' שערי טומאה"

הנה למה שקדם לנו כי עיקר הגלות הוא לברר הניצוצות שנטמאו בנ' שערי טומאה וכמו שצינתי דבר זה כמה פעמים^{נא} בזה ינוח דעת בב' השאלות כי אם היה מוציאם קודם זה היו מפסידים בירור החלק ההוא.

אי אפשר להשיג את שער החמישים של צד הקדושה אלא ע"י בירור הניצוצות שבשער החמישים של צד הטומאה^{נב}

ותדע שעם ה' השיגו בבחינת כללותם הכלול במשה שנתיחס בשם 'עמו'^{נג} השגת מ"ט שערי בינה, וטעם שלא השיג שער החמישים

^{מט}. כמבואר באריכות להלן בפרשת שמות (ג ח). ובענין הזה עיין עוד בדברי האוה"ח בפרשת בא (יב ח), ובפרשת יתרו (יט ד), ובפרשת וזאת הברכה (לב ח). ובענין זה עיין במדור בירור הניצוצות (אות י). ^נ. עיין לעיל הערה כו, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. ^{נא}. עיין לעיל הערה כה, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. ^{נב}. ומבואר בדברי האוה"ח הללו שלא כדברי השפ"א שכתב שאין בשער הנ' של צד הטומאה שום ניצוצות דקדושה ^{נג}. "כי הוא אילן שממנו נוצצו נשמות ס' רבוא שהיו שם" (אוה"ח במדבר

הוא לצד שאין המשג אלא בהשתדלות המשיג ולצד שישראל לא נכנסו
בנ' שערי טומאה לברר אותו לא השיגו בחינת הקודש שכנגדו.

במצרים הם לא היו יכולים לברר את שער הנ' לצד שהם לא היו בני תורה
והבטחנו כי לעתיד לבוא ישפיע בנו אל עליון תורת חיים שבשער
החמשים והשגתו הוא באמצעות הגליות ובפרט גלות האחרון
אנו משיגים הדבר. וטעם שנסתכנו ישראל במצרים בברור שער הנ', לצד
שלא היו בני תורה מה שאין כן דורות האחרונים באמצעות תורתם
שיגו לכנס לשער הנ' ולהוציא בלעו מפיו ואז ספו תמו בחינות הטמאה.

לפי שד' רצה שכלל ישראל יבררו את כל המ"ט שערי טומאה לפיכך המתין
ד' עד הרגע האחרון לפני שהוא הוציאם ממצרים

ומעתה כל שהיה ה' מוציא ישראל קודם זמן כל שהוא היו ממעטים
הבירור והיו מתמעטים במושג ולזה הוציאם בנקודה האחרונה
של מ"ט^י וקודם שיכנסו לשער הנ', והוא אומרם ז"ל 'וגאלם מיד': (שמות

ג ח).

פרשת בא

וימת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד
בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה (שמות יא ה)

ענין "יהיב ביה עיניה וקטליה"

עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (שבת לד.) יהיב ביה עיניה וקטליה, גם אמרו
(סם) ונעשה גל של עצמות. והנה דברים אלו בהשקפה ראשונה
ירחקם השכל כי אין תהיה ראית צדיק לרעה והלא כתיב (משלי כב ט) 'טוב
עין הוא יברך', גם צין ר' שמעון בן יוחאי ז"ל (זוהר ח"א סח:) לרע עין
המזיק בעינו כי הוא חלק רע.

נד. ומבואר בדברי האוה"ח הללו שבנ"י היו הולכים ומבררים את ניצוצי הקדושה ממש
עד הרגע שבו הם יצאו ממצרים. אמנם האוה"ח בפרשת שמות (ג ז) כתב "שבשעה שד' דיבר
למשה - לפני הבאת המכות, אמר ד' למשה, שהוא רואה שכבר נשלמו בירורי הניצוצות". ומשמע
מזה שכבר לפני התחלת המכות, נשלמו כל בירורי הניצוצות. וענין זה צריך עוד עיון.

"חלק הרע שם מיתה יש לו"

אכן אחר ההשקפה בדקדוק אומרים 'היב עיניה' היה לו לומר 'ראה בו בעיניו', אלא להיות כי כל חלק רע שבעולם בהכרח כי יהיה לו דבר המעמיד כל שהוא מהחיוני שהוא בחינת הטוב כי חלק הרע שם מיתה יש לו ואין יחיה ויהיה במציאות ואין צריך לומר שיתנועע וילך כבעלי חיים, לזה בהכרח שיהיה בו חלק כל שהוא מבחינה הנקראת 'חיים' וזה חלק טוב.

ביאור ענין השחיטה של הס"מ לעתיד לבוא

ובזה תשכיל להבין מאמרם ז"ל (סוכה נב) כי לעתיד לבוא יביא הקדוש ברוך הוא לס"מ וישחטנו במעמד הצדיקים וכו' עד כאן. ודברים אלו אין להם משמעות כי לא יצדק שחיטה למלאך, ולמה שהקדמנו תהיה הכונה כי יסיר ממנו חלק המחיה ובהסרת ממנו חלק הטוב זו היא שחיטתו.

"וזה הוא סוד בחינת בירורי ניצוצי הקדושה"

עוד יש לך לדעת כי כל מקור ישאף למינו וישאבנו, וזה הוא סוד בחינת בירורי ניצוצי הקדושה באמצעות נשמות ישראל ועסק תורתם^{יה}. והצדיקים העצומים קדמונינו יכירו בהביטם באדם רשע לברר ממנו כח החיוני שהוא בחינת הטוב באמצעות הראיה הדקה אשר יביטו בעין החכמה להוציא חלק הטוב ההוא כי כשיתכון למול ענף הקדושה תעשה בו נפש הצדיק כמעשה אבן השואבת לברזל הנקראת קאלאמיט"א בלע"ז שתוציאנו ממקום שנקבע שם בראיה, וה' עשה דמיונות בעולם להאמין אדם בתורת חכם.

האופן שבו מתו כל בכורי מצרים במכת בכורות

ומעתה נמצא דעת אלהים באומרו 'ומת כל בכור' פרוש כי באמצעות שאני עובר 'בתוך מצרים' בזה ימות מעצמו כל בכור כנתינת עין של חכמים ברשעים ועושים אותם גל של עצמות כי באמצעות כן

נה. עיין לעיל הערה לט, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה.

יצא מהם החיוניות כמו כן הדבר הזה, שיפריד מהם באמצעות העברתו שם כל נשמות הבכורות והבן הדברים.

במכת בכורות אבד קליפת הבכור של מצרים

ואומרו 'כל בכור' פרוש לא שתצא הנפש מהגוף לבד אלא שגם בחינת נפש תמות גוף ונפש של קליפת בכור מצרים. ואולי כי בזה לא נתעצם שום גלות עוד כבחינת גלות ושעבוד מצרים כי אבד כח הקליפה העצום שהוא בחינת 'בכור'.

הטעם שד' לא הוציא את ישראל ממצרים אלא במכת בכורות **וראיתי** לתת טעם למה לא יצאו ישראל אלא באמצעות מכח בכורות. עוד למה ה' הכה אפילו בכור שאינו מצרי דכתיב (לקמן יב כט) 'בכור השבי'.

בחינת בכור שבקליפה היתה אוחזת בבחינת בכור דקדושה

ואולי כי הטעם הוא לצד שמצינו שקרא ה' לישראל (שמות ד כב) 'בני בכרי' וכבר הודיעו רבותינו ז"ל (חגיגה טז, זר ח"ב רפב) כי כל מה שברא ה' במדת הטוב גם זה לעמת זה עשה האלהים בבחינת הרע"י וכל בחינה ובחינה שיש בקדושה יש כנגדה בקליפה והקליפה מתאמצת ומתחזקת לאחז בה, ולזה כנגד בחינת הבכורה שבקדושה היתה בחינת בכורה שבקליפה אוחזת ותוקפת בה לבל שלח, עד אשר הרג ה' כל שם הבכורה שבקליפת מצרים בין של מצרים בין של האמות שהיו שם דכתיב (שמות יב כט) 'עד בכור השבי' ובכור השפחה וכל בכור בהמה, וגם בכור ישראל קדש אותם כאומרו (במדבר ג יג) 'הקדשתי לי כל בכור' כדי שלא תשאר בכורה זולת של קודש אשר הקדיש ה', ולזה מת אפילו בכור בהמה, וכיון שנעקר שם זה נפל ענף הרע שהיה מחזיק בבכור הקדושה ולזה תכף יצאו בני ישראל^{נז}: (שמות יא ה).

נז. הענין של זה לעומת זה מבואר גם בדברי האוה"ח בפרשת וזאת הברכה (לב ח). נז. דברי האוה"ח הללו, בביאור האופן שבו מתו בכורי מצרים, נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות ט).

ביאור הענין של "על מצות ומרורים יאכלוהו" על דרך הפשט

ומצות על מרורים. לפי פשט הכתוב לפי מה שראינו שאמר ה' שצריך צלי אש ושיהיה שלם כו' זה יגיד שדעת עליון הוא להראות בחינת הגדולה והחרות ואין רשות אחרים עליהם, ולפי זה גם המרורים שיצו ה' הוא לצד כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חד כי בזה יערב לחך האוכל ויאכל בכל אות נפשו. גם בזה יכר גודל הערבות כשיקדים לפיו מרורים. גם מה שהזכיר המצות הוא פרט אשר יכונן חך אוכל יטעם לו הצלי.

שלשת הדברים שאליהם מרמז פסח מצה ומרור

והנה ג' השריגים יטעימו יחד והוא רומז לג' דברים, הא' הוא הגלות שמררו את חייהם, הב' היא היציאה תכף ומיד שלא הספיק בצקם להחמיץ במצרים, ג' אשר פסח ה' על בתיהם והוא בחינת הגאולה כי עבר ה' בארץ מצרים ונתק חבל מוסרות העבות שהיו תוקפים בהם שהוא בחינת הבכורה וכמו שפרשתי הענין במקומו (שמות יא ה).

פסח מצה מרור - בירורי הניצוצות

ושלשת הענינים יחד היו צריכין להיות, וזולת אחד אין נס בשנים האחרים, שאם לא היה הגלות לא היו משיגים אשר השיגו מהצורף^{יח} ומה שביררו, ומה גם לפי מה שכתבנו במקומות אחרים (בראשית מו א) כי 'גוי גדול' עצמו שהוציא ה' ממצרים הם בחינות ניצוצי הקדושה ששם היתה ושם נמצאת.

אם ד' לא ה' מוציאם במהירות "היו חוזרים ומשתקעים בוררים ומתבררים" **וסגלת** הוצאתה הוא המרור אשר מררו את חייהם, והוא סוד אומר (קהלת ח ט) 'עת אשר שלט האדם באדם לרע לו'. ואילו לא היה המהירות שהוציאם ה' היו חוזרים ומשתקעים בוררים ומתבררים^{נט}, והוא

נח. כמבואר בדברי האוה"ח בפרשת שמות (א יב). נט. עיין לעיל הערה מט, שם צויין שאר

מאמר התנא (הגש"פ) ואילו לא הוציא וגו' עדיין וכו' והיינו עבדים לפרעה וכו' דכתיב (שמות יב לט) 'ולא יכלו להתמהמה', ועיקר הגאולה היא הפסיחה. נמצאת אומר כי שלשתם יחד הם העיקר^ס ולזה הי' הלל (פסחים קטו). מדקדק לכרכם יחד: (שמות יב ח)

פרשת יתרו

"אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים כו"

עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (הגש"פ) אילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים מיד כו', והטעם כדי שלא ישתקעו בבחינת הרע בטומאת מצרים ולא תהיה חס ושלום עוד תקומה לשונאיהם של ישראל לזה מיהר להוציאם כדי שיעמדו במקום קדוש, והוא אומרו 'ואביא אתכם אלי' דייק תיבת 'אלי' לשלול השתקעות בחלק הרע רחמנא לצלן והבן^{סא}: (שמות יט ד).

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ (שמות יט ה)

בירור הניצוצות נעשה רק באמצעות כלל ישראל

עוד ירמוז סתר עליון לפי מה שקדם לנו כי ענפי הקדושה נתפזרו בעולם ואין מציאות להם להתברר זולת באמצעות ישראל וביותר מאמצעות עסק התורה^{סב} שהיא כאבן השואבת ניצוציה במקום שהם, ואותם ניצוצי הקדושה גם להם יקרא סגולה, והוא אומרו 'והייתם' קרינן ביה 'והייתם' פירוש בה"א מלאפ"ם כי הם יהיו הוית 'סגלה מכל העמים' אשר נפוצו שם באמצעות התורה כמאמרם ז"ל וכמו שכתבנו כמה פעמים הדברים במעשה מצרים.

המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. ס. היסוד הזה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות יא א-ב). סא. עיין לעיל הערה מט, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. סב. כי כח התורה הוא כח המברר הכי עצום שבאמצעותו יתבררו הניצוצות, וכמוש"כ האוה"ח בפרשת צו (ז לז). היסוד הזה הובא במדור בירור הניצוצות (אות טו, הערה יז),

הניצוצות מפוזרים בכל ד' כנפות הארץ

ואומרו 'כי לי כל הארץ' כאן רמז שיש לו סגולה מפזרת בכל הארץ, וזה טעם פיזור ישראל בד' רוחות העולם לחזר אחר הסגולה שהיא אבדתם^{סי}.

לולא החטאים ה' שייך לברר את הניצוצות שבכל העולם, גם מבלי לצאת מארץ ישראל

והנה זולת עונם של ישראל היו יכולים השגת הדבר בלא פיזור בעולם אלא בכח עוצם תורתם היו מולכים בכל העולם ושואבים כל בחינות הקדושות מכל מקום שהם, ובאמצעות החטא תש כוחם וצריכים לרדת שמה לברר הטוב ההוא^{סד}: (שמות יט ה).

אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים

(שמות כ ב)

"כי נשמות ישראל שיצאו ממצרים הן הנה שהיו טבועים בטומאת מצרים"
עוד ירצה בכפל 'מארץ מצרים מבית עבדים' להודיע סוד כמוס כידוע ליודעי חן כי נשמות ישראל שיצאו ממצרים הן הנה שהיו טבועים בטומאת מצרים^{סה} ובאמצעות יעקב אבינו ובניו אשר ירדו מצרים הוציאו אותם כאומרו (בראשית מז ג) 'כי לגוי גדול אשימך שם'. ועיין מה שפרשתי שם.

כוונת הכתוב באומרו (דברים ד ז) "כי מי גוי גדול"

ואמרו יודעי נסתרות לה' כי הוא עצמו שאמר הכתוב עליו (דברים ד ז) 'כי מי גוי גדול' וגו', שעמדו בהר סיני^{סו}.

ועיין שם (אות כ א-ב) עוד, מה שנתבאר שם על פי היסוד הזה. **סג**. עיין לעיל הערה כה, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. **סד**. וכע"ז כתב האוה"ח בפרשת בהר (כה לט) עי"ש. היסוד הזה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות טז). **סה**. וכן מבואר בדברי האוה"ח בפרשת משפטים (כב ג), ובפרשת קדושים (יט לד). **סו**. עיין לעיל הערה לב, שם צויין

ביאור הכפילות של "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"

וכפי זה יתבאר הכתוב על נכון אומרו 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' הוא הוצאות הנשמות משביתם בטמאת מצרים פירוש שבורם באמצעות מועצותיו יתברך, אבל עודם במצרים בבית עבדות, ואמר 'מבית עבדים' כנגד מה שהוציא העם המבורר לבל ישתעבדו בהם שונאיהם: (שמות כ ב).

פרשת משפטים

וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים (שמות כב כ)

"נשמות ישראל הם שורש הקדושה"

ונראה לומר על פי הקדמה הידועה כי נשמות בני ישראל הם שורש הקדושה בני אברהם יצחק ויעקב חבל נחלתו יתברך וכל זולתם הם חלק רע, ולזה לא יקפידו בזלזול אדם שאינו מהם ובאונאתו לצד שיחשבוהו שפחות הוא מהדרגת הקדושה ומזה יולד ענפי האונאה.

"נשמות ישראל עצמם היו טבועות בקליפה"

לזה כאשר צוה עליהם לבל יונם ולא ילחצום אמר הטעם שאני מצוך לבל תונהו שאין לך לומר שהוא בחינת שורש הרע או כיון שהוא מוטבע בבחינת הקליפה הרי נגרע מערכך 'כי' אתם 'גרים הייתם במצרים' פירוש על דרך מה שפרשתי בפסוק (בראשית מו ג) 'כי לגוי גדול אשימך שם', ובפסוק (שמות כ ב) 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' בפרשת יתרו שנשמות ישראל עצמם היו טבועות בקליפה^{סז} ואם כן יהיה גר זה כאחד מהם^{סח} באין הבדל ולזה לא 'תונה ולא תלחצנו': (שמות כב כ).

שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. סז. עיין לעיל הערה סה, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. ועיין עוד לעיל הערה ט. סח. עיין לעיל הערה

פרשת צו

"תכלית עסק התורה הוא לברר ניצוצי הקדושה"

וקודם אקדים דברי רז"ל אנשי אמת שונים בש"ע נהורין אשר אמרו כי תכלית עסק התורה הוא לברר ניצוצי הקדושה אשר נפלו ואשר נאנסו מהקדושה ולהחזירם ביחוד שלם לכמות שהיו.

ב' בחינות של ניצוצי הקדושה

והם שני בחינות, האחד ניצוצי הקדושה שירדו בעולם התהו לסיבה ידועה לו והמשג ליודעי דעת יספיק לטעם נכון. והשני הם נפשות העשוקות אשר עשק אדם בליעל מאדם הראשון בחטאו אשר שלל שלל רב כידוע הפלגת הנשמות אשר הרבה לעשוק^{סט}.

אין דבר שמברר את ניצוצי הקדושה כמו העסק בתורה הקדושה

ואין לך דבר שפוקד עליו להוציא בלעו מפיו זולת אמצעות עסק התורה^י יעשה כל דבר עיקר, יעלה ניצוצי הקדושה שנפלו קודם עולם התקון, ויוציא מס"מ בלעו מפיו ומפוצצו וממחה כוחו עד אשר יקיא חיל בלע, והוא מאמרם (קידושין ל:) אם פגע וכו' אם אבן הוא נימוח ואם ברזל מתפוצץ.

התורה תברר את כל סוגי הניצוצות שנפלו לקליפה

כי התורה תועיל לשני בחינות אלו לבררם ממקום ירידתם. ולא בירור לבד אלא גם יכוננם במקום שנחסרו ממנו, והוא אומרו 'ולמלואים' למלאותם במקומם, זה כנגד ניצוצות שירדו.

ביאור ענין זביחת היצר

וכנגד חלקי נשמות שאנס ס"מ מאדם הראשון אמר 'ולזבח השלמים', על דרך אומרו (תהלים נ כג) זובח תודה יכבדני ודרשו ז"ל (סנהדרין

מב, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. סט. עיין לעיל הערה לח, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. ע. וכן מבואר בדברי האוה"ח בפרשת יתרו (יט ה ד"ה עוד ירמוז).

(מג): זה הזובח יצרו. והזביחה הוא שינצחהו ובבחינת הנצחון הוא בורר ממנו בחינת הטוב אשר אנס מאדם הראשון.

רק ע"י לימוד התורה שיין לזבוח את היצה"ר

והנה בחינה זו היא מעלה גדולה אשר יתעצם לזבוח יצרו כמעשה דוד שאמר (תהלים קט כב) 'ולבי חלל בקרבי' ודבר זה עושה פעולה גדולה בבחינה שאנו משתדלים עליה, ואין מציאות להשגה זו זולת באמצעות התורה כאומרו (קדושין ל:) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, וכן אמרו (שם) אמר הקב"ה בראתי לכם יצר הרע בראתי לו תבלין שהיא התורה: (ויקרא ז לז).

פרשת שמיני

ע"י אכילת מאכלות אסורים רחמ"ל האדם נופל לתוך טומאת הקליפה
(של מצרים)

כי אני ה' המעלה וגו'. ונותן הוכחה לעיניהם כי ה' ישמור אותם מהכשל בעון ההוא, כי הוא העלה וברר נפשות ישראל שהיו נתונים בקליפת מצרים כמו שפרשנו במקומו (שמות ג ז), ואם יזונו מהתעוב הנה הנם חוזרים לשקע נפשם בקליפה כבראשונה, ואשר על כן כשיתקדשו הוא יגמור בעדם לשמורם.

הטעם שד' לא ייחד את שמו על ישראל עד שהם יצאו ממצרים
עוד ירצה לומר כי אין הקב"ה כביכול יכול ליחד שמו ולהשרות שכינתו אלא על המשלל ממין הרע ההוא, ולזה לא יחד שמו עליהם עד שהוציאים מארץ מצרים, ואם לא ישמרו עצמם מהתעוב הנה הנם וחוזרים להיות כמות שהיו קודם עלותם מארץ מצרים, ויהיו משללים מבחינה זו: (ויקרא יא מה).

פרשת קדושים

כאזרח מכם יהי' לכם הִגֵּר הַגֵּר אתכם ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים אני ד' אֱלֹהֵיכֶם (ויקרא יט לד)

הדמיון שיש בין הגרים לכלל ישראל

כאן גלה ה' סודו שכל נפשות עם קדושו היו טבועים במצרים בתוך האומות, והוא מה שאמר 'כאזרח מכם' וגו'. ואם תאמר איך ישוה

זרע מרעים שאבותיו גוים לאזרח שאבותיו ידידי ה', לזה אמר 'כי גרים הייתם בארץ מצרים', פירוש, נפשותם היו מעורבים תוך קליפות מצרים, ועיין מה שפרשתי בפרשת יתרו (שמות כ ב) בפסוק 'אנכי ה' וגו' אשר הוצאתיך מארץ מצרים' וגו', וכמו כן גר זה היתה נפשו תוך הקליפות ועכשיו זרחה בעולם וחזרה לשרשה, וכפי זה ישנו לנתינת טעם לשבח 'כי גרים' וגו', שאם על גרות הגופות אין הטעם נכון כי ישתנה הגר הבא מן האומות שלא יהא נאהב לצד ההבדל שישנו בשינוי המשפחות, כי לא ככל משפחות הגוים בית ישראל^{עא}: (ויקרא יט לד).

פרשת אמור

"המעשה הטוב הוא כאבן השואבת להוציא ניצוץ טוב"

ואומרו 'ויליד ביתו' יכון אל נפשות הקדושה אשר נפלו מזמן קדמון והם מתבררים באמצעות כשרון מעשה הצדיקים, שהמעשה הטוב הוא כאבן השואבת להוציא ניצוץ הטוב^{עב}, ויתיחסו בשם ילידי הנשמה המבררתם, ואמר הכתוב שגם הם יעלו עמה להנות מקודש: (ויקרא כב יב).

פרשת בהר

"והוא סוד הגלות"

ומודיע ה' כי סוף סוף יצא מעמו דכתיב 'ויצא מעמך הוא ובניו' פירוש הניצוצות המתבררים באמצעות היותם עמו והוא סוד הגלות^{עג}, שאם לא כן למה לא ייסרם ה' בשבט מוסר שם בארצם ובנחלתם.

בירור הניצוצות נעשה באמצעות "היסורין והתורה והמצוות"

אלא אחד מהטעמים הוא כדי שיבררו הניצוצות של הקדושה מבין הארצות כי כל מקום ומקום שימצאון שם ישראל באמצעות

^{עא}. עיין בזה במה שצויין על דברי האוה"ח בפרשת משפטים (כב ט). ^{עב}. וכן מבואר בדברי האוה"ח בפרשת בא (יא ה), ובפרשת יתרו (יט ה). ^{עג}. עיין לעיל הערה כה, שם צויין שאר

היסורין^{עד} והתורה והמצוות הניצוצות מתבררים מעצמם, והוא סוד אומרו (קהלת ח ט) 'עת אשר שלט האדם בעצמו לרע לו'.

אם כלל ישראל לא היו חוטאים ויורדים לגלות מי ה' מברר את הניצוצות שמפוזרים בד' כנפות הארץ

ואם תאמר אם כן אם לא היו ישראל חוטאים וגולים מי היה מברר המתבררים עתה בתפצת ישראל.

לולא החטאים לא ה' שום צורך להתפזר לד' כנפות הארץ בכדי לברר את ניצוצי הקדושה

דע כי אם לא היו ישראל חוטאים היה להם כח לברר ניצוצות הקדושות במקום שהם מכל המקומות אשר באו שם, מה שאין כן אחר חטאם דחלש כוחם ולואי שתשיג ידם במקום עצמו אשר שם הניצוצות^{עה}: (ויקרא כה לט).

פרשת בחוקתי

"דע כי התעצמות עסק התורה ומעשה המצוות הוא לברר ניצוצי הקדושה" ואומרו 'ורדפתם' מכאן מתחיל פעל הרוחניות הנעלם המושג מעסק התורה. דע כי התעצמות עסק התורה ומעשה המצוות הוא לברר ניצוצי הקדושה וליחד ענפיה אחד אל אחד^{עי} אשר לסיבת אחיזת הקליפות ימנע הדבר בסוד אומרו (ישעיה נט ב) 'עונותיכם היו מבדילים בינכם' וגו', ועיין מה שפרשתי בפרשת יתרו בפסוק (שמות יט ה) 'והייתם לי סגלה': (ויקרא כו יא).

פרשת בהעלותך

במצרים היתה כללות הקדושה טבועה בטומאת מצרים - ענין נשמת הגרים ודקדק לומר 'אתכם' לומר שהגם שאתם רואים זה חדש מקרוב בא עם כל זה 'אתכם' הוא כאחד ממנו, ויציאתנו ממצרים היתה גאולת

המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. עד. וכמו שמבואר מתוך דברי האוה"ח בפרשת תולדות (כח ה), ובדברי האוה"ח בפרשת שמות (א יב). ובענין הצירוף שנעשה באמצעות היסורים עיין במדור בירור הניצוצות (אות ח, הערה יב). עה. ועיין עוד בזה בדברי האוה"ח בפרשת יתרו (יט ה). עו. עיין לעיל הערה לח, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין

עולם גם לנפש הגר, הגם שלא היה בנגלה היה בנסתר, כי שורש הקדושה אחד הוא. וכשהיו אבותינו במצרים היתה כללות הקדושה טבועה בטומאת מצרים, ואם חס ושלום היה כללות הקדושה נטבע אין תרופה לענפים כי הכל הולך אחר העיקר והצלת העיקר נוגעת גם לענפים^{עז}: (במדבר ט יד).

פרשת קרח

נשמת אברהם אבינו נתלבנה ע"י העשר נסיונות - שופריה דיעקב ה' מעין שופריה דאדם הראשון

[דע] כי בחינות הנשמות אשר נטע ה' בעמו הם אותיות התורה כידוע ליודעי חן^{עח}. דע כי כשברא ה' את האדם ברא נטע אחד שבו כלולים כל ענפי הקדושה, וכשחטא ונפגם נפגמו כל הנשמות שהיו תלויים בו וכל שיצאו ממנו פגומים היו^{עט}, עד שיצתה נפש אברהם אבינו ונתלבנה באמצעות עשר נסיונות ונתברר הפסולת בישמעאל ויצתה נשמת יצחק ונתלבנה בעקידה ונתברר הפסולת בתגבורת האש, הוא עשו. ויצתה נשמת יעקב בלא שום דופי^פ, והוא מה שהעירונו רז"ל במאמרם (ב"מ פד.) שפריה דיעקב אבינו מעין שפריה דאדם קדמאה עד כאן. פירוש שלא היה בו פסולת כאדם קודם שחטא. נמצינו אומרים שהאילן הוא יעקב, ויצאו ממנו י"ב ענפים^{פא}: (במדבר טז א).

פרשת חקת

"לעולם אל ישנה האדם את בנו בין הבנים"

על דרך מה שכתב בתוספות במסכת שבת (י:), במה שאמרו שם בגמרא וזה לשונם לעולם אל ישנה אדם את בנו בין הבנים שבשביל ב' סלעים מילת וכו' נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים עד כאן.

הזה. עז. ועיין עוד בזה במה שצויין על דברי האוה"ח בפרשת משפטים (כב ט). עח. היסוד הזה נתבאר במדור בירור הניצוצות (אות יז). עט. עיין לעיל הערה לח, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. פ. עיין לעיל הערה לז, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. פא. ועיין עוד בזה בדברי האוה"ח בפרשת וזאת הברכה (לב ח).

כלל ישראל גלה למצרים רק בגלל שיעקב אבינו נתן את הכתונת פסים
ליוסף הצדיק

והקשו התוספות והלא הגזרה היתה מבין הבתרים, ותרצו שאם לא היה
שינוי שעשה יעקב ליוסף היה הגלות במקום אחר בלא כל כך
תוקף השעבוד אשר הפליאו למרר חייהם, מעתה היות הגלות במצרים
הוא נוסף על הידוע בגזרה^{פב}: (במדבר כ טו).

פרשת בלק

קל מוציאם ממצרים כתועפת ראם לו. כי לא נחש ביעקב ולא
קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל קל (במדבר כג כב)

"כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה"

ונראה על דרך אומרים ז"ל (פסחים קטז:) בכל דור ודור חייב אדם לראות
את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, על כן אמרו יודעי פנימיות
התורה כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה ונוספים בעם
בני ישראל והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים, והוא אומרו 'אל
מוציאם' כי לא יציאה ראשונה לבד אלא בכל שנה ושנה מוציאם כנזכר.

ביאור הענין של "כתועפת ראם לו - כי לא נחש ביעקב"

ונתן טעם 'כתועפת ראם לו' פירוש כי ה' מוסיף ומחזק אותם לרוממם
ואין קץ לרוממות אשר חשב ה' עליהם עד גדר שלא ישאר
שום תערובת הרע בקדושה, והוא אומרו 'כי לא נחש ביעקב' רמז
לבחינת הניחוש גם לבחינה הנקראת נחש שהוא ראש הקליפה ס"מ
הרשע הנקרא נחש תעקר ולא ישאר ממנו ביעקב, על דרך אומרו
(זכריה יג ב) 'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ', 'ולא קסם' הוא בחינת
טומאה למטה ממנה.

לעתיד לבוא תהא מעלת ישראל גדולה מן המלאכים

ואז יהיו ישראל בגדר שלמות המעלה ותהיה מעלתם יותר מן המלאכים, והוא מה שגמר אמר 'כעת יאמר ליעקב' וגו' ואמרו רז"ל (במדב"ר כ ג) שהמלאכים ישאלו לישראל 'מה פעל אלי'פ': (במדבר כג כב).

הסבר ענין בירור הניצוצות שבגלות

ונראה לי הכתוב על פי הקדמה מדברי הזהר כי סיבת גליות ישראל היא לברר ניצוצות הקדושה אשר שם נתונים ביושב הארץ ההיא^{פד}, והוא מה שרמזו (זוהר ח"ב צה:) בפסוק (קהלת ח ט) 'עת אשר שלט האדם באדם לרע לו', פירוש לרע לו לשולט כי יתברר ממנו חלק הטוב ויגמר בו חלק הרע שיש בשכנגדו בנשלט^{פה}: (במדבר כד כג).

פרשת מסעי

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן (במדבר לג א)

הליכת ישראל במדבר ה' בכדי לברר את ניצוצי הקדושה שהיו שם **אכן** יתבאר על פי דברי אנשי אמת (זוהר ח"ב קנז). שאמרו שהליכת ישראל במדבר היתה לברר ניצוצי הקדושה שאנס איש הבליעל החונה במדבר השמים ששם קנה מקומו מקום נחש שרף ועקרב ודרכו שם עדת ה' להוציא בלעו מפיו.

הטעם שנשתנה אורך זמן החנייה של כלל ישראל במשך מסעיהם במדבר **והוא** הטעם שהיו ישראל חונים במקום אחד שנה ובמקום אחר י"ב שעות שהוא כפי מה שצריך לביור הניצוצות שישנם במקום ההוא.

^{פג}. דברי האוה"ח הללו הובאו במדור בירור הניצוצות (אות כא). ^{פד}. עיין לעיל הערה כה, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה. ^{פה}. עיין לעיל הערה מז, שם צויין שאר המקומות שבהם האוה"ח מביא את הענין הזה.

הסבר אופן הבירור שנעשה במדבר

ובירור זה אין כח בעולם שיכול עשותו זולת קדושה השלמה, ובסוד שלמות מחברת הכללות ומחברת הפרטות. קדושה השלימה היא השכינה וישראל והתורה, ומחברת הפרטות הם ס' רבוא נשמות קדושות. מחברת הכללות הוא משה רבינו בסוד 'משה עמו' (ישעיה סג יא), כי הוא אילן שממנו נוצצו נשמות ס' רבוא שהיו שם, ונסתיעו בעזר אלהי בשכונת שוכן הבירה ושברו מלתעות עול ובירורו בירור עצום.

לא הי' שום מסע אחר בעולם שכלל בתוכו כ"כ הרבה כוחות דקדושה כמו שנמצא בשעת מסעי ישראל במדבר בצאתם ממצרים

וכפי זה תכלית המעשה הוא כשנוסעים היו נוסעים עמהם כל הדומה למין הקודש לא בזמן החניה שעדיין לא נעשה עמו דבר, והוא מה שרמז במאמר 'אלה מסעי', 'אלה' פסל כל המסעות שבעולם שאין מסע כזה שהיו נוסעים עמהם הון קדוש ויקר שאין ערוך אליו.

גם האבות ביררו את ניצוצי הקדושה שבמדבר אבל לא באופן מופלא כזה שבני ישראל ביררו

והגם שקדמו האבות ודרכו מקומות ועשו חלקם בבירורי ניצוצות, לא הגיעו לגדר זה^פ, ואמר הכתוב עצמו טעם עילוי מסעות אלה לפי שהם של 'בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים' ונצרפו בכור הברזל שהיא ארץ מצרים כאמור (דברים ד כ) ובזה היו נשמותם ראויים לברר ניצוצי הקדושה בכל המקום אשר יבואו שמה, ועוד 'לצבאותם' שהיא שלימות הצבא אשר תשרה עליו השכינה שהוא מספר ס' רבוא ופחות ממספר זה אינו בגדר השלמות: (במדבר לג א).

פרשת כי תצא

בחטאו של אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות בידי הקליפות

אכן יסוד הדבר וסודו הוא על פי דבריהם ז"ל (זו"ח בלק פח). שאמרו שבחטא אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות ביד סטרא אחרא

פו. דברי האוה"ח הללו הובאו במדור בירור הניצוצות (אות ב).

והם שמות הגרים, וצא ולמד כמה וכמה גדולי עולם באים מהאומות ורות המואביה תוכיח וכמה גדולי עולם שמעיה ואבטליון אונקלוס הגר וכאלה רבות.

נשמת ר' חנינא בן תרדיון

עוד אגלה לך סוד אחד תמצא נשמה טהורה דבוקה בנשמה טמאה ואין כח בטהורה להטות הטמאה להטיב והיא מונחת שם עד עת דרור, וצא ולמד כיוצא בזה מנשמת ר' חנינא בן תרדיון שהיתה דבוקה בשכם בן חמור כרמוז בתבת רחב"ת ידים (בראשית לד כא) כאמור בדברי המקובלים (לקוטי תורה פרשת וישלח) ומצינו שהנפש הלזו לא עשתה מפעל טוב בשכם ויצתה כשדבק בדינה מצאה הנפש מינה ונדבקה בו כאומרו (שם פסוק ג) 'ותדבק נפשו בדינה', ושמור לך כלל זה.

אופן התדבקות נשמת רות המואבי' אל צד הקדושה

ויש נפש קדושה בין הקליפה שבמקום שכונתה תטה לב השוכנת בתוכו להטיב ויגרשו חלק הרע או ימתקוהו, והם הגרים המתגירים מן האומות מעצמן כרות המואביה וכנעמה, וכמו שראינו בעינינו גרים שמעצמם באים ומתגירים^{פז}: (דברים כא יא).

פרשת וזאת הברכה

יעקב הוא האילן הטוב שבו כלולות כל הנשמות הקדושות

פירוש יש לך לדעת כי כל מעשה ד' עשה זה לעמת זה, טוב ורע. וכל נפשות שבנבראים נטעם ה' מב' אילנות אילן אחד טוב ואחד רע, אילן הטוב הוא אדם הראשון^{פח}, אילן הרע הוא ס"מ אדם בליעל, וכשחטא אדם הראשון ונתערב רע בטוב חזרו להיות יוצאים מהולדת אדם הראשון גם נפשות רעות עד שיצאה נפש אחת טהורה שבה כלולות כל הנשמות הקדושות ונתברר האילן הטוב מחדש וזה הוא יעקב אבינו

פז. עיין עוד בזה בדברי האוה"ח בפרשת ויחי (מט ט). ועיין לעיל הערה ה, מה שנתבאר בזה. פח. "כי אדם הראשון הוא אילן שבו היו תלויים כל הנשמות של הקדושה שיצאו לעולם מיום

עליו השלום, ולזה אמרו (ב"מ פד.) שפריה דיעקב אבינו מעין שפריה דאדם קדמאה והבן הדברים פ"ט.

יש שבעים ענפים להאילן הטוב

ואילן זה יש בו שבעים ענפים והם שבעים נפש שירדו למצרים^צ, ואשר על כן כאשר הפריד ה' האומות הציב גבולם למספר בני ישראל עשה מהם ע' כנגד ע' ענפי הקדושה: (דברים לב ח).

אם בני ישראל היו מתעכבים במצרים, אז הם היו נכנסים לנ' שערי טומאה

נראה כי יכון הכתוב על דרך אומרם ז"ל (פסחים ק"ט.) לא יצאו ישראל ממצרים עד שעשאוה כמצולה שאין בה דגים כו'^{צא}, ואמרו עוד, שאם היו ישראל מתעכבין במצרים היו נטמעים שם לעד לעולם כי היו נכנסים בנ' שערי טומאה^{צב}: (דברים לב י).

היות עולם ואשר עתידין לצאת" (אזה"ח פרשת ויחי, מט ט). פ"ט. ועיין עוד בזה במה שצויין על דברי האזה"ח בפרשת קרח (טז א). דברי האזה"ח הללו הובאו במדור בירור הניצוצות (אות ב). ועיין שם (אות יז) עוד מה שנתבאר בזה. צ. עיין במדור בירור הניצוצות (הערה י), מה שנתבאר שם לענין השבעים נפש שירדו למצרים. צא. עיין לעיל הערה כו, שם צויין שאר המקומות שבהם האזה"ח מביא את הענין הזה. צב. עיין לעיל הערה מט, שם צויין שאר המקומות שבהם האזה"ח מביא את הענין הזה.

מפתח ענינים מפורט

ארץ ישראל נתונה לחלקו של ד' יתברך
והביאור בזה..... כא

בירור הניצוצות

תכלית הליכתם של ישראל במדבר היתה
בכדי לברר את ניצוצי הקדושה שהיו
שם..... ל, עו-עז
על ידי הליכתם במדבר בירור האבות
הקדושים את ניצוצי הקדושה שהיו
שם..... ל, עז
התועלת שנעשה מבירור הניצוצות נמשכה
לדורות עולם..... ל-לא
לפי גודל הטומאה כן כפי זה נמצא שם
הרבה ניצוצי קדושה..... לד
האופן שבו ביררו אבותינו את נשמת הס'
רבוא שהיו במצרים..... מ-מא, מט-ג
רק בצירוף הגלות, השיעבוד, והחיפזון
הצליחו בני"ב בבירור הניצוצות
שבמצרים..... מה
וע"ע בתוכן הענינים למדור בירור הניצוצות
ובתוכן הענינים לחלק "לשון קדשו של
האזה"ח הק' בענין בירור הניצוצות"

בני ישראל

בני"הם עבדי ד' מצד זה שנשמתם הוי חלק
אלו"ק ממעל..... כא-כב
איזה תועלת היתה לבני" מצד עצם העמידה
אצל הר סיני..... כו-כז
על ס' רבוא נפשות ישראל תשרה השכינה
באופן מושלם מאד..... ל
כל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה
מדובקת ונאחזת באות אחד מהתורה..... ג
"ודע כי התורה ס' רבוא אותיות והם כללות
נשמת כל ישראל יוצאי מצרים"..... ג

אומות העולם

ההסבר בזה שכל אומה ואומה יש לה טבע
שונה..... כ-כא
הסיבה לזה ששאר האומות נתבטלו ונאבדו
מן העולם כשהם גלו מארצם..... כ-כא
בחנית הקליפה היא שורש נפשות
האומות..... כב
וע"ע בערך שרי מעלה

אחדות

"באמצעות יחוד הלבבות מתייחד שמו
יתברך"..... ג
"צוה ד' על אהבת חבירים והתקשרות לבם
יחד"..... נא

אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים

כשהפסוק אומר "מבית עבדים" אין הכוונה
לארץ מצרים (לפי פירוש אחד של האזה"ח)
..... כ-כא וע"ע לא
הטעם שחוץ לארץ נקראת "בית
עבדים"..... כ-כא
ביאור הפסוק של אנכי ד' אלוקיך אשר
הוצאתיך מארץ מצרים מבית
עבדים..... כ-כב וע"ע יאלא
בדיבור הראשון של העשרת הדברות נמצאת
הבטחה שד' יגאל אותנו ומהגלות
האחרון..... לא

ארץ ישראל

השבועה של "והבאתי אתכם אל הארץ"
היתה תלו' בקיום התנאי של "וידעתם כי
אני ד'"..... יט

היופי של יעקב אבינו הי' מעין היופי של
אדה"ר (ב"ב נח.) והביאור בזה..... **לד**
הסבר הענין שאמרו במדרש (ב"ר עט א)
שיעקב אבינו לא מת עד שהוא ראה ס' רבוא
יוצאי חלציו..... **מ-מא**

יציאת מצרים

ביאור הנס של עצם היציאה
ממצרים..... **יא**
איזה ניסים נכללים תחת התואר של יציאת
מצרים..... **יא, יח-יט**
קריעת ים סוף נכללת במה שאמר הפסוק
"אשר הוצאתיך מארץ מצרים"..... **יח-יט**
בליל יצא"מ האיר הלילה כאילו זה הי'
באמצע היום..... **כח**
האור שהאיר בליל יצא"מ, האיר רק
לישראל..... **כח**

כוחות הטומאה

בחינת הזכר שבקליפה נקראת
'עיר'..... **כב-כג**
בחינת הנקבה שבקליפה נקראת
'אתון'..... **כב-כג**
הסבר ענין "אוצר הקליפה"..... **לה**
כל חיות הקליפות הוא עי"ז שהם יונקים
מהקדושה..... **לה**
הטעם שהקליפות לא מניחות לנשמות
הקדושות לצאת מאוצר הקליפה..... **לה**
הקליפות אינם יכולים להשאיר אצלם את
הנשמות הקדושות לעולם ועד..... **לז-לח**
ובהערה ז
איזה התחכמות עושים הקליפות בכדי
שהנשמות הקדושות ישארו תחת
שליטתם..... **לז-לט ובהערה ז**
אפילו לאחר שנגמר השיעבוד עדיין היתה
קליפת מצרים אוזרת בצד הקדושה..... **טז,**
מג וע"ע יג

גרים

לפעמים יתגבר חלק הטוב שבאדם על
החלק הרע שבו ותגרש או תמתיק
אותו..... **לו**
מהו ההגדרה של נשמות הגרים..... **לה-לו**
בהערה ה

והגדת לבנך

הסגולה של קיום מצות 'והגדת
לבנך'..... **כח-כט**
ביאור הפסוק של והגדת לבנך..... **כח**

י"ב שבטים

יעקב, בניו, ובני בניו קיבלו על עצמם את
גזירת הגלות..... **ז-ח**
איך הוציא יודא את נשמת פרץ וזרח מאוצר
הקליפה..... **לח-לט**
יודא הוציא את נשמת פרץ וזרח באופן
(שכמעט) לא נדבק בהם שום חלק
רע..... **מא**

יוסף הצדיק

ע"י ידי מיתת יוסף ירדו בנ"י
מגדולתם..... **ז**
לולא נתינת הכתונת פסים אל יוסף הי'
מתרבה כח התורה של השבטים..... **נג**

יסורים

ביאור הענין של "תיסרך רעתך"..... **מב-מג**
איך נמדדת כמות היסורים שהאדם מתחייב
בהם מצד חטאיו..... **מב-מג**

יעקב אבינו

יעקב, בניו, ובני בניו קיבלו על עצמם את
גזירת הגלות..... **ז-ח**

מצוות

כשהאדם עושה מצוה, שורה עליו השם הוי'
ב"ה..... יז
איך מרומז השם הוי' בתיבת "מצוה"..... יז

מצרים

בלעם קשר קשר של כישוף שמנע את
האפשרות לברוח ממצרים..... יא
מצרים היתה הראש לכל הקליפות..... טז
מצרים היתה הבכור דטומאה..... טז, מג
הרבה ניצוצי קדושה היו שבויים
במצרים..... לג-לד

משה רבינו

למה הוצרך משה רבינו לצאת ממצרים
כשהוא התפלל אל ד'..... ח-ט
משה רבינו הי' בן תורה אפילו קודם מתן
תורה..... כד
למה הוצטרך משה רבינו לסבול את הצער
שהוא סבל כשהוא ניתן לתוך תיבת
גומא..... מז

מתן תורה

"ולקחתי אתכם לי לעם" היינו מתן
תורה..... יט
מתי "פסקה זוהמתן" במתן תורה, ב' שיטות
בזה..... כו-כז

עבודה מיראה ומאהבה

אע"פ שהשכר של העובד של העובד
מאהבה מרובה, מ"מ צריך לאחוז גם במדת
היראה, והטעם לזה..... יג
מה צריך להיות הכוונה של העובד
מאהבה..... יג-יד
ההתבוננות בהעשר מכות מביאה את האדם
ליראת ד' ולאהבתו..... יג-יד

ליל הסדר

"כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה
מהקליפה ונוספים בעם בני ישראל, והיא
הבחינה עצמה של יציאת מצרים"
(אוה"ח)..... נג, עה
מה אנו עושים בליל הסדר כזיכרון לענין
בירור הניצוצות שנעשה בגלות
מצרים..... מה

מכת בכורות

בנ"י נקראו "בני בכורי ישראל" לפי שהם
הבכור דקדושה..... טז, מג, סד-סה
מצרים היתה הבכור דטומאה..... טז, מג,
סד-סה
למה הוצרך ד' להמית גם את הבכורות של
שאר האומות שהיו במצרים..... טז, מג,
סד-סה
למה מתו גם ה"בכור בהמה" במכת
בכורות..... טז, מג, סד-סה
בכורי מצרים לא "נהרגו" במכת בכורות אלא
הם "מתו", וביאור הענין בזה..... טז, יז,
סד-סה
מצרי שנחבא בבית ישראל, מת במכת
בכורות וההסבר לזה..... יז-יח

מכת דם

למה מפרטת לנו התורה שהדגים שבים מתו
במכת דם..... יב
השינוי שבין הדם שעשו החרטומים להדם
שהי' אצל מכת דם..... יב
איך נתבאר במכת דם שד' הוא 'כל
יכול'..... טו
למה נכתב השם של רחמים - השם הוי',
אצל מכת דם..... טו

מצה

"בחינת המצוה" של המצה לא הי' אלא בליל
היציאה..... כז-כח

עשר מכות

העשר מכות הם הוכחה להיסוד של "אנכי ד"..... "יא מיד בהתחלת העשר מכות נפסקה השיעבוד מאבותינו..... "יב העשר מכות פעלו כנגד ה' ספירות דטומאה..... "יב באיזה מכות ה' לפרעה פחד מות..... "יג ההתבוננות בהעשר מכות מביאה את האדם ליראת ד' ולאהבתו..... "יג-יד העשר מכות נעשו עם ה'יד החזקה'..... "יד למה רצה ד' יתברך, שנזכור את העשר מכות בשעת הנחת תפילין של יד..... "יד וע"ע בערך מכת דם

פרעה

איך הבין פרעה את הבקשה של "נלכה נא דרך שלשלת ימים"..... "לא-לג האם ה' איזה תקופה שבו הכיר פרעה שד' הוא 'כל יכול'..... "לב בקשת "בנערנינו ובזקנינו נלך" גרמה לפרעה לחשוב שאין לד' ח"ו כח להוציא את ישראל ממצרים..... "לא-לג

קריעת ים סוף

קרי"ס הוי "גמר הגאולה"..... "יח-יט בקרי"ס מת שרו של מצרים..... "יח הנהגת החסד הוי ביד ימין (כביכול)..... "יד נהגת הדין הוי ביד שמאל (כביכול)..... "יד באיזה אופן יכלו חז"ל הקדושים להמית אדם רשע ע"י כח הראיה בלבד..... "טז-יז, סג-סד ד' יתברך אינו מוכרח במעשיו כלל וכלל..... "כ באיזה כח יכולים הצדיקים לשלוט על הבראיה..... "כד הסבר טענת עבדי פרעה של "הטרם תדע כי אבדה מצרים"..... "לב

קרי"ס נכללת במה שאמר הפסוק "אשר הוצאתיך מארץ מצרים"..... "יט ביזת הים הוא קיום ההבטחה של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"..... "יט למה לא אמרו בני" בקרי"ס ד' "מלך" לעולם ועד, בלשון הווה..... "כג למה הולך ד' את ימינו לימין משה, בקרי"ס..... "כד איזה שאלה שאל גבריאל המלאך את ד' יתברך אצל קרי"ס..... "כה באמצעות זכותו של אברהם אבינו זכו ישראל לניסים נוספים בקרי"ס..... "כה-כו ביאור הענין של "קפאו תהמות בלב ים"..... "כו האם בני" הוצטרכו לירד לעומקו של ים בקרי"ס..... "כו

שבט לוי

ביאור אופן הצירוף והבירור שנעשה על ידי שבט לוי..... "נא בהערה כד

שבעים נפש

בירור נשמת הס' רבוא נעשה ע"י יעקב ובניו בלבד ולא ע"י שאר השבעים נפש שירדו למצרים..... "לט בהערה י

שונות

הנהגת החסד תקרא ה'יד הגדולה'..... "יד הנהגת הדין תקרא ה'יד החזקה'..... "יד לפי מה שנתבאר באוה"ח הרי שדברי הגמ' (שבת קמו.) צ"ע..... "מב בהערה יב גם לאחר שבני" עזבו את מצרים עדיין נשארו שם רשמי קדושה עד אחרי קרי"ס (חת"ס)..... "מד בהערה ד הגלות נגרם בגלל החטאים..... "מט ובהערה כא

שיעבוד מצרים

האם השיעבוד התחיל בימיהם של יוכבד

על ס' רבוא נפשות ישראל תשרה השכינה
באופן מושלם מאד ל

שרי מעלה

כל אומה ואומה יש לה שר בשמים הממונה
עליה כ
השפע שמושפע על כל אומה בא לה דרך
השר שלה כ
השר של כל אומה יוצא אתם
למלחמה כה
בשעת מלחמה השרים של האומות
הלוחמים, עומדים לימין המלך כה

תורה

כל מעשה בראשית כפופים לתורה
ועמליה כד
הניצוצות שנבררים ע"י עסק התורה הם
יותר טהורים וקדושים ממה שנברר שלא
בכח התורה מח
כל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה
מדובקת ונאחזת באות אחד מהתורה ג
"ודע כי התורה ס' רבוא אותיות והם כללות
נשמת כל ישראל יוצאי מצרים" ג

וסרח בת אשר ז-ח
למה לא התחילה השיעבוד בימיהם של
היורדי מצרים ז-ח
מיד בהתחלת העשר מכות נפסקה השיעבוד
מאבותינו יב
אפילו לאחר שנגמר השיעבוד עדיין היו בנ"י
עובדים קצת עבודות קלות והטעם
לזה יח
אפילו אחר גמר השיעבוד עדיין היתה
קליפת מצרים אוחזת בצד הקדושה טז,
מג וע"ע יב
מה היתה כמות הזמן שבו התחייבו ישראל
להשתעבד במצרים מז

שכינה

השראת השכינה במעמד הר סיני היתה
מרבה יותר מההשראה שהיתה בבית
המקדש ט
יש הרבה דרגות באור השכינה ח-ט
השתתפות השכינה בצערם של
ישראל י
בברית בין הבתרים נאמר, שגם השכינה
תסבול בגלל שיעבוד מצרים ל

